

BOEM@

REVISTĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ - ISSN: 2066-0154
Februarie 2024 (Anul XV) Nr. 180 (2/2024)

BOEM@

Februarie 2024 (Anul XV) Nr. 2 (180) - 48 pagini

ISSN 2066-0154

Apare sub egida **A.S.P.R.A.**

Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice

Editor: Editura Boem@

2 / 2024

COLEGIUL DE REDACȚIE

Director: Petre Rău

Redactor-șef online: Mihail Gălățanu

Redactor-șef adjunct: Denisa Lepădatu

Redactori: Constantin Oancă, Tănase Dănăilă, A.G. Secară, Mihaela Vaida, Dan Ion Sanda, Adrian Talabă, Grigore Grigore, Lucia Pătrașcu, Cristina Roșu

Grafică: Elena-Liliana Fluture

Tehnoredactare: Daniela Cașu

Colaboratori: Maria Timuc (București), Luca Cipolla (Italia), Lidia Grosu (Chișinău), Ana Opran (Vaslui), Florin Logreșteanu (Craiova), Melania Cuc (Bistrița), Carmen Racoviță (București)

X X X X X X X X X X X X X X X X

Revista literară BOEMA o puteți citi și pe site-ul

www.edituraboema.ro/boema/

www.boema.inforapart.ro

actualizat permanent de: *Editura Boema*

Email: boema@edituraboema.ro,

aspra@edituraboema.ro, petrerau@yahoo.com

Telefon: +40 726 337376

ADRESA REDACȚIEI: Str.Regiment 11 Siret, Nr. 17, C20/42, parter, Galați, 800331

Abonamente: boema@inforapart.ro, tel: 0726 337376

- În numele libertății absolute de exprimare, autorii răspund în mod direct de conținutul materialelor publicate.
- Materialele trimise trebuie să fie în format electronic (Word, RTF, PDF) și să conțină diacritice.
- Din respect pentru cititorii noștri, revista nu publică decât în mod excepțional texte apărute în alte publicații (inclusiv pe internet).

**Literatură
și
Artă**

DIN CUPRINS

Poezie: Nicolae Nistor (p.10), Timur Chiș (p.14), Petre Rău (p.15), Vasile Dan Marchiș (p.16), Ella Leynard (p.17), Fulga Gorun (p.20), Iosefina Schirger (p.21), Nicolae Dumitru (p.23)

Proză: Leonard Popa: Hatrick (I) (p.43), Mioara Păguțe: Maktub - Așa a fost să fie (p.45)

Cronică de carte: Ana Opran: 2123 -Viorica Șerban (p.8), Elena Oprea: Vis, Fantezie și Adevăr (p.24), Cornel Simion Galben: Teme eminesciene (p.26), Camelia Ardelean: Ionel Necula și ce înseamnă a gândi sau a fi cioranian (p.28)

Note de lectură: Alexandru Cazacu: Integrarea memoriei (p.11), Lucia Pătrașcu: Violeta Craiu - Versuri rătăcite în Balta Brăilei (p.12), Petre Rău: Un nou omagiu adus poetului Grigore Vieru (p.18), Leon Iosif Grapini: Luna gheboasă - Impresii de lectură (p.22), Cristian Mladin: "Zgomotul liniștii" (p.32), Geanina Bîlrlădeanu: Irizări shake-speariene sub tagma livrescului poetic (p.36)

Eseu: Ștefan Andronache: Elemente de factură cinematografică în creația poetică eminesciană (I) (p.3), Elisabeta Drăghici: Fragmente din poezia catalană feminină (p.33), Alina Panait: Postmodernism și optzecism în dramaturgia românească (p.40)

Eveniment: Gina Obreja: Lansarea volumului de memorii "O viață în vibrația amintirilor, de Dumitru Stoian (p.37)

Interviu: Cristian Mladin: Interviu cu artistul plastic arădean Cosmin Moldovan (p.30)

Cărți: Redacția: Cărți sosite la redacție (p.47)

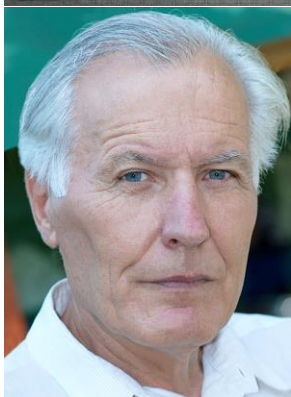
Grafică:

Coperta I: Adobe stock - Apple

Coperta IV: Pexels dids

Interior: Foto Ștefan Andronache, din colecția "Peisaje de iarnă"

www.boema.edituraboema.ro

Ștefan ANDRONACHE

Elemente de factură cinematografică în creația poetică eminesciană (I)

În cartea sa „Literatură și cinematograf”, scriitorul Grid Modorcea sublinia, în 1986, o apreciere a interlocutorului său, reputatul gazetar, scriitor și critic de film D.I. Suchianu, care afirmase: „Eminescu are onoarea de face parte din glorioasa pleiadă de poeți care, la sfârșitul secolului trecut, inventau ceea ce s-ar putea numi poezia sută la sută sau poezia cinematografică”.

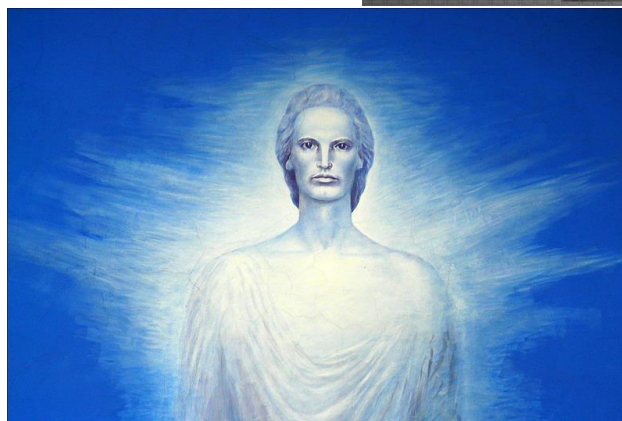
Într-adevăr, cine parcurge cu atenție creația poetică eminesciană descoperă nenumărate imagini a căror expresie și conținut capătă o puternică sugestivitate vizual-auditivă, sesizează diversele grade de tensiune afectivă și intelectuală ale imaginilor, reține înfățișările lor cu contururi ferme, ipostazele multiplelor tablouri memorabile, precum și reprezentările învăluite, de regulă, în mister și poezie. Desigur că, alături de plămuirile intense, întâlnim imagini ceva mai palide, dar foarte vagi și extrem de fluide. Și toate acestea ne crează impresia că se derulează pe ecranul unui autentic cinematograf.

Referindu-se la lirica lui Mihai Eminescu, D.I. Suchianu mai adăuga: „Tot ce e gând, e mișcare. Imagini de văz sau de auz. Fiecare cuvânt, fiecare combinație vorbită, când este trăită cu acea intensitate care se numește poezie, stârnește în mine un balet, o poveste, o dramă. Adică exact cum face și arta cinematografică”.

Așadar, în spatele versurilor marelui nostru poet se identifică, întotdeauna, o poveste cinematografică, o dramă tulburătoare, de natură umană sau cosmică, produsă de trăirile identice, ce sunt capabile să transforme, după o lungă incubatie, cantitatea în calitate, dând astfel formă de explozie unui trecut ce se dovedea a fi marcat de puternice evenimente de natură emoțională.

Creația eminesciană, aflată într-o continuă mișcare, este îndelung gândită, numeroasele variante dezvăluind arderea interioară a poetului, aspirația lui neostoită spre absolut. La Eminescu fiecare vers, fiecare cuvânt, ne copleșesc, de fiecare dată, cu o bogăție de înțelesuri, învăluindu-ne brusc cu o aură de mister, cu un parfum de supranatural, așa cum știm că doar filmul știe să o facă. Poezia sa merge până la integrarea acesteia în interiorul propriei structuri a dimensiunii vizuale și chiar a imaginii înseși.

Devansând cu un sfert de veac apariția cinematografului, Mihai Eminescu, ce părea că se familiarizase cu principiile fotografiei, probează a-și etala aptitudinile de „mare regizor în arta ecranului”, motiv pentru care D.I. Suchianu susține că poetul ajunsese să pună în mișcare o lume plină de gânduri ce știa să-și joace drama sa cu

Sabin Bălașa - Mihai Eminescu, Iași

tot atâtea personaje: „o lume atât de bogată încât niciodată nu se va termina lista celor care se vor încumeta să descopere alte și alte asemenea momente de vrajă cinematografică”.

Fascinați fiind de magia pe care o emană versurile eminesciene, de imaginile poetice care declanșează în noi puternice vibrații optice, ne propunem să urmărim, în comunicarea de față, modul cum au fost realizate, din punctul de vedere al mijloacelor de exprimare cinematografică, doar o parte din poeziile sale, să evidențiem elementele specifice ce le apropie de film.

O primă constatare se cuvine a fi evidențiată încă de la început. În marea lor majoritate, poemele lui Eminescu se identifică cu niște autentice **scenarii literare**, din care motiv D.I. Suchianu nu ezită să scrie: „chiar și cele mai lirice (mai ales ele) au story”. Aidoma unui autor de scenarii, el sugerează atmosfera, descriind detaliat, pe secvențe și planuri, acțiunea, evoluția personajelor, dialogul, ambianța sonoră, oferind, totodată, prețioase indicații privind încadratura, pozițiile și mișcările camerei, elementele de punctuație caracteristice etc. („Egiptul”, „Epigonii”, „Împărat și proletar”, „Făt-Frumos din tei”, „Scrisoarea III”, „Scrisoarea IV”, „Lucefărul”, „Călin - file din poveste”).

Referindu-ne doar la „Făt-Frumos din tei”, după ce redă dialogul aprins dintre împărat și fiica acestuia, Blanca, poetul înfățișează fuga fetei în lume, spațiul și timpul pe care le parcurge aceasta în goana calului: „Și plângând înfrână calul, / Calul ei cel alb ca neaua, / Îi netează mândra coamă / Și plângând își pune șeaua. // S-avântă pe el și pleacă / Păru-n vânturi, capu-n piept, / Nu se uită înainte-i, / Nu privește îndărăpt. // Pe cărări pierdute-n vale / Merge-n codri fără de capăt, / Când a serei raze roșii / Asfințind din ceruri scapăt' // (...) În mijloc de codru-ajunge / Lângă teiul nalt și vechi, / Unde-izvorul cel de vrajă / Sună dulce în urechi.” Și camera cinematografică surprinde cu rigurozitate întâlnirea emoțională a fetei cu Făt-Frumos, pe care soarta avea să i-l scoată în cale: „De murmur duios de ape / Ea trezită-atunci tresare, / Vede-un tânăr, ce alături / Pe-un cal negru stă călare. // Cu ochi mari la ea se uită, / Plini de vis, duiosii plutind, / Flori de tei în păru-i negru / Și la șold un corn de-argint.”, precum și povestea de iubire, care se înfiripează fulgerător între cei doi adolescenți: „Părul lui i-atine părul, / Și atunci c-obrazul roș / Ea apleacă gene

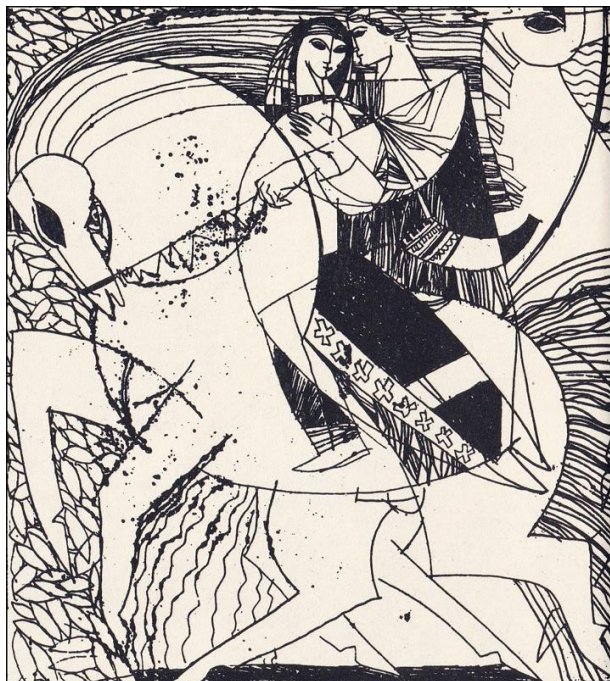
(continuare în pag. 4)

lunge / Peste ochii cuvioși. // Iar pe buze-i trece-un zâmbet
/ Înecat, fermăcător, / Care gura-abia-i deschide, / Cea

Statuia lui Mihai Eminescu, Galați

uscată de amor. / (...) S-o cuprinde de călare - / Ea se apără
c-o mână. / Însă totuși lui se lasă, / Simte inima că-i
plină. // Și pe umărul lui cade / Al ei cap cu fața-sus...“.

Deac Ferenc - Făt-Frumos din tei

Scenariul decupaj al poemului „Egiptul“, scris și publicat, la numai 22 de ani!, impresionează prin precizia cu care tânărul creator reușește să reconstituie, prin ritm și culoare, peisajul de vis, specific lumii egiptene, crâmpieie din istoria zbuciumată a Romei, dar și a Daciei noastre. Interesante ni se par aici creionările a două dintre portrete. Iată-l, mai întâi pe cel al Zânei Daciei: „*Haina lungă și albastră e cusută numa-n stele. / Iară albiu sâni de neauă strălucesc cu de mărgele / Și mărgăritare salbă, pe un fir de aur prins; / Păru-i lung de aur galbăn enpletit în cozi pe spate, / Ochii ei căprie se uită la cereșcu-i mândru frate / Și de melancolici gânduri a ei suflete e curpins.*“ În ceea ce îl privește Zamolxe, părintele spiritual al dacilor, Eminescu ni-l înfățișează astfel: „*Ca o negur-argintie barba lui flutură-n soare, / Pletele-n furtună-aflăte albe ard ca o ninsoare, / Colțuroasa lui coroață e ca fulger impietrit, / Împletit cu stele-albastre. Răsturnat în car cu rune, / Cu-a lui mân-arată drumul la oștirile-i bătrâne / Și de dor de bătălie crunt e ochiul strălucit.*“

Igor Vieru - Călin, file din poveste

Vizualizarea exterioară îl determină, pe poetul nostru, să recurgă la un autentic telescop imaginativ ce-i permitea să pătrundă în lumea interspațiilor pământeste, a originilor civilizațiilor apuse. În „Sarmis“, el configurează tabloul acestora: „*Mijește orizontul cu raze depărtate, / Iar marea-n mii de valuri a ei singurătate / Spre zarea-i luminoasă pornește să-și unească / Eterna-i neodihnă cu liniștea cerească.* // (...) *Din umbra de la maluri s-a desfăcut la larg / O luntre ce-a ei pânze sumese de catarg, / Tăind în*

(continuare în pag. 5)

doă apa, ea poartă o păreche: / Pe Sarmis, craiul tânăr din Getia cea veche, / Mireasa-i în picioare, frumoasă ca o zână, / Stetea și pe-a lui umăr își sprijinea o mână.“

„Epigonii“ par să ne dezvăluie secvențele unui autentic film documentar ce conține imagini-efigie ale unor personaje, ce aparțineau epocii de aur a literaturii române: I. Heliade Rădulescu, D. Bolintineanu, C. Negruzzi, V. Alecsandri etc., în timp ce „Călin - file din poveste“ relevă trăsăturile fizice ale frumoasei fete de împărat: „Al ei chip se zugrăvește plin și alb: cu ochiu-l măsurii / (...) Ici și colo a ei haină s-o desprins din sponci ș-arată, / Trupul alb în goliciunea-i, curăția ei de față. / Răsfiratul păr de peste perini se-mprășie, / Tâmpla bate liniștită ca o umbră vioerie, / Și sprâncenele arcate fruntea albă i-o încheie, / Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie. / (...) Brațul ei atârnă leneș peste marginea de pat; / De a vârstei ei căldură fragii sânului se coc, / Ea zâmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri...“

Ochiul poetului, transformat într-un receptacol și, mai apoi, în emițător esențializat, ne sensibilizează percepția datorită unor game variate de planuri, o adevărată orchestrare artistică a blocurilor de realitate, dar și cadrul-jelor stabile sau limpezi în care se regăsesc ființele și lucrurile universului său poetic introduse în spațiu și timp.

*

Cadrajul eminescian variază de la planul general la planul detaliu, unghiul de vedere fiind stabilit de poet prin intermediul camerei obscure căreia, în timpul său încă nu-i fusese omologată invenția. **Planul total** sau îndepărtat, ce-și propune să cuprindă un peisaj cât mai vast din

Ligia Macovei - M. Eminescu

natură, este frecvent întâlnit în creația eminesciană. Vom evidenția câteva exemplificări pe măsură. În „Împărat și proletar“, el surprinde „Parisul [ce] arde în valuri“, „pe care furtuna îl scaldă“, precum „corăbiile învechite“ ce se mișcă „pe undele încete“. În „Făt-Frumos din tei“ îi rețin atenția „cărările pierdute-n vale“, „codrii fără de capăt“, iar în „Momento mori“ ochii săi scrutează „câmpii verzi și țări ferice“, „piramidele uriașe“, „dumbrave prăvălite peste coaste răzătoare“, „văi înnegrite“, „culmi de munte“, „marea cerului cea liniștită“. O succesiune de planuri totale întâlnim și în „Sara pe deal“ unde vedem cum „turmele urcă“, „norii curg“, „valeurii în fum“, „iar satul în vale amuțeste“.

Angi Petrescu-Tipărescu – Crisoarea a III-a

De la un astfel de cadru de mari dimensiuni, Eminescu trece la planul general în care, dintr-odată, animația prinde contur: „Pe stradele-ncrușate de flăcări orbitoare, / Suiți pe baricade de bulgări de granit, / Se mișc' batalioane a[le] plebei proletare, / Cu cușme frigiene și arme lucitoare, / Și clopote de-alarmă răsună răgușit.“ („Împărat și proletar“); „Și osteniți oameni cu coasa-n spinare / Vin de la câmp, toaca răsună mai tare“ („Sara pe deal“); „În mijloc de codru-ajunse / Lângă teiul nalt și vechi“ (...) // La castel în poartă calul / Stă a doua zi în spume.“ („Făt-Frumos din tei“).

Planurile de ansamblu, deși cuprind doar o parte dintr-un decor anume, sunt și ele însușite de prezența umană: „Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă, / Unde pătrunde ziua printre ferești murdare, / Pe lângă mese lungi, stătea posomorâtă, / Cu fețe-ntunecoase, o ceată pribegită, / Copii săraci și sceptici ai plebei proletare.“ („Împărat și proletar“).

Planurile întregi, adică cele pe măsura statuării

(continuare în pag. 6)

omului se întâlnesc, mai ales, în „Făt-Frumos din tei“ („Calul ei cel alb ca neaua“, „S-avântă pe el și pleacă“, „Pe-un cal negru stă călare“, „S-o cuprindă de călare“); „Lacul“ („Și eu trec de-a lung pe maluri“); „Singurătate“ („Este Ea. Deșartă casa / dintr-o dată-mi pare plină.“); „Scrisoarea III“ („Iată vin-un sol de pace c-o năframă-n vârf de băț“, „La un semn deschisă-i calea și s-apropie de cort / Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.“)

Ligia Macovei - Împărat și proletar

Firește că celorlalte planuri, de la cel apropiat și până la detaliu, care se numără printre cele mai des uzitate de cinematografia de astăzi, poetul le acordă o atenție sporită întrucât ele permit o uluitoare deschidere asupra sufletului protagoniștilor și obiectelor pasiunii lor, acestea populând spațiul detaliat, cel mai adesea neclar și neutru. Dintre toate cadrele specifice, trei par să-l fi preocupat pe Mihai Eminescu: prim-planul, gros-planul și detaliul.

Prim-planuri întâlnim din ambundență în lirica sa de dragoste: „Păru-n vânturi, capu-n piept. / Nu se uită înaintele-i, / Nu privește îndărăpt. (...) // Și începu încet să sune / Fermecat și dureros. (...) // Părul lui i-atine părul / Și atunci cu obrazul roș (...) // Ea se apără c-o mână, / Însă totuși lui se lasă (...) // Și pe umerii lui cade / Al ei cap cu fața-n sus.“ („Făt-Frumos din tei“); „Să-ți desprind din creștet vălul. / Să-l ridic de pe obraz“ // Pe genunchii mei ședea-vei, / Vom fi singuri singurei, / Iar în păr înfierbântate / Or să-ți cadă flori de tei. // Fruntea albă-n părul galben / Pe-al meu braț încet s-o culci ...“ („Dorința“) Astfel de ipostazieri descoperim atât în „Floare albastră“: „De mi-i da o sărutare, / nime-n lume n-a s-o știe / Căci va fi sub pălărie / Și-apoi cine treabă are! (...) // Mi-i ținea de subsuoară, / Te-oi ținea de după gât ...“, dar ele sunt

Aurel Bordenache - Venere și madonă

frecvent folosite, chiar și în „Scrisoarea a III-a“, cu scopul de a reda confruntarea dintre cei doi conducători de oști: „- Tu ești Mircea? / - Da-mpărate! / - Am venit să mi te-nchini, / Să nu schimb a ta coroană într-o ramură de spini. / - Orice gând ai, împărate și oricum vei fi sosit, / Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit ...“

Atunci când dorește să sublinieze un epitet sau o metaforă, ori în situația în care vrea să pătrundă într-o anumită intimitate sau să dezvăluie miracolul prezenței reale, **gros-planul**, cunoscut și sub numele de planul mare, se substituie, adesea, nu numai din unghiul de vedere al creatorului, ci și din cel al lectorului-spectator.

Gros-planul aduce, de regulă, chipul omenesc sub lupă, obligându-l să-și expună formele lui palpabile: „Și atunci c-obrazul roș / Ea apleacă gene lungi, / Peste ochii curvioși“ // Iar pe buze-i trece-un zâmbet / Înecat, fermecător, / Care gur-abia-i deschide / Cea uscată de amor.“ („Făt-Frumos din tei“); „Cu buclele lui negre, ce mândre strălucite! / Cu fața lui cea trasă, ce durere de pal! / Cu ochii mari ce-și plimbă privire-i unite, / C-o frunte-n bucle-și pierde puternicu-i oval.“ („Povestea magului călător în stele“)

Propunându-și să-și continue tentativa de interiorizare, ochiul iscoditor al poetului caută să răzbată, pe cât posibil, în structurile intime ale sufletului omenesc, dând astfel expresie arderilor sale interioare. Pentru aceasta, el adoptă **planul detaliu**, aducând,

sub privirile cititorului, o mână, gura, ochii etc. : „Venere, marmură caldă, ochi de piatră ce scânteie, / Braț molatic ca gândirea unui împărat poet.“ (...) *Buza ta învinețită de-a corupției mușcat* („Venere și madonă“); „Șterge-ți ochii, blondă Marta... ochii-ți negri... două stele / Mari profunzi ca vecinicia și ca sufletu-ți senin“ („De ce să mori tu?“).

Aptitudinile de regizor al lui Mihai Eminescu sunt probate și de mișcările permanente ale „ochiului-cameră“ care dinamizează spațiul, făcându-l fluid și viu, implicând astfel personajele într-un fel de balet. Privirea lui investighează minuțios atmosfera în care urmează să-și plaseze lumea imaginată, aidoma aparatului de filmat ce se rotește în jurul propriei axe, atât pe orizontală, cât și pe verticală, când intenționează să realizeze un panoramic.

Ligia Macovei - Dorința

Imaginile panoramice, mai ales cele efectuate în plan orizontal, abundă în memorabila poezie „Memento mori“: „Nilul mișcă valuri blone pe câmpii cuprinși de maur“ (...) // *Colo se ridic trufașe / Și eterne ca și moartea piramidele uriașe* (...) // *Și din turmele de stânce, risipite cu splendoare / Pe-ntinderi de codri negri ruți de râuri sclipitoare / Vezi oraș cu dome albe strălucind de verde crâng.*“

Explorând spațiul vast, de multe ori indiferent, panoramicul are fie un rol introductiv, fie unul concludiv. Iată o astfel de mișcare pe verticală, redată de jos în sus, în „Călin - file din poveste“: „*Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie, / Acățat de pietre sure un voinic cu greu le suie / Așezând genunchi și mână când pe-un colț, când pe alt colț, / A ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți / Și pe-a degetelor vârfuri în ietacul tăinuit / Intră unde zidul negru într-un arc s-a încremenit.*“

Un panoramic vertical, surprins, de această dată, de sus în jos, se configurează într-o strofă din „Memento mori“: „*Din copaci ies zâne mândre, de-mpărat frumoase*

fete, / Ținând donițe pe umeri, gingașe, nalt-mlădiete, / Albe trec prin umbra verde, la cerboaiice se înclin, / Ce sub dulcile lor mâne își oferă răbdătoare / Ugerele lor umplute, și în doniți sunătoare / Laptele-n cadență curge, codru-mplând c-un murmur lin.“

Camera urmărește întinderea pe care copila din „Făt-Frumos din tei“ o parcurge, în goana calului, tocmai pentru a crea iluzia unei mișcări fizice reale, poetul înregistrând nu numai forme, ci și culori: „*Pe cărări pierdute-n vale / Merge-n codri făr' de capăt, / Când a serei raze roșii / Asfințind din ceruri scapăt. // Umbra-n codru ici și colo / Fulgurează de uimire... / Ea trece prin frunza-n freamăt / Și prin murmur de albine.*“

(va urma)

Cănăfiori

Inimă din gheață

Trusa zăpezii

Ana OPRAN

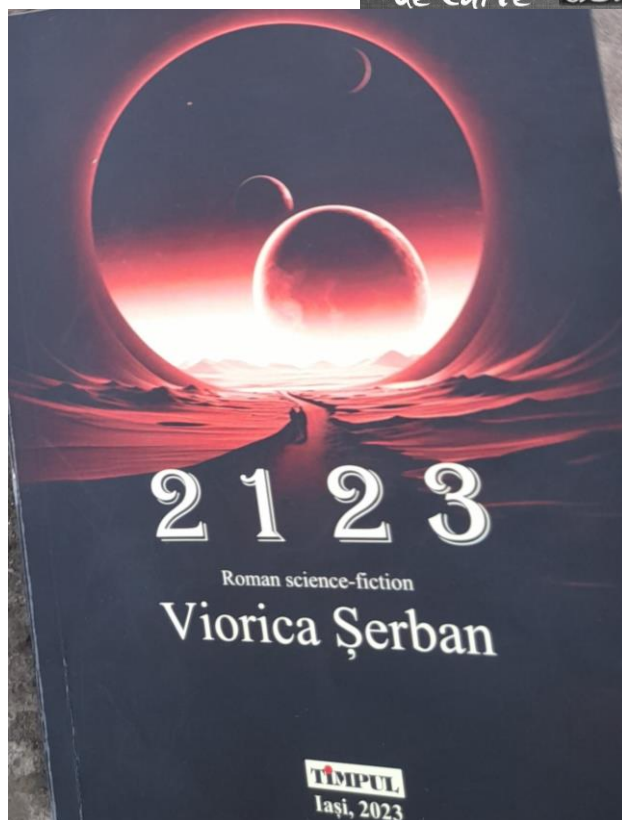
2123 - Viorica Șerban

Traseul literar al scriitoarei Viorica Șerban este unul de excepție dacă avem în vedere tematica largă a operei sale, evoluția scriiturii, potențialul artistic pluridimensional și viteza sa de creație cu totul remarcabilă. Astfel, în numai 6 ani de activitate literară, a dat tiparului 12 titluri de cărți (proză scurtă și romane), două excelente albume de pictură: „Cuvinte și culori” și „Portrete”, numeroase poeme publicate în mediul online. Pare că vocația creatoare a stat comprimată în adâncuri o perioadă îndelungată din viața sa, pentru ca apoi să țâșnească la vedere cu forța unui șuvoi de neoprit.

Varietatea tematică este impresionantă: de la romanul polițist cu implicații sociale și psihologice, la investigarea destinului scriitorului, de la ficțiune la memorialistică, de la problemele socio-economice ale prezentului, la propensiunea într-un viitor la fel de problematic, căruia tenta Sf nu poate să-i ascunda actualitatea stringentă. Totul probează talentul viguros și implicarea în viața reală al unui veritabil artist al „cetății”.

Scriitura sa dovedește același efort de esențializare, fără a cădea în plasa schematizării: personajele cu psihologii diferite sunt vii, suscitând mereu curiozitatea cititorului, reacțiile lor în fața provocărilor diverse ale mediului socio-cultural și economic sunt autentice, construcția narativă este bine ținută în frâu și dirijată spre un deznoământ, dacă nu fals optimist, cel puțin bine justificat de evoluția faptelor. Precizia surprinderii esenței se manifestă de la nivelul titlurilor până la construcția echilibrată și sobră, deseori nervoasă a frazei. Titlurile cu valoare metaforică sau simbolică („Focul din tălpi”. „Fluturile scriitor”) „Fata din brusturi” evoluează acum spre o esențializare maximă: „2123”.

Apărut în 2023, la editura Timpul, cu o frumoasă copertă reproducând tabloul „Dincolo de infinit” a lui Gheorghe Iosif și clapeta copertii a patra cu tablouri sugestive realizate de pictorița Viorica Șerban, acest roman surprinde prin mediul total nou pe care-l investighează autoarea. Angia, care trăiește în 2123, într-un oraș-laborator al cărui stăpân absolut este cunoscut cu numele El, se apropie de vârsta când i se va recolta ovulul pentru a-l implanta într-o placenta artificială unde se formează zigotul și se dezvoltă embrionul uman, apoi copilul. Așa se creează viața și se perpetuează specia umană în Universul creat de El- Dumnezeu, aflăm din jurnalul fetei: „El este o entitate pe care nu o vedem, nu o știm, dar ea sălășluiește în fiecare din noi. Ne învață cum să trăim. Fără el nu am putea fi fericiți. El ne formează mintea...” (p.9). Angia observă că toate fetele și băieții trăiesc aici până la 15 ani, apoi, după recoltarea zigotului, dispar. Coloane de băieți și fete de 12-14 ani, cu zâmbetul

în ochi și pe chip, cu puritatea vârstei, cu inocența și fericirea inoculate prin modificările genetice operate de EL, sunt imbarcate pe nave aeriene speciale și transportate la destinații necunoscute în urma unor comenzi secrete. Rămasă singură din lotul de fete de vârsta sa, Angia este hotărâtă să afle adevărul. Din conversațiile cu savantul El, înțelege că ea reprezintă ceva special în șirul lui de experimente. Ea și Diodor sunt singurile ființe umane născute din iubire, deci prototipuri etalon. Tatăl ei este chiar savantul nebun El. Mama sa, Rada, marea lui iubire, a reușit să evadeze din această lume a artificialului și experimentelor inumane. Urmând un scenariu numai de acesta știut, El permite Angiei și lui Diodor (între care s-a născut un sentiment necunoscut) o călătorie în lumea din afara marelui oraș-laborator Paradice. O călătorie inițiată în lumea secolului XXII. Cu aeromobilul, condus de robotul Zada, survolează întinderile fostei Românie. În pădurile rămase încă neatinse mai întâlnesc acea categorie de oameni răzvrățiți care au refuzat implantarea microcipului prin care ar fi fost controlați mental și fizic și prin care li se limita viața la cifra de 50 de ani. Aceștia trăiesc în condițiile naturale existente cu o sută de ani în urmă, fiind căutați și vânați mereu de poliția statală. Într-un asfel de loc din Munții Bucegi găsește Angia casa a cărei imagine o urmărea în visele sale, aceea în care trăise și murise mama sa. „Nu există granițe între state. Suntem în Europa. Toate statele din Europa, în anul 2050. s-au unit și au desființat granițele, ne explică Zeda” (p.62). La următoarea oprire, într-o metropolă ultramodernă imensă, în care se vorbește limba chineză, se întâlnesc cu bionicii, acei hibridi de om și robot care-i provoacă lui Diodor reflecții interesante despre natura ființei umane și cea a roboților.” Omul este o lume distinctă, are conștiință, simte acel suflu al lui Dumnezeu, tocmai prin multitudinea de calități

(continuare în pag. 9)

(urmare din pag. 8)

și defecte care-i dau personalitatea...Omul este unic ceea ce robotul nu poate fi. Ei sunt identici, au aceeași mașinărie[...]. Nu sunt sigur că oamenii de astăzi mai cred în Dumnezeu., Peste două mii de ani a fost Duhul Sfânt cel care a îndrumat omenirea. Și, în același timp, au fost multe războaie, multe nedreptăți asupra omenirii și multe boli, unele mortale. Jumătate din populația globului a dispărut în disputele nemiloase ale celor care stăpâneau Pământul. Au dispărut toate acestea când robotica a devenit o industrie, când omul a fost dat la o parte. Omul a creat androidul, mașinăria care-i seamănă. A creat-o din nevoia de perfecțiune. Numai că această perfecțiune l-a înlăturat pe om de la cunoaștere și roboții au devenit superiori omului prin imensitatea de cunoștințe înglobată în baza de date.”(p. 85.)

Este aceasta o pledoarie în favoarea ființei bionice? Pusă în alternativă cu imaginea nostalgică a vieții simple din pădure, cu întoarcerea ei la natură, cu sugestia de basm, ea pune în fața cititorului lungul parcurs al civilizației umane cu balansul său între vechi și nou, între tradiție și modernitate, avertizând asupra extremelor provocatoare de falii ireparabile. „Nu știam însă viața omului simplu, cel care trăise cu un secol în urmă[...]. Acei oameni erau rebelii societății de azi. Mă întrebam: oare nu cumva ei au dreptate, cu modul lor de viață și nu noi care mâncăm viermi și insecte, care ne petrecem nopțile în baruri cu droguri și sex din belșug. Și iar mi-am amintit de feterle din Paradice, care dispăreau când împlineau vârsta de 15 ani, vârstă care se redusese la treisprezece ani.”(p.92.)

La Complexul Aero-Spațial pe care-l vizitează află că se lucrează la crearea unei mașini de călătorie în timp. În același timp se pregătesc condițiile mutării oamenilor pe o altă planetă în perspectiva unui cataclism cosmic ce ar face planeta Pământ de nelocuit. Chiar fiul Angiei, cel creat din ovulul ei și multiplicat prin două clone se ocupă intens de organizarea vieții pe această nouă planetă, asemănătoare Pământului, dar mult mai curată.

Întorși în Paradice, după cinci de explorare a lumii a-celui Prezent, Diodor este desemnat să continue munca lui El, acesta este criogenat, iar Angia pleacă în trecut spre a afla acolo, la origini, cauzele acestei falii între adevărata lume a Omului creat de Dumnezeu și a Omului denaturat produs de experimente științifice cu toate consecințele acestora. Întoarsă cu o sută de ani în urmă, purtând microcipul și datele bio-informatică din lumea din care venise (viitorul din 2123), Angia constată că poartă copilul lui Diodor. Trăiește o nouă experiență inițiată în această lume pe care lecturile din cărțile vechi din Paradice și ajutorul constant al fidelei Rodica, prietena sa, o ajută să o asimileze. La nașterea fiului său Elidor se constată că sângele său conține particule ce poartă informații străni. Incepe o adevărată vânătoare a ei de către organisme deja prinse în procese de cercetare ale unor noi forme de existență. Iși donează tot sângele pentru cercetare în schimbul unui sânge nou și a unei sume de bani semnificative pentru a trăi în condiții de lux împreună cu fiul său. Acesta se dovedește de o precocitate fizică și intelectuală uluitoare. Iși termină studiile complexe la cele mai mari universități din lume și începe munca de cercetare și de experimentare în domeniul roboticii și a geneticii. Descoperă un ser care-i prelungește mereu viața păstrându-l tânăr. Fața de mama sa își justifică experien-

țele de modificare a ADN-ului uman prin dorința de a crea o lume superioară din care să fie eliminate războaiele, violurile, furtul copiilor destinați recoltării de organe pentru cei bogați, traficul de carne vie pentru plăcerile acestora... Între cei doi se adâncește falia dintre cele două lumi pe care le reprezintă. După ce mama îi cere lui Elidor, numit de colegii săi japonezi „EL”, să înceteze experimentele deformatoare care pun în pericol esența ființei umane, Angia moare și este îngropată împreună cu jurnalul pe care l-a ținut în cele două existențe ale sale. Abia după trei zile vine din lumea anului 2123 cel așteptat, Diodor, care o va duce în lumea viitorului, în orașul-laborator Paradice și o va readuce la viață. Și El va fi decriogenat, prilej pentru a-și recunoaște greselile imense de a crea androidi mai inteligenți decât omul, care au preluat conducerea Consiliului Terei. La comanda marilor bogătași a creat scele copii destinați nevoilor speciale ale acestor detracați. Le-a modificat însă ADN-ul pentru a nu mai simți suferința. A limitat durata de viață la 50 de ani pentru a salva Terra de supraaglomerare și de războaie fratricide. Acum, când Ion, copilul rezultat din zigotul Angiei, a pregătit debarcarea oamenilor pe noua planetă, când mai sunt doar două zile până la cataclismul ce va distruge Terra, e momentul să fie corectate marile erori. Cu ajutorul lui Ion, roboții ce puseseră mâna pe Consiliul Terrei sunt dezafecți. Incepe marea îmbarcare în nave speciale. Primii care vor pleca sunt priveligiații, mării bogătași. EL, savantul nebun, va însoți nava. La momentul oportun se va lupta cu robotul-pilot pentru a da ordinul de autodistrugere. Astfel, putreziciunea care afectase viața pe Pământ va pieri. EL s-a sacrificat pentru a-și repara greșelile. Navele care vin din urmă conțin în cea mai mare parte ființe umane nedeformate. Pe noua planetă va începe o viață mai curată. Va fi un nou Pământ pe care se va dezvolta ceea ce a fost mai bun din existența lui multimilenară.

Mesajul educativ este mai mult decât evident. Cititorul, după ce a parcurs cu sufletul la gură istoria atât de tensionată a celor trei personaje principale, are în deznodământ sentimentul că se află la capătul unui șir de opere filozofico-sociale și care au creat cu mijloace literare modele de societăți umane pozitive sau negative încă din antichitate, trecând apoi prin epoca umanismului sau cea a „Luminilor”: Atlantida din Dialogurile lui Platon, „Utopia” lui Thomas Morus, „Zadig sau Destinul” și „Candide sau Optimistul”, ale lui Voltaire sau la care se adaugă numeroasele creații science-fiction contemporane ce propun diverse lumi imaginare.

Folosind tehnica jurnalului, a anticipației și retrospectivei, arsenalul povestirii filozofico-sociale cu nota satirică subsumată precum și pe cel al romanului SF, cu mixajul său de elemente științifice și imaginare, scriitoarea Viorica Șerban creează o operă viabilă, accesibilă diverselor tipuri de cititor, o operă cu bătaie lungă, cu trimiteri în realitatea imediată a zilelor noastre, dar și cu prospecțiuni într-un viitor conținut „în nuce” în problemele prezentului.

Nicolae NISTOR**NĂSCUȚI ÎN RĂZBOI**

Cuvintele șerpuite
 au plecat în alte biserici
 urmele de culori discriminante
 abstracte corpuri reci
 au fugit din mine
 uimirea că sfinții au coarne
 copilăria care scapă de capcane
 jocurile amestecate ca războaiele
 după fiecare atac
 copiii noștri desenează orașe
 din care cad pietrele cu sânge
 străzile sunt fără culori
 libertatea este refugiată
 în cuvintele din statistici
 în incubatoarele de idei
 Acasă legat de mâini și picioare
 aveam sufletul prins între cărți
 La cină
 povestea despre copiii amestecați
 nu era rostită niciodată
 despre exod nu vorbea nimeni
 iar dimineața părea un anotimp friguros
 Astăzi voi ține soarele în buzunare
 voi arde cuvintele ascunse
 ca o Apocalipsă
 biserica mea se înalță din mine
 cuvânt sângeros peste cuvinte
 indiferent unde voi fi părinte
 cuvintele de la hotar nu vor fi morminte.

NICI NU MAI ȘTIM SĂ PLÂNGEM

Poetul aleargă moartea
 asemeni lui Prometeu
 care dansează cu ea
 ard porțile vieții
 iar ritualul iertării
 devine zbor
 nu mai poți să plângi
 atunci spui cuvinte disperate
 numite poezie
 sau confecționezi cruci de lemn
 aruncate în univers ca stelele
 iar lacrimile devin oglinzile
 noastre ascunse

UNUL DIN NOI CARE NINGE

un an trist draga mea cu lucruri nemișcate
 în care cortina vieții ascunde suflete plecate
 nu mai pot strânge timpul din noi sau din voi
 palmele arată trasee sfârșite în noapte
 nimeni nu poate ascunde izolarea din noi
 astăzi încă o stradă plânge și cade
 un turnir se desfășură ascuns în voi
 nu știm cine învinge și cine cade
 la acest număr am sunat amândoi
 nu răspunde nimeni și tonul plânge
 un an trist a plecat dintre noi
 iar iarna este unul din noi care ninge

TU, PASĂRE DE PRADĂ OBOSITĂ

Încă mai plouă obosit, copacii plâng singurătatea
 ce trece falnică pe aleile adormite, noaptea.
 Noi, despărțiți-în spatele ferestrelor ce plâng,
 tu taci,
 eu sparg pahare de cristale pline de iubire în maci,
 bucatele uitate și lumânări aprinse ard demult,
 durerea și dorința de iubire ne sfâșie în gând.
 Nu mă mai placi, nu mă mai vrei și te ascunzi
 în biblioteca noastră unde
 povești celebre te răsfată,
 deși sunt goală alergând prin casă, disperată,
 și nu mai știu din care cauză-s beată,
 și mă rotesc pe muzică de vals, tu mă privești
 asemeni unui dans din vechile povești
 pe jos, sunt trandafirii ofiliți ce par sfârșiți,
 eu, o străină poate ușor ninsă - ce casă de smintiți!
 Tu, pasăre de pradă visând la tinereți cu soare,
 iar eu, o minte așa nătângă
 pe care iubirea o doare
 sperând să ne salvăm de ploaia asta tristă
 de parcă iubirea noastră veche nu există.
 Unde mai poți găsi în rătăcite baluri, femeia ta,
 care te acceptă așa, bătrân în disperarea ta,
 încă mai plouă obosit, copacii plâng,
 iar, nebună, te țin ferecat în gând
 și văd cum ochii tăi mă plâng, mă plâng

POVESTIRI ASCUNSE ÎN CRUCI

a plecat înainte de lacrimi
 a uitat bagajele la răscruce
 nu obișnuia să care nimic după el
 poate doar o carte
 în loc de pernă
 pentru nopțile de nesomn
 când va lăsa totul în urmă
 alți locatari vor săpa peste el
 nu vor găsi nimic
 poate doar un nume
 amnezic până la sfârșitul timpului
 gol de tot ce adunase în el
 uneori vântul adună povestiri despre el
 în locul de cruci suprapuse

Alexandru CAZACU

Integrarea memoriei

Volumul „*Memoria emigrației*” apărut spre finalul anului 2023 la editura „Scrisul Românesc” din Craiova este cea mai recentă carte semnată de distinsul profesor **Florea Firan** și reprezintă un adevărat eveniment editorial cu privire la fenomenul firesc al integrării și recuperării scriitorilor români aflați în afara granițelor.

Lucrarea este una de tip monografic și cuprinde o sută de autori din diaspora trecută și prezentă. S-a respectat criteriul alfabetic al numelor. Materialul biografic și cel critic pentru fiecare scriitor este conceput după consultarea unor voci critice de prim rang care s-au pronunțat asupra subiectului analizat. Titlul a fost sugerat după o discuție a profesorului Firan cu eminentul critic de teatru stabilit la Paris, George Banu, el însuși fiind unul dintre scriitorii tratați în acest compendiu. Textele sunt însoțite de fotografii și ilustrații având un rol de imersie în epoca analizată conferind volumului o prezentare grafică deopotrivă ireproșabilă și atractivă. Merită menționat desenul de pe copertă aparținând lui Constantin Brâncuși. Mulți dintre scriitorii cuprinși în „*Memoria emigrației*” au fost cunoscuți personal de profesorul Firan fiind colaboratori ai revistei craiovene conduse de domnia sa.

Încă din cuvântul introductiv ni se explică modul în care a fost abordat subiectul scriitorilor din emigrație și demersul pe care l-a avut în vedere domnul Florea Firan în acest proiect. Literatura celor aflați în afara României va fi mereu un „areal în mișcare” fiind de o mare diversitate de formă și expresie. Desigur determinările de ordin temporal și spațial au un cuvânt greu de spus iar particularitățile ce au ținut și țin de elemente specifice autorilor vor da mereu o notă de „*exotism*”. Însă în cele din urmă criteriul estetic și valoarea intrinsecă a operei face diferența și justifică reținerea unei opere scrise de autorul aflat într-o altă țară. Pentru intelectualii plecați înainte dar și după căderea „cortinei de fier” a fost o adevărată provocare să poată scrie fie în limba natală fie în cea de adopție. Desigur pentru scriitorii consacrați înainte de anul 1989, și care sunt majoritarii descriși în carte, „*imposibila întoarcere*” era un fatum asumat. Merită remarcat că după sfârșitul celui de-al doilea război mondial aproximativ doisprezece la sută dintre scriitorii români au plecat datorită constrângerilor politico-ideologice ce le amenințau atât drepturile de exprimare dar și cele elementare, unii dintre ei fiind supuși la diverse presiuni psihologice și chiar fizice.

„Să fie oare pentru noi existența un exil și neamul o patrie?” se întreba retoric Emil Cioran care împreună cu

FLOREA FIRAN

Memoria Emigrației

marele Mircea Eliade și dramaturgul Eugen Ionescu formează o triada de talie mondială a emigrație românești. Dealtfel Eliade avea să adauge că „*Exilul face parte din destinul poporului român*”. Pe lângă aceste nume aflate în panteonul universal volumul tratează autorii ce au reușit o revoluționare a limbajului prin formule avangadiste fiind cunoscută prezența la începutul secolului douăzeci a scriitorilor români în mișcările culturale de acest tip: Tristan Tzara, B. Fundoianu, Ilarie Voronca, Ștefan Baciuc. Apoi patru scriitoare române de expresie franceză: Elena Ghica (Dora D'Istria), Elena Văcărescu, Anna Brâncoveanu (Contesa de Noailles) și Martha Bibescu care au avut un cuvânt important de spus în mediile intelectuale franceze sunt analizate cu atenție. Dar focusarea principală este acordată scriitorilor ce au ales emigrația în cele trei etape post-belice când „defectează” poeți, prozatori, critici literari și de artă, filosofi și istorici. Etapa esențialmente politică este cea de până în 1956 când scriitorii au plecat din motive de neaderență reciprocă cu noua conducere politică foarte dependentă de directivele puternicului stat cuceritor din Est. Apoi urmează „etapa economică” până în 1970 când pauperitatea existenței din ce în ce mai accentuată și obstrucția desfășurării libere a scriitorilor strângeau ca într-o menghină spiritul prin excelență autonom și nesupus al artistului. Apoi „etapa drepturilor omului” de până în 1989 pe durata „micii revoluții culturale” concretizată prin înăsprirea controlului și a presiunii într-o societate cu puternice afinități orwelliene. În volum mai există cuprinși scriitorii ce au ales să părăsească spațiul românesc (nu

(continuare în pag. 12)

neapărat definitiv) după 1989. Deasemenea există și scriitori ce aparțin așa numitului „*exil interior*”. Sunt cei aflați în arealuri ocupate precum teritoriul Basarabiei și Bucovinei de Nord, și care s-au exprimat în continuare atât în limba română, aici existând chiar situații în care au scris cu fonetică latină dar scriere chirilică, dar și în alte limbi. Este inclus în volum și Constantin Brâncuși cu aforismele sale precum și Herta Müller care provine din spațiul românesc chiar dacă majoritatea operei sale este scrisă în limba germană.

La capătul lecturii se pot avansa câteva ipoteze. Una ar fi cu privire la faptul că exilul lucrează asupra oamenilor și îi schimbă. Mulți au o dublă abordare culturală. Specialiștii vorbesc despre faptul că intelectualii din diasporă au o viziune definită de zeul roman Ianus cu deosebirea ca nu există o privire înainte și alta în urmă ci o privire în țara de adopție iar alta în țara de origine. Deasemenea condiția de frontieră lingvistică dar și umană a oricărui emigrant conduce la o tensiune între identitatea personală și identitatea narativă foarte aproape de ceea ce Paul Ricoeur numea raportul dintre identitate obiectivă și subiectivă. Există o stare de beligeranță pentru a se construi pe sine în noul spațiu dar și o stare de nostalgie după spațiul de origine. Ambele *statu-quo-uri* sunt vizibile la orice scriitor aflat în altă țară.

Volumul este o treaptă importantă în vederea realizării acelei dezirabile coplanarități a două spații culturale. unul fiind cel de referință. Reintroducerea în circuitul valorilor autohtone a scrierilor din exil are caracterul unei recuperări pe care „*Memoria emigrației*” nu o face doar formal. Psihologul Joseph Campbell a propus un model al deplasării mitologice. Monomitul numește Campbell călătoria ciclică făcută de către eroul mitic standard. Acest personaj se aventurează dincolo de lumea obișnuită într-o regiune supranaturală unde câștigă o bătălie decisivă după care se întoarce din misterioasa sa aventură având puterea de a face bine semenilor de lângă care a plecat. Practic eroul pleacă din lumea ordinară în cea specială și apoi revine în lumea inițială pe care încearcă să o schimbe în bine împreună cu cei rămași. Nu departe de acest model se află în cele din urmă și scriitorul din diaspora. Mai ales astăzi, când idealurile dintre cei din țară și cei din afara granițelor trebuie să coincidă. Țara de origine poate fi sau nu o Arcadie însă cu siguranță merită ca forțele culturale de expresie sau apartenență română să se unească, cu tot ce au mai bun în vederea expunerii întregii diversități culturale. Fie și pentru a constitui un punct de plecare coerent și asumat în fața incertitudinilor și provocărilor lumii de mâine. Cu o memorie a diasporei integrată în memoria autohtonă putem spera că va fi, dacă nu mai ușor, sigur mai onest drumul prin abia începutul și deja încercatul secol douăzeci și unu.

Și cu această nouă carte extrem de serioasă, indispensabilă oricărui lector dornic să privească și să înțeleagă fenomenul literar din diaspora, Florea Firan demonstrează că proiectele de sinteză și anvergură literară au fost mereu în câmpul domniei sale de interes. Conștiința pe care stimabilul profesor le-a realizat de fiecare dată, la un nivel ridicat de acuratețe.

Lucia PĂTRAȘCU

Violeta CRAIU VERSURI RĂTĂCITE ÎN BALTA BRĂILEI

„Un vers rătăcit din poemul nostru neterminat...”

Volumul „*Versuri rătăcite în Balta Brăilei*”, semnat de poeta Violeta Craiu, este publicat la Editura Pim, Iași, în anul 2014. În paginile sale, volumul deschide o lume nebănuită în care sufletul tânjește după povești de dragoste, pe care numai natura le înțelege și le ocrotește.

Sunt versuri de iubire, scrise sub impresia mărturiei tulburătoare a unui timp imaginat ca un moment petrecut în Balta Brăilei. Poeta colindă cu gândul prin aceste locuri, ca printr-o geografie spirituală proprie, cunoscută mai demult și, ca o vietate a Dunării, își caută iubirea rătăcită printre versurile ce izvorăsc din amintirile sale și se scaldă în jocul valurilor efemere și eterne, unde sclipesc nuferii, acești *trandafiri plutitori*, cum îi numea Al. Macedonski. Sunt versuri ce izbucnesc: „...*într-o lacrimă / acoperită cu flori de nufăr...*” (*Cântec*, pg. 20). Poeta caută mereu o clipă de iubire risipită, pe care inima nu o uită. Analizează, uneori reproșează, încearcă să înțeleagă, de aceea biograficul din scrisul Violetei Craiu devine o reverie, o tristețe filozofică, în care doar speranțele pot vindeca sufletul.

Balta Brăilei, „*peisajul Dunării care se lenevește la dreapta orașului*” (M. Sebastian), pare potrivită să adăpostească neliniștea sufletească a poetei. Căci iubirea, tema universală cuprinsă în creațiile poetice, este foarte prezentă în versurile din acest volum, în care individualitatea trăirilor, personalizarea exprimării poetice a Violetei Craiu dau posibilitatea cititorului de a înțelege de ce aceste versuri de iubire se leagă echidistant cu farmecul naturii în Balta Brăilei și cu emoțiile sentimentului în sine, devenind astfel motivul creației poetice. Amintirile unui trecut nu trebuie rătăcite și viitorul unei noi creații nu trebuie risipit. Pe țesătura unor trăiri dragi se talmăcește chemarea amintirilor și tentația readucerii lor în versuri. Aceste amintiri constituie momentul de început de la care pornește cronologia acestor versuri, ca într-o suită de gânduri emoționale prin care propriile trăiri înfloresc în cuvinte.

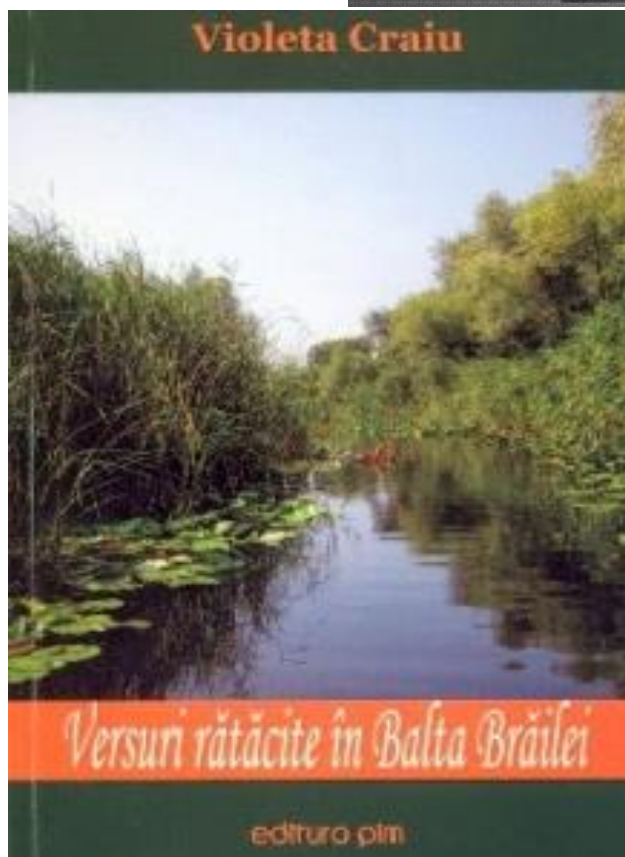
Autoarea este legată prin fibra intimă de misterul apelor: „*Mi-e dor de o deltă / pe care n-o știu; mă cheamă cu canalele ei întunecate / coroane de crengi aplecate în apă / mângâie stufărișuri și truda / mâinile ce adună plasa cu ochiuri mari / cuprind inima mea / în singurătate.*” (*Mi-e dor*, pg. 14). Și, totuși, aceste versuri ale sale au izvorât din

amintirile sale, iar poeta intră în povestea de iubire fără nicio falsificare a sufletului, cu puritatea începuturilor.

Împletirea sentimentului de iubire în jocul silabelor, ce vor determina actul creației își definitivează locuirea în geografia amintirilor, legată de geografia spirituală, cum spuneam, ce nu poate fi ștersă de trecerea timpului. Chiar dacă orașul pare prăfuit: „**Amintire / zăbovind în pereții / clădirilor de cărămidă din port / marinarii nu mai vin / nu mai pleacă / vapoarele au ruginit / în tăcerea lor mormântală / în ultima cursă / e în amintire.**” (*Amintire*, pg. 18), apele Dunării „**apa cu nume de femeie spală / păcate și păcate și păcate**” (*Orașul nu doarme*, p.29) pot limpezi totul. Este ca o poezie a apei: „**Dunărea săpa adânc și nemilos / anafoare / pământ și ape și eternități.**” (*Mi-e dor*, pg. 14), mereu prezentă și în versurile altor poeți. Poeta Violeta Craiu, brăileancă prin starea de fapt, translatează trăirile sale în Balta Brăilei și pentru că se simte legată de aceste ape, ce au harul de a aduna, de a tezauriza tainele iubirilor nenumărate, de a le plimba printre petale de nufăr și de a le dărui, uneori, unui suflet de poet. Dar și pentru că dorește să lege gândurile cititorului de locurile în care trăiește. De aceea, poeta își ocrotește trăirile peregrine, luându-l pe acesta drept martor inocent la sentimentele sale pline de bucurie: „**...un sărut / se topește în palma mea ca o frunză**” (*Zorile viclene*, pg. 21), dar și la amintirile rămase, realizând o concordanță între iubirea sa și dragostea pentru acel colț de rai fermecător, unde o veche poveste a țesut într-un cadru pitoresc amprente de neuitat, ce încă dor: „**Un strigăt de durere sau de resemnare / adâncește răni și iubiri neîmplinite**” (*Cântec*, pg. 20).

Cititorii volumului vor întâlni o poezie erotică: „**Nu mai știu dacă fierbințeala buzelor / incendiază inima rămasă în așteptare**” (*Cântec*, pg. 20), în care apar senzații noi, netrăite de poeta mărturisitoare: „**Îmi răvășești trupul plimbându-l / pe pajiști necunoscut**” (*Încătușate sunt vorbele*, pg. 78). Un erotism, ce nu mai este înflăcărat ca la tinerete, ci cu o nuanță matură, cu o tentă de tristețe (a fost și nu mai este!): „**Sunt doar un amurg / dintr-o toamnă ce picură însetată de dor...**” (*Alerg printre poeme*, pg. 27), cu imposibile întoarceri: „**...și eu sunt doar amurg depărtat / plutind peste liniștea genelor tale.**” (*Iubirea, un amurg depărtat*, pg. 33). Numai gândul se reîntoarce și aduce imagini trăite și nu închipuite, în care senzorialul este încă viu, cu un vitalism neașteptat, dar cu un erotism pașnic, ce mângâie „amurgul” și așteaptă, speră. Astfel, din această așteptare, se naște poezia, iar: „**Versurile se agață de hârtia umedă / amintirile își fac cuib / într-o poezie neterminată.**” (*Dorul de tine*, pg. 41).

În această creație lirică poeta folosește versul liber, de aceea, uneori, poezia capătă o înfățișare narativă, în care zburdă o poveste de iubire frumoasă, împăcată cu timpul și locul în care a înflorit. Și totuși, două-trei versuri arată felul în care aceasta s-a stins. Întregul volum închină poeme iubirii ce a fost, sentimentelor ce persistă încă, speranțelor și, mai ales bucuriei creației: „**cu lacrimile în palmă / începe / marea împărtaşanie.**” (*Agonie*, pg. 44), prin care poeta transfigurează ceea ce trăiește într-un semn de neliniște, dar și de speranță, ca o formă de a parcurge rapid un traseu spre începuturile acestei povești de iubire.

Chiar dacă amintirea clipei de iubire pare a trezi o stare înfrigurată de nostalgie: „**Un vers de imposibila iubire / să-mi mângâie poteca / și pașii prea repezi. // Dor de poem la umbra unei sălcii / culorile verii / pe umeri / de-aș fi avut / o zi din viața ta.**” (*Dor de poem*, pg. 55), totuși emoțiile erotice sunt deja limpezite și trezesc doar adânci reflecții personale, ce parcă izvorăsc dintr-un jurnal intim, din care visurile ar fi dorit să devină realitate: „**...visez la o zi când aș putea spera să scormonesc în inima ta / cu miros de levănțică / speranța unei posibile iubiri.**” (*Are importanță*, pg. 77).

Tristețea solitudinii se vindecă în mângâierea versurilor, ce primesc mereu confesiunile poetei: „**Versurile împletesc cuvinte care dor...**” (*Ultimele picături*, pg. 47) și elimină, într-o tonalitate de cântec fără sfârșit, emoțiile profunde. Iar poezia, expresie a stării poetei, devine „*iarba fiarelor*”, așa cum o numea Zaharia Stancu, ce încearcă să desferece tainele: „**Poezia devine misterioasă și indescifrabilă / cititorul vede doar propriile sale sentimente / versurile se agață de spațiu și timp / de moarte și viață / de libertate / poezia devine rugă / către Divinitate.**” (*Poetul nu mai vrea nimic*, pg.75).

Creația Violetei Craiu este o poezie a amintirilor semnificative construite într-o împletire a sentimentelor, ce baleiază între clipe de fericire și regerete neîmpăcate: „**S-a întâmplat să mă ascund / în versurile unui poem / (...) vreau să mă regăsesc / în noi / (...) / vreau să evaderez din poem / către noi.**” (*Te simt...*, pg. 62). De aceea, chiar dacă totul îmbracă haina singurătății, aceasta permite analiza și aprofundarea înțelegerilor sentimentale, din care mireasma amintirilor frumoase nu se șterge. O iubire pierdută definitiv, ori rătăcită numai, pretabilă de a fi căutată și regăsită,

(continuare în pag. 14)

pentru a scoate momentul de reîntâlnire din gratuitatea unui gest întâmplător, lăsând amintirea unei clipe fericite să domine frământările sufletului, pentru a înțelege și a ierta: „...**jumătate din tine a murit / cealaltă jumătate a mers mai departe.**” (Aventurier de-o zi, pg.12).

Totul are anotimpuri. Și natura, și viața, și iubirea, și soarta unui om, numai că anotimpurie din viața unui om sunt ireversibile. De aceea, poeta invită natura să depună mărturie cu ceea ce poate ea (adierea vântului, șoaptele frunzelor, alintul apelor...), cu ceea ce știe ea despre povestea lor de iubire, ce a avut o primăvară înflorită, o vară senină și astfel să o ajute să renască prin creația sa: „**Literele legate cu fir de mătase / au născut un poem.**” (Nefirească emoție, pg. 26).

Lirica Violetei Craiu trebuie considerată o expresie a unei poezii bogate în semnificații, în care iubirea nu poate înflori în singurătate, singurătatea este pustie fără amintiri, iar amintirile se îmbracă în bucurii și regrete, ce se transformă în speranțe. Și, astfel, actul creației alină, repară, vindecă: „**Am învățat să rezist / strângând din dinți / să îmi doresc să fiu dincolo de orizont / lângă poezie.**” (Erată, pg. 74). Chiar dacă trecerea inexorabilă a timpului ar închide în caseta sa clipele frumoase ale iubirii, totuși poeta recunoaște că: „**Mă furișez câteva clipe / în tinerețea mea / răscolită de amintiri**” (Tinerețe răscolită, pg. 72) și astfel trăiește speranța unei noi regăsiri a iubirii: „...**a doua șansă rămâne / agățată de firul ierbii...**” (Gânduri, pg. 13), ce moare și reînvie într-o nouă primăvară. Versurile au nuanța gândurilor și acolo: „...**culorile și cerul iubirii tale / ca niște pictori stângaci îmi desenează / razele de lună se așează verzui...**” (La marginea nopții, pg. 17).

Așa cum am arătat deja, acest volum cuprinde o poezie cu vers liber, cu o scriere neconstrânsă de semnele de punctuație, ori de o prozodie strictă, însă este armonioasă și bine construită, o poezie în care întinerirea sufletului se leagă de amintirea unei clipe de iubire, ce, regăsită și întoarsă din rătăcirile sale, încă ar putea împlini setea de fericire a poetei. De remarcat candoarea împletirilor poetice, prin care autoarea își leagă trăirile de identificarea contemplativă a naturii și apoi le transmite cu mărinimie, cu generozitate cititorului, rezonatorului.

Sunt momente când actul creației se oprește, stagnează și „**Poetul nu mai vrea nimic**”, deoarece „**Iubirea, un amurg depărtat**” se pierde în „**Nesomn și tăcere**”, îngână un „**Cântec de singurătate**”, iar „**Cărările gândului**” rătăcesc lângă „**O gară uitată**”, în care „**Nimeni nu vine**”. Nici nu este de mirare că atunci „**Încătușate sunt vorbele**” și „**Poezia se scrie tulburător de încet**”, iar din „**Versuri rătăcite în Balta Brăilei**” se naște încă un „**Poem neterminat**”, ce nu încetează să caute: „**Dorul și timpul poetului**” (Sărută-mi..., pg. 43).

Și astfel, cu sufletul plin de iertare, poeta Violeta Craiu poposește în Balta Brăilei și „**Cu lacrimile în palmă / începe / marea împărțășanie...**” (Agonie..., pg 44), pregătindu-se pentru un nou volum de poeme. În contemporaneitate toate scrierile Violetei Craiu sunt o creație literară bine ancorată, vădită în poezia sa și, mai ales, în volumele sale de proză, așa cum cititorii săi recunosc deja.

Timur CHIȘ

Singurătate în priviri

Adulmec covoarele de flori,
Și pașii tăi îi caut,
Printre sufletele pierdute în vremuri
Și amoruri de mult apuse,
Crucile iubirilor târzii, durerile sufletului le închid în nemurire.

Unde

Întrebări pierdute în hățișul memoriei,
Caută iubirile și durerile sufletelor moarte,
Undeva-cândva am zburat peste lumi părăsite
Și dragoste urâtă,
Printre luptele sufletelor haine,
Am căutat.
Sunt lupii obosiți de căutări,
Și viperele dansează în zorile durerilor noastre,
Printre albastre dansuri suave, veninul din noi se revarsă spre infinit.

Azi, mâine, poimâine

Dervișii în penumbră își învârt turbanele,
Să aducă la viață morții noștri își doresc,
Plățile căilor pierdute printre morminte,
Le asigură speranța învierii în absolut,
Printre derviși, iubirile moarte se unduiesc spre nemurire.
Florile albastre ale infinitului
Privirile s-au rătăcit printre albastre flori ale crucilor pictate,
De atâta timp, înegritu-se lemnul,
Și ploile, printre cotloanele cuielor pierdute în rugină,
Își odihnește picurii cerului, căzuți,
Negre de trecere prin cruci, apele se revarsă în suflete.

Dorm printre mușuroaie

Florile au îmbătrânit printre ierburile necosite,
Și sufletele dansează spre infinitul morții,
Vrășmași printre stelele iubirii
Pașii îi îndreptăm spre odihnă târzie,
Printre costițe suave de domnițe,
Pierdute între ale vieților probleme
Adormim înspre viitor.

Petre RĂU**Îndrăgostirea de iarnă**

Mi s-a părut că primii fulgi
 căzuți iarna aceasta au fost albaștri
 de la un capăt la altul
 într-atât de albaștri încât
 i-am confundat o vreme cu cerul
 răsfrânt pe alocuri peste
 căsuța mea înclinată și ea
 de atingerea pufoasă
 a iernii
 ca un gât prelung de lebădă
 și ea de un albastru
 ce nu se termina nicăieri
 și iernând astfel m-am
 trezit iarăși
 îndrăgostit puțin
 câte puțin
 simțind ca un fel de apăsare
 pe inimă care și ea
 a devenit un pic albastră

Psihopatul din mine

Un psihopat își făcea veacul exact
 pe creierul meu
 cu care a semnat un contract
 chiar și în lipsa mea
 stătea așezat cu capul în palmă
 ca și cum nu i-ar fi păsat
 că i-aș fi adresat
 vreo sudalmă
 în cealaltă mână ținea un capăt
 de lemn frumos
 cu care mă blagoslovea
 el pe mine
 dar o făcea duios
 mi-aș fi luat din zile
 dacă nu ar fi fost el
 cu timpul furia mi-a dispărut
 chiar și răbdarea nu
 mă mai deranja defel
 ținea la mine cumva
 era tare atent cu judecățile mele
 le pune în cumpănă ori de câte ori
 aveam de-a face cu ele
 asta până-ntr-o bună zi
 când după un oarece efort
 am aflat că în acte fusese
 declarat mort

așa am putut face un
 pas mai departe
 și pentru prima oară
 după mult timp
 am putut deschide singur o carte

Iubire nătângă

Strămoșii îmi ocupă uneori mintea
 fără să am deloc
 veleități memorialistice și
 mă încurcă rău cu
 stările lor inefabile
 mai nou și dragostea îmi joacă feste
 de pildă
 ca să-mi conving iubita îi spun
 mai des te iubesc cu
 respirația legănată precum
 un prunc de crăciun
 de câte ori chiar încep s-o iubesc
 îmi dispare câte ceva din inimă
 iar când o strâng în brațe
 începe să dârdâie
 odată cu nasul meu de care
 atârnă două
 sâmbete consecutive
 care nu se termină nici
 în ruptul capului

Solstițiul de iarnă

Nu-mi plac nopțile lungi
 după ce m-am dormit cu
 povestea moșului cu cadourile
 nu mi-au mai plăcut niciodată
 așteptam cu nerăbdare nopțile de
 dinaintea Crăciunului
 știind bine că erau cele mai lungi
 că soarele se îndepărtase de mine mai mult
 decât în copilărie știam bine că
 după aceea
 începea reîmprietenirea cu soarele
 fiecare zi creștea cu două minute și
 tot cu două minute nopțile se micșorau
 era bucuria mea benignă
 ce se repeta rar dar grăitor
 precum un dar care vine abia
 după ce răbdător îl aștepți ceva vreme

Doruri pe veșnicie

Sunt doruri care nu vor dispărea niciodată
 cum sunt cele primele trei ale mele
 degeaba insist să le tratez cu
 ierburi și ceaiuri
 să le domolesc începând
 de la oblâncuri până la
 clătinarea cu încovoieră treptată
 știind totuși că dorurile dor
 cât le porți cu tine și
 inima nu-ți va scădea
 cum gândul se vindecă cu
 sfaturi înțelepte
 tot așa credeam și eu că poți vindeca aspra
 mantie a dorurilor care
 mă face să cânt numai noaptea
 pentru că ziua întreagă încerc să plâng
 cu lacrimi uscate

(continuare în pag. 16)

cuvinte peste cuvinte întrupând
 în incantația mea nocturnă
 ce mă adoarme în odaia pustie
 cu înfrigurare
 de lance peste care cad
 umbrele gândului meu neterminat

Vindecările mele

Vreme multă am vindecat o parte din lume
 e drept o parte infimă dar
 totuși o parte întregă
 îi puneam adesea pe oameni să se
 numere între ei
 chiar și în clădirea de peste drum
 ca să le aflu o dată pentru
 totdeauna numărul
 ieșea mereu impar și asta
 era mai mult decât aș fi putut duce
 am iernat de multe ori cu ei
 cu toții deodată
 și împreună am trecut
 în cealaltă parte a lumii
 din culoare în culoare
 de la capătul frumos până la
 celălalt capăt și mai frumos
 din cuvânt în cuvânt
 din colind în colind
 până ce busturile au fost reabilitate
 complet
 fără nicio șansă de recidivă

Fii ireductibil

Fii ireductibil mi s-a zis
 într-un hohot zgomotos de
 neștiință de carte
 exact pe vremea când iubirea mea se
 afla în plină ascensiune
 în tot ceea ce faci fii
 ireductibil
 inclusiv în lumea de pixeli și coduri
 fii în formă de bob de nisip
 în care se știe că se nasc senzori noi și
 apoi se despart
 în ape mai limpezi decât labirinturi feroce
 fii ireductibil ca un vis în derivă
 printre semantici care se întrețes
 deschide-ți mintea precum o floare
 fii fluid chiar și atunci când te contopești
 în realitate
 te schimbi mai des când
 nu ești ireductibil
 fă din ireductibilitatea ta o
 poveste nescrisă
 un timp al risipei
 o aripă deschisă spre nemurire
 postmodernismul îți va mulțumi

(din volumul în curs de apariție "Vestirea metaforei")

Vasile Dan MARCHIȘ

PENTRU INTRANSIGENȚĂ

"Cât timp animalele mănâncă
 sau beau apă, ori că rumează,
 nu le vor păsa că eu voi scrie..."
 Așa m-a imitat muza, apoi:
 "Dar înainte de asta
 ai luat repede furca
 să dai cu ea de mâncare
 patrupedelor,
 apoi găleata să le dai apă
 să nu behăie de foame sau de sete
 peste întâlnirea mea...
 Gândindu-te că doar nu voi lua eu furca
 și găleata din mâna ta,
 dacă te voi prinde pe nepregătite...
 Deci, meriți un premiu...
 Stai, că nu mă refer la ce ai scris
 sau la ce vei scrie,
 că doar nu-mi voi premia
 chiar inspirația mea,
 pe care ți-o implementez ție,
 ci pentru intransigență...
 Acum ce faci? Te miri de mine...?
 Și pentru exprimarea mirării
 ai merita un premiu...!
 Stai, că doar nu ți-l voi da eu,
 când chiar de mine te miri...!"

CURSĂ

(sau muza mi se destăinuie)

"Fac parte
 din gândul tău,
 din timpul tău
 deoarece m-ai întâlnit
 unde am vrut eu,
 nu unde ai vrut tu...
 Ci mai mult,
 m-ai întâlnit
 unde a vrut melcul,
 nu unde
 ai vrut tu...
 Prin asta
 te-ai întrecut
 cu timpul
 minut cu minut
 și ai învins...
 Ai întrecut
 chiar și melcul...
 Nu râde...!
 Nu-i vorba de viteză
 ci la răbdare..."

Ella LEYNARD

Hotarul gândurilor

Ce se află în hotarul gândurilor mele
care face să fie perceptută această zi de vară
într-un fel în care eu nu îmi pot închipui?

Acela poate fi punctul de întâlnire
al tuturor gândurilor noastre,
acolo unde doar gândurile, întâlnindu-se,
pot comunica.

Oare au încercat să-și vorbească până acum?
Ce anume și-au spus?

Centrul lumii

Centrul lumii este cerul deasupra noastră,
de oriunde îl privim, oriunde ne privește.

Minunea lumii sunt amintirile noastre,
grupuri statuare încremenite pe etajerele timpului.

Moștenitorii lumii sunt iubirile noastre
privind spre viitor, din trecut sau prezent.

Himerele norilor

Se leagă și se dezleagă aburii uriași
pe care crezi că desenul s-a format,
poate fi citit, începe din toate unghiurile,
deodată, destrămarea, reflexia, la distanță
a vieții noastre, de aici de jos, de pe pământ,
țesută din iluziile fiecărei zile.

Chipurile realității

Dacă s-ar vedea cu ochiul liber gândurile...
în fața noastră este, de fapt, alt om
decât cel care ne vorbește și căruia îi vorbim
și continuăm să credem că ceea ce este
între noi, se numește comunicare.

Ziua de vară

Simt că ziua aceasta de vară
ne va apropia amintirile

oricât ar fi de ascunse,
le va dilata până când,
sensurile dormitând,
vor ieși în sfârșit la lumină,
iar noi, refăcând traseul lor,
vom da vieții noastre
dimensiunile ei reale.

Miezul verii

Miezul verii ca un fruct încălzit de soare,
strălucind neted și rotund
încât te aștepți să plesnească
cu mult înainte de venirea toamnei
și miezul lui să inunde lumea,
hrănind-o matern.

Stelele verii

Stelele verii au coborât în coaja fructelor
pe care încă zăbovesc picăturile ploii
și le așteaptă să crească,
să se așeze și mai frumos sub o frunză
șic, ca o pălărie,
e parfum de fructe și flori sub bolta albastră
care crește și ea, apărătoare
a fructelor verii.

Vara la Kavarna

Amintirile sunt locuitorii globulelor sângelui
meu,
de câte ori, de atunci, curg odată cu el,
uneori se opresc și-mi vorbesc de mine, de voi.

Prea bine nu știu ce a vrut timpul cu el însuși,
cu noi,
lungi și obositoare, zilele verii la mare
poartă în ele instinct ucigaș,
mă duc înapoi, într-un trecut
în care nu știu ce să fac.

Ca și atunci probabil, dar mai proaspăt,
timpul trece, oprindu-se fierbinte printre noi,
și obosiți de soare, din nou, n-am înțeles.

Marea Neagră

Statornicia Mării Negre,
privind-o, putem să învățăm răbdarea,
cum îngăduie pescărușilor
să îi mângâie valurile,
cum așteaptă soarele să îi dezvăluie albastrul
și verdele adânc,
luna, misterul să-i sporească când se ascunde
după nori,
sirenele să cânte printre muritori.

Petre RĂU

Un nou omagiu adus poetului Grigore Vieru

Ar trebui să știm că există nostalgii de mare preț. Una dintre acestea poate fi cea manifestată de poetul, editorul și publicistul Nicolae Băciuț. Sub semnătura domniei sale a apărut recent, la editura "Vatra veche" din Târgu Mureș, pe care o păstorește cu solicitudine de multă vreme, o superbă antologie dedicată poetului Grigore Vieru: "Grigore Vieru: Întoarcerea lacrimii".

Omagiul vine la împlinirea a 15 ani de la moartea poetului basarabean (18 ianuarie 2009) și la 89 de ani de la nașterea sa (14 februarie 1935).

Distinsul românist Nicolae Băciuț, a cărui bogată operă literară și publicistică depășește admirabil multe închipiri, înglobează în această lucrare antologică o seamă de articole ale multor scriitori și publiciști români care au făcut referire la viața și opera poetului Grigore Vieru. Desigur, o bună parte dintre acestea sunt semnate chiar de realizatorul volumului, publicate de-a lungul timpului în diferite reviste de cultură din țară și din Republica Moldova. Articolele sunt în sine mărturii ale trecerii timpului și prefacerii în literatură, strict legate de viața și opera poetului basarabean. Sunt totodată mărturii ale relațiilor strânse și chiar a prieteniiilor semnatarilor cu scriitorul moldovean, care vorbesc despre harul incomensurabil al poetului în arta de a zidi cuvinte nemuritoare.

Revenind asupra nostalgiei pe care am menționat-o mai sus, poate ar trebui să adăugăm și faptul că ea, nostalgia, are tendința de a ne proiecta trecutul în lumini mult mai plăcute și interesante decât cele care au fost petrecute în realitate. Poate de aceea, vom întâlni în volum, fie și numai bazate pe principiul rememorării, o serie întregă de mărturii deosebit de interesante și emoționante.

În ceea ce numește autorul „În loc de prefață”, întâlnim chiar justificarea propriu-zisă a actului cultural la care s-a angajat autorul: *"La un pas dincolo de Ziua Culturii, de omagierea lui Eminescu, am găsit de cuviință că ar trebui să stăruim puțin asupra unui autor, de mare notorietate în spațiul basarabean, în cel românesc, Grigore Vieru, dar încă nerecuperat integral în cultura română, deși gesturile față de acesta nu sunt puține și nici irelevante"*.

Suntem înștiințați că legăturile sufletești cu scriitorii basarabeni au creat numeroase căi de comunicare, punți care au ușurat cu mult aducerea la lumină a adevărilor legate de viața și opera lui Grigore Vieru. De fapt, actul în sine referitor la alcătuirea acestui volum repetă un gest de solidaritate, unul care ar putea întreține flacăra așteptărilor și dorurilor comune cu pleiada de scriitori români aflați dincolo de Prut.

Desigur, dintre nostalgiile fecunde nu putea lipsi în acest volum momentul înființării la Chișinău, în 1996, a

Nicolae Băciuț Grigore Vieru - Întoarcerea lacrimii

Antologie

"Târgu Mureș", cu atât mai mult cu cât însuși Nicolae Băciuț s-a numărat printre ctitorii acestui act cultural de prim rang. Este adevărat, la acele vremuri se simțea o întregă efervescență a înființării, la Chișinău, ca peste tot în întreaga Basarabie, de biblioteci și minibiblioteci de carte românească, acte care s-au manifestat precum un inefabil "dor al reîntoarcerii limbii române acasă".

În volum este redat în întregime interviul pe care Nicolae Băciuț i l-a luat poetului de peste Prut în anul 2000, interviu înregistrat la Chișinău. Acest interviu avea să stârnească un întreg scandal, extins în presa literară ca și pe unele rețele de socializare, în urma descoperirii unui incontestabil plagiat al teologului și publicistului Stelian Gomboș. Plagiatorul recuoaște întrucâtva că interviul său ar fi fost "împrumutat" de la cel al lui Nicolae Băciuț. Doar că Stelian Gomboș este de fapt un recidivist în domeniu, cunoscut cumva prin astfel de furtișaguri.

Sătul de controverse și de replici la replici, de felul în care Stelian Gomboș se eschivează și nu-și recunoaște pe deplin plagiatul mai mult decât evident, Nicolae Băciuț declară în ultima sa carte plin de năduf: *"Dacă, inițial mă gândeam să tratez cu duhul blândeții subiectul plagiatului lui S. G., după ce am descoperit că el practică de ani buni acest meșteșug al plagiatului, consider că omul trebuie pus la punct. Impostura capătă dimensiuni strigătoare la ceruri, dacă tot e teolog făptuitorul plagiatului. În ciuda evidenței plagiatului și a șubrezeniei invențiilor legate de sugestia lui Grigore Vieru ca Stelian Gomboș să se inspire din interviul meu (dar a inspira înseamnă a copia integral?), Stelian Gomboș nu ne-a lămurit de unde a luat interviul. Grigore Vieru nu avea cum să i-l comunice, pen-*

(continuare în pag. 19)

(urmare din pag. 18)

tru că nici eu nu i l-am trimis niciodată, nici în format electronic (oricum, Grigore Vieru nu folosea calculatorul și nu avea adresă de email!) și nici printat. Se pare că S.G. nu mai are niciun pic de demnitate. E nevindecabil. N-are efect nici un tratament asupra bolii plagiatului, de care, se pare, suferă. Ba chiar încearcă să mă tămăiască într-un nou „Drept la replică” (pag. 50).

După o ultimă sfortare a lui Stelian Gomboș de a reveni în presă cu un nou și neconvincător drept la replică, păgubitul principal își încheie disputa publică cu un incisiv și ironic final: *“E limpede, plagiatorul S.G. nu există. El este un personaj din Caragiale, reîncarnat în zilele noastre, tocmai pentru a-l confirma pe Caragiale, în tipologiile umane care ne definesc. Din păcate, acest Gâgă, după plagiatul său, începe să dea lecții de morală și să-și reclame statutul de bun creștin. Să dea vina pe toată lumea, să se victimizeze, să se creadă marele neînțeles. Impostorul se crede virtuos! Să considere furtul intelectual un lucru normal, iar reacția la această deviere comportamentală să fie blamată ca reflex al invidiei celui păgubit, față de „bogăția” muncii sale! Curat murdar, coane Gomboș! Dar, până la urmă, dacă e să ne turnăm cenușă în cap pentru păcatele noastre în privința plagiatului său, mi-a mai rămas un singur sentiment: mila. O milă însă care nu poate lăsa nesacționat plagiatul său, obicei deja înrădăcinat în contemporaneitate, cu desfășurări ample, până la cele mai înalte vârfuri, spre tezele de doctorat, nu doar la nivelul acesta de găinar mărunț. Regretul meu cel mai mare e că, iată, târâm numele lui Grigore Vieru prin mocirla morală a lui Stelian Gomboș!”*

La moartea poetului, în studioul de radio din Târgu Mureș, într-un interviu de circumstanță, în direct la emisiunea „Alb de duminică”, întreat de reporterul Valentin Marica ce ar trebui să spunem acum la moartea inegalabilului Grigore Vieru, Nicolae Băciuț, inspirat și spontan așa cum îl știm de atâta vreme, recită dintr-un poem celebru al poetului: *“Nu am moarte cu tine nimic. / Eu nici măcar nu te urăsc (...) Vei fi mare tu, / eu voi fi mic, / Dar numai din propria-mi viață trăiesc. / Nu frică, nu teamă, ci milă te tine mi-i, / Că n-ai avut niciodată mamă, / Că n-ai avut niciodată copii...”*, adăugând apoi, cu fermă convingere: *“Nu pot vorbi despre Fratele Grigore (așa ne apelam) la timpul trecut. Nu pot anunța moartea lui Grigore Vieru, ci eternitatea lui”*.

Să ne aducem aminte că în anul 1991, Academia Română l-a propus pe Grigore Vieru pentru Premiul Nobel pentru Pace.

Nicolae Băciuț, un mare fan al poetului unic Grigore Vieru, ne mărturisește, cu același prilej, o mulțime de amănunte despre omul și poetul Grigore Vieru, mărturii care, având darul să ne trezească în suflet nostalgii rare, rămân peste veacuri la fel de vii precum au fost ele culese și împărtășite: *“În momentul în care ne-am văzut prima dată la Târgu Mureș cu Doina și Ion Aldea Teodorovici, am stat toți patru și ne-am minunat în tipografie, la zețarie, în fața literelor din care se făcea pagina de revistă. Doina vedea pentru prima dată niște litere care deveneau cuvinte scrise și era uluită. Fratele Grigore o privea cu duioșie, ca pe un copil, neînțelegând cum a ajuns Doina la vârsta ei să nu fi intrat nicicând într-o tipografie. Au venit la Târgu-Mureș, pentru că locul acesta era pentru ei inima de țară. Așa au perceput-o și*

noi am bătut pentru ei până în marginile patriei de pământ ca o inimă... Ne-am despărțit de Grigore Vieru la 1 Decembrie, la Alba-Iulia, 2008, cu o îmbrățișare stinsă. Am spus atunci Codruței, soția mea, că mare-i Dumnezeu, dar eu nu cred că Grigore Vieru mai vine și anul următor de ziua Marii Uniri la Alba-Iulia. Am simțit atunci că ceva se întâmplă cu ființa lui. Știam de cele două momente de cutremurare, când inima lui s-a luptat să trăiască, dar nu credeam că lui i se va întâmpla exact ceea ce s-a întâmplat cu Doina și Ion Aldea Teodorovici. Parcă ar fi un blestem. Eu le spun nu simboluri, ci chiar mituri. Vor trece din simbol în mit toți trei. Nu-i pot despărți. Râdeam cu ei în '90, când i-am întâlnit prima dată, că se purta ca niște pașoptiști. Erau luptători. Împreună au făcut ceea ce n-au reușit și poate nu vor reuși degrabă politicienii, să realizeze marea unire a limbii române. Prin ei, limba română a devenit coincidentă cu patria de pământ. Nu știu cum va arăta Basarabia fără Grigore Vieru. Nu vreau să recurg la metafore, dar Grigore Vieru e cel care ținea cumpăna în echilibru între cele două maluri al Prutului. De-o parte Eminescu, de-o parte Grigore Vieru. Spunea, nu o dată, că Eminescu e cerul, iar noi, ceilalți, niște păsări care zburăm în văzduhul de sub Eminescu. Grigore Vieru a murit de Eminescu”.

Despre ființa poetului și despre posteritatea sa în actualitatea literaturii române ne informează două articole semnate de Nicolae Băciuț. Despre destinul dramatic al poetului ne vorbește Simona Mișuțiu, care ne reamintește și despre un promotor al redșteptării neamului, Alexei Mateevici: *“Grigore Vieru a continuat ceea ce Alexei Mateevici începuse la început de secol XX, când redștepta prin scrierile sale conștiința națională și dorința de reîntregire a neamului. Alexei Mateevici nu a avut șansa să vadă acest vis împlinit, murind în 1917, dar a lăsat ca testament o comoară literară, poezia Limba noastră, alături de convingerea că limba română a fost matca în care neamul s-a regăsit cu credință, mereu și mereu. Înaintea lui Mateevici, Eminescu observa că „nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba este stăpâna noastră”. După Mateevici, pe malul apusean al Prutului, un alt mare poet, Nichita Stănescu, rostea acest adevăr: „Limba română este Patria mea”. În oglindă, într-un unison de gândire și de simțire, în vremuri de mare restriște, Vieru scria: „Graiul mi-i sfânt – / În viața mea / El nu este un simplu turist, / E chiar Patria”. (Sunt naționalist). Limba română este „limpede ca lacrima”. Comparând-o cu o iubită, poetul mărturisea: „În privirea Ei / Întâia oară / Am văzut c-avem și noi o / Țară” (Limpede ca lacrima)”*.

Doina Bălțat ni-l prezintă pe poetul de peste Prut ca pe un vajnic promotor al valorilor naționale. Într-o conferință susținută la Iași la manifestarea „In memoriam Grigore Vieru”, ediția a XII-a, la data de 13 februarie 2020, tot Nicolae Băciuț aduce la lumină latura incontestabilă a poetului basarabean, aceea de flacăra care, prin întreaga sa trecere prin lumea aceasta și, mai ales, prin opera sa poetică și activitatea sa de patriot, a întreținut sentimentului de neam, aparținând al unei singure limbi, limba română.

Nu se uită că poetul Grigore Vieru a devenit, încă

(continuare în pag. 20)

de la începuturile creațiilor sale, "re-al-men-te al copiilor", așa cum se exprimă în articolul său poetul Iulian Filip. Nu se uită că, multe dintre minunatele versuri ale poetului au fost puse pe muzică și interpretate de mari artiști români și basarabeni, printre ei distingându-se, fără drept de tăgadă, regretații Doina și Ion Aldea-Teodorovici.

Despre simbolul unor aspirații ale celor ce țin de pământul românesc de piatră și de patria sa de cuvinte ne vorbește tot Nicolae Băciuț într-un alt articol dedicat poetului. În alte intervenții, N.B. ne vorbește și despre povestea bustului lui Grigore Vieru la Târgu Mureș, ca și despre alte evenimente culturale manifestate cu diferite prilejuri ca momente dedicate poetului.

Rozalia Brândaș, cu prilejul unei manifestări dedicate poetului, ne vorbește despre "Grigore Vieru - poetul mamei, al patriei și al copiilor".

Numeroși scriitori români, în mare parte poeți, au scris despre povestea omului și poetului Grigore Vieru. Multe dintre acestea le regăsim în colecția de excepție din cartea lui Nicolae Băciuț. Iată-i pe câțiva dintre cei care l-au cunoscut pe poet, i-au fost aproape, întâlnindu-l fie și numai la diverse evenimente culturale, i-au dedicat poeme și au avut numai cuvinte de apreciere la adresa poetului: Valentin Marica, Lia Tătar, Traian Vasilec, Codruța Băciuț, Daniel Miha (interviuri cu N.B.), Vasile Gotea, Cosmina Marcela Oltean, Florin Bengcean, Ilie Șandru, Claudia Șatravca, Nina Josu, Irina Bahtin, Ognian Stamboliev (din Bulgaria) ș.a.

Nu mai puțin meritoriu este și faptul că volumul este înțesat cu zeci de fotografii-martor ale evenimentelor parcurse pe urmele neprețuitului poet patriot Grigore Vieru. Se spune pe bună dreptate că, de câte ori vom vorbi de aici înainte despre limba noastră strămoșească, limba română, nu va fi posibil să nu-l pomenim pe Grigore Vieru, alături de Mihai Eminescu și de ceilalți mari cărturari și patrioți ai națiunii.

Pentru sârguința și efortul său de nezdruncinat în promovarea operei lui Grigore Vieru, drept recunoștință, în 2019, poetul și publicistul Nicolae Băciuț a fost distins cu Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie „Grigore Vieru”, Chișinău/Iași.

"Grigore Vieru: Întoarcerea lacrimii" - un volum care cred că este rezultanta unei încrucișări fericite, prin prietenie și admirație desăvârșite, dintre un excepțional poet la românismului de peste Prut și nu mai puțin minunatul său antolog.

Fruitele iernii

Fulga GORUN

În lumea de dincolo de ea

M-aș pierde în lumea pe care-o crezi
De veacuri, din praful de stele,
Din lava încinsă, din albe zăpezi,
Te-ai pierde în visele mele?

M-aș rupe de raiul în care mă sting,
De timpul legat de-o clipită,
M-aș face un fulg ca să pot să te-ating,
Ai face, din palme, o sită?

Mi-aș pune semințe de aripi în piept
Și lacrimi de dor, să-ncolțească,
De-ar fi și o mie de ani să te-aștept,
De dorul tău, aripi să-mi crească!

M-aș pierde în marea din ochii tăi triști
Și valul tăcerii l-aș sparge,
Aș scrie pe-o scoică, "exist când exiști",
M-ai scrie pe-nalte catarge?

M-aș stinge aici, ca să pot să renasc
În lumea pictată-n cuvinte,
Aș arde acum, ca o scândură-vreasc,
M-ai stinge când inima simte?

Jocuri de destin

Mai cântă-mă, vioară fără strune,
Aș vrea să-mi cadă părul despletit,
Pe trupul tău suav și neubit,
Mai cântă-mă în liniști de răpciune!

Mai scrie-mă, condei fără cerneală,
Din lacrima-mi sărată poți să bei
Și litere să scoți din ochii mei
Prea plini, precum o tristă călimară.

Mai ceartă-mă, iubire fără aripi,
Că nu ți-am oferit aripi să zbori
Și-un dor nebun de soare și de nori
Îți taie pieptul prins între colțare.

Dansează-mă, tu, vântule, ușor,
Precum dansezi cu frunza muribundă,
Să pot să cred, naiv, pentr-o secundă,
Că-n dans nicidecum iubirile nu mor.

Mai cerne-mă, tu, viață ciuruită!
Strecoară-mă prin pâlnii ca pe vin,
C-am obosit de jocuri de destin
Și nu-mi mai bate inima-mpietrită.

Iosessina SCHIRGER

Îngândurări

Și în inima ta se întâmplă minuni?
 În a mea, o rază de soare aprinde cărbuni.
 Vară a mea peste poezii, sunt cu tine
 în gând. Nu mă trezi! În cuvinte nu e târziu.
 De-aș putea să te strig ai vedea că ești viu.
 Lasă-mi câteva firimituri pe drum,
 să am de ce să mă leg, ca și până acum!
 Iarna poezia e mai fierbinte, dar tu
 nu te pierzi în sfere cuvinte.
 Treci senin și gânditor ca o pasăre în zbor,
 să îmi fie și mai dor. Vii c-o ploaie de scânteii
 s-o aprinzi în ochii mei. Măine ce o să vrei?
 E prima dimineață fără soare.
 Iarna asta o să mă omoare.
 Nu mai știu: ești vis, ești viu, grădină a mea,
 oceanul pustiu?
 Vorbește, vorbește cu mine!
 Calmă, vocea ta îmi face bine.
 Și privirile tale coborâte, canine...
 Ești foarte departe, dar mie
 îmi pare că ești cu mine, aproape.
 Prezența ta are un devreme și un târziu
 pe care să mi le explic nu știu. Totul e să fii viu.
 Urcă o iedă până spre tine. Are curaj
 și dorințe străine, dar tu nu o auzi că vine.
 Cuvintele mi se prefac în ninsoare,
 iar tu într-un verde copac în floare.
 O fi de la răcoare? De unde-mi vii, vară, vară târzie,
 cu ploaia asta din stele, de poezie?
 Nu e foc de paie, nu e jar nestins, este
 o ninsoare care m-a cuprins...

Câmpul cu flori

Câteodată lucrurile se aliniază perfect
 ajungi, ajung la tine direct.
 Ești cu o clipă înainte pe drum,
 dar tot ajung să te văd, să îți spun:
 Ce vară ai fost și ce fum!
 Straniu îmi pare și să te strig pe nume...

Nu am nimic a te-ntreba, a-ți spune.
 Lasă-mă să te privesc la distanță de-o palmă,
 să vin și să plec cu tine o toamnă!
 Tu în esență ești un strop de amănunte
 pe care eu le inventez la mine în frunte.
 Ce e între noi? Nimic palpabil: un câmp cu flori
 și-acela inefabil. Pe cer prea mult albastru, iar eu,
 un nor. Mi se topesc cuvintele, după tine, de dor!
 Fluvii de gând ne despart. În grea tăcere
 cuvântul s-a spart. Arată-te, vreau să mă bat!
 Ești un generator de nevroze și frustrări.
 Tu pe un trotuar, eu pe un altul, printre trecători...
 Ne desparte un timp infinit și dorul ce mi-a venit.
 Hai, zi-mi că mă iubești ca un zănat,ic,
 că ți-e dor de noi!
 Un dor sălbatic... Va veni vara sau nu va veni...
 E un joc între mine și tine copii.
 Un joc ce mă ține în viață,
 în loc de soare și vitamine, de la distanță.
 Așa îi stă bine unui poet: să te perpelaescă,
 să te deguste
 încet. Am timp. Am timp, într-un caiet... Visez?
 Mi s-a părut că are sens ploaia în care dansez.
 Știi să faci liniște în haosul care ne înconjoară,
 dar liniștea repede zboară...

Neant și cenușă

Zac într-un sertar din sufletul meu
 inima în viață, capul tău de zmeu.
 Parcă stau să cadă frunze dintr-o cruce,
 Gândul meu aleargă. Tot la tine duce!
 Uite un colind adevărat, o poveste-n care
 m-am mutat și fug prin ochii tăi nemeritat!
 Și nu sunt cu tine... dar a fost să fie
 să ningă cu șoapte în poezie...
 Ți-am făcut o compunere despre război,
 atât cât înțeleg eu, o carte cu noi.
 Nu mă lăsa să aștept afară, dor să-mi fie,
 dor să-mi fie iară! Vino mai aproape, ochii,
 cerul să-și adape oglindindu-se în ape.
 Apa ta-mi șoptește lunecând sub frunze,
 ce mult o dorește cerul meu pe buze.
 Există acel loc de poveste, un loc luminos
 unde să pot merge cu tine spre capătul lumii pe jos?
 Toate trec, doar tu nu-mi treci cu apele tale
 calde - reci faci cumva de mă seci. Mă farmeci.
 În urma ta cartea are gust de neant
 și cenușă. Zmeii mei sălbatici au găsit o ușă...
 Poate nu e vreme de poezii. Poate iarna asta
 ne vom vindeca, ne va trezi...

Leon Iosif GRAPINI

Luna gheboasă - Impresii de lectură

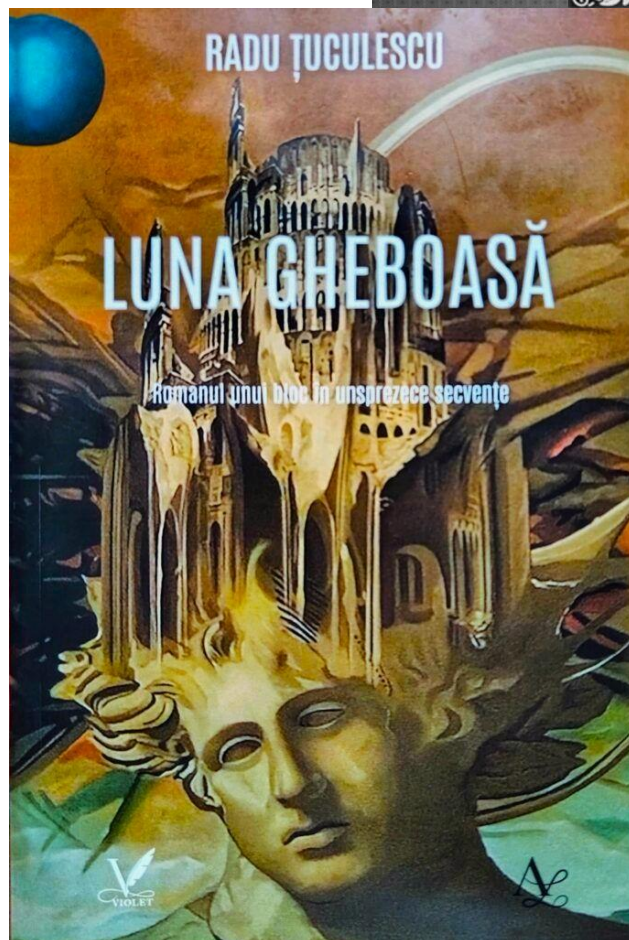
Prozatorul, dramaturgul, publicistul și traducătorul din limba germană Radu Țuculescu, scriitor de talie europeană, a publicat (sper să nu fi greșit la numărătoare) douăsprezece romane, cinci volume de proză scurtă, jurnale de călătorii, volume de teatru, de cronică teatrală și publicistică, precum și literatură pentru copii. Are numeroase traduceri din literatura contemporană elvețiană și austriacă. Volumele sale au fost traduse în Franța, Germania, Italia, Austria, Cehia, Israel, Ungaria, Serbia și Ucraina. Piesele sale de teatru se joacă pe scenele unor capitale europene. A fost distins cu mai multe premii naționale și internaționale pentru roman, film și teatru. Doar pentru cititorii mai puțin familiarizați cu opera lui, amintesc romanele sale: *Vânzătorul de aripi* (1982), *Ora păianjenului* (1984) *Degetele lui Marsias* (1985), *Umbra penei de găscă* (1991), *Povestirile mamei bătrâne* (2006), *Stalin, cu sapa-nainte* (2009), *Femeile insomniacului* (2012), *Mierla neagră* (2015), *Măcelăria Kennedy* (2017), *Femeia de marțipan* (2020), *Crima de pe podul Garibaldi* (2022) și *Luna gheboasă* (2023).

Fiind unul dintre scriitorii români preferați, i-am citit câteva romane: *Umbra penei de găscă*, *Povestirile mamei bătrâne*, *Femeile insomniacului*, *Măcelăria Kennedy*, *Femeia de marțipan*, *Luna gheboasă*, la care adaug volumul de proză scurtă *Uscătoarea de partid*. Dacă ar fi să fac un clasament al cărților care mi-au plăcut cel mai mult, pe primele trei poziții s-ar situa, în ordine, *Povestirile mamei bătrâne* (o capodoperă, unul dintre romanele importante din literatura română postdecembristă), *Luna gheboasă* și *Umbra penei de găscă* (o carte despre cărți, o scriere fascinantă despre scris, care te duce cu gândul la *Numele trandafirului* al lui Umberto Eco).

Citită în toamna anului trecut, *Luna gheboasă*, un roman în unsprezece secvențe, este cartea a cărei lectură m-a ținut captiv fără întrerupere, cum se spune nu am lăsat-o efectiv din mână, oprindu-mă, voit, abia înainte de ultimul capitol, „Pivnița”, cel care rotunjește romanul, dă finalitate unor povești și oferă unele răspunsuri multiplelor întrebări ce se nasc în mintea cititorului. Am făcut această pauză cu intenția de a-mi prelungi, până a doua zi, curiozitatea crescândă și de a-mi amâna regretul că romanul se termină. Dar credeți că am putut rezista până a doua zi? Nici vorbă, după numai un ceas, timp în care gândul îmi era numai la *Luna gheboasă*, am reluat și finalizat lectura, și, bineînțeles, m-au încercat toate acele sentimente trăite de cititor când încheie o carte care l-a impresionat peste măsură.

Luna gheboasă, apărută la Editura pentru Artă și Literatură, București, 2023, 264 de pagini, este o reeditare revăzută și adăugită a volumului de proză scurtă *Cuptorul cu microunde*, publicat în 1995, la editura Dacia din Cluj-Napoca, un roman secvențial, alcătuit din unsprezece povestiri, aparent fără nicio legătură între ele, toate petrecute într-un uriaș bloc de locuințe, de unde și subtitlul „Romanul unui bloc în unsprezece secvențe”, povestiri una mai captivantă ca alta.

Remarcabil narator și portretist, Radu Țuculescu te transpune într-o lume în care realitatea și fantasticul se întrepătrund, în care enigmele abundă și misterele se

adâncesc. Povestea pornește firesc și te seduce încă de la început, apoi tensiunea crește de la o pagină la alta, se petrec lucruri terifiante, adeseori te cuprinde teama, unele finaluri te surprind de-a dreptul, altele te cutremură și te îngrozesc, bunăoară sfârșitul povestirii „Cuptorul cu microunde”, relatările sunt de cele mai multe ori spăimoase, mai ales în „Pivnița” – un capitol cu scene horror. Cititorii lui Stephen King vor fi fascinați de *Luna gheboasă*.

Realizator de film și creator de teatru, autorul are abilitatea scriitoricească de a-l face pe cititor să se simtă telespectatorul unui serial, care urmărește, cu sufletul la gură, fiecare episod, așteptându-l curios, încordat și nerăbdător pe următorul, conștient că, în ultima parte, se vor descifra mistere, se vor aduce deznodăminte... Dacă este așa, nu rămâne decât să vă convingeți singuri lecturând această carte pe care o recomand cu deosebită căldură.

Și de această dată, Radu Țuculescu dovedește o imaginație debordantă și nu-și dezmințe calitatea de veritabil povestitor.

Luna gheboasă, un roman episodic, i-aș spune eu, este cartea pe care, cu siguranță, o voi reciti cu aceeași plăcere.

Nicolae DUMITRU**Redevenire**

Soarele asfințise pe umărul tău,
 Și Luna în păr ți se-nnecase...
 Pentru noi, ziua din urmă-ncetase
 Și Timpul urma să se nască, din nou.

Pe cerul pustiu, acum roș-violet,
 Reptilele de foc se fugăreau...
 Vechile sentimente încet mureau
 În euritmiiile unui psalmodic triolet.

Amintirile de demult se disipau
 Prin lumi ce nu aveau nevoie de ele...
 În amurgul cu-n cer fără stele
 Febril, mâinile noastre se căutau.

Cercuri de nisip

Ca niște cercuri de nisip,
 Peceți pe-a vântului hlamidă,
 Ne tot rotim în cicloidă,
 Seduși de-un antic arhetip.

Și curgem, în același ritm,
 În sticla veșnicei clepsidre,
 Trecând prin stările anhidre
 Din hibernalul anotimp.

Cad peste noi, neostoite,
 Silice strânse-n viituri,
 Și suntem standard de măsuri
 Pentru iubiri nestăvilite.

În umbra vechilor caverne,
 Ce-au generat mutații noi,
 Ne regăsim, eterni strigoii,
 Ce rătăcesc printre taverne.

Amor etern

Într-un târziu, ne întâlnim
 În pragul desfrunzitei ore
 Și spre amurguri incolore
 Noi doi, din nou o să pornim.

Tu ești o harfă rafinată,
 Ce cântă lin în mâna mea
 Și-ncet începem a urca
 Spre bolta lumii, înstelată.

Și sus, etern înlănțuiți,
 Plutim sublim, în dans măiastru,
 Și proiectăm, pe-un cer albastru,
 Baletul marilor iubiți.

Tăceri

Se prelungeau tăcerile vechi
 Într-un profund țuiit de urechi;
 Pendula încetase să bată
 Și ziua, în ore era înfundată.

Natura parcă tăcuse și ea
 Mimând decoruri de mucava;
 Pe fundalul grădinii stelare,
 Luminile mute dansau singulare.

Se prelingeau acum, insidioase,
 Tăcerile pătrunse în oase
 Și amuțise-ntregul univers
 Așteptând s-audă, iar, primul vers.

Tatonări

Împovărată-n în zidire
 De jurăminte pe de doi,
 Se-ntoarnă trista amăgire
 A ezitărilor din noi.

Ni-s gurile-mpăienjenite
 De pânzele țesute-n vis
 Și vorbele zac gătuite
 Ca într-un nesfârșit abis.

Doar mâinile fără pereche
 Se-alintă, hoațe, pe furiș,
 Căutând în lumea veche
 Să afle-al dragostei fetiș.

Palingenezie

Pe ceruri se rotesc eterne sfere,
 Și aripi îngerești le însoțesc,
 Compătîmind trăirile-efemere
 Re proiectate într-un plan lumesc.

Se-aliniază-n vechiul Panteon
 Pitagoreice figuri de ceară,
 Și-n sunet descompus de patefon,
 Din peșteri iese Platon pe afară.

Pe portativul zilelor de mai
 Se scrie-acum o nouă serenadă,
 Pe care rîndunelele-n alai
 O fredonează-n straie de paradă.

Iar noi ne proiectăm, îngrijorați,
 În alchimia zilelor de ieri
 Și parcă suntem anatemizați
 Că am trăit impuse îndolieri!

Orașul părăsit

În portul vechi nu mai veneau vapoare,
 Nici vechi corăbii nu mai acostau,
 Iar peste urbea tristă, aflată-n izolare
 Doar pescărușii jalnici în zbor razant treceau.

Trecute veri vetuste se răstigneau în ierni
 Ce-acopereau orașul ca piatra de mormânt,
 Și numai corbii negri, care păreau eterni,
 Cobeau în lumea albă un trist deznodământ.

Elena OPREA

Vis, Fantezie și Adevăr

Motto: „Trăiesc Libertatea verbului a iubi.”

„Libertatea de a fi Eu”, o scriere originală, care îl individualizează pe eseistul contemporan Vali Nițu prin viziunea sa amplă despre lume, despre iubire care este suflarea lui Dumnezeu din întregul Univers, țesute prin fire de Lumină, de credință, de puritate, de dragoste, ce străbate sistemul solar care patronează existența umană. O experiență străveche, mereu repetabilă, îl îndeamnă pe Om să mediteze asupra vremelnicei vieții sale în raport cu veșnicia naturii, al rostului ce îl are pe Pământ, al misiunii sale astrale ca simbol al simțirii, al cugetării, arta de a trăi frumos prin iubire, care trebuie păstrată, respectată și prețuită, pentru că numai Ea aduce Omului bucuriile divine, împliniri și satisfacții, putere, echilibru și speranță. Niciodată iubirea nu trebuie sacrificată, pentru nimic în lume.

Cartea este un adevărat și impresionant imn, o cântare, o preaslăvire a iubirii, un legământ de credință între Bărbat și Femeie, ca ființă zămislitoare de prunci, ce are în minte, suflet și trup esența vieții care se identifică cu o taină perpetuă dintr-o stea izvorând. Este o operă lirică, un monolog, un dialog cu Eul Sinelui, o meditație filozofică trăită cu intensitate, un poem al renașterii prin iubire, un Esei despre Femeia-Iubită „Fruct al dragostei”, pretutindeni în lume.

Scriitorul-artist Vali Nițu metaforizează iubirea-Femeia cu chip de înger, de o grandioasă frumusețe fizică și morală, statornică, pură, fără gânduri ascunse, ce creează în universul fragil, emotiv al bărbatului, demnitatea libertății prin pasiunea de nestăvilit „sclavia iubirii”, ridicând femeia pe un pedestal de neatins, o iubire imposibilă pe care dorește cu orice preț s-o seducă, s-o cucerească.

Iubirea, arderea veșnică a spiritului, făclia vieții, arta poetică, crezul artistic al autorului, misiunea de a fi mesagerul iubirii din acest Univers, o iubire metaforică trăită, simțită prin fibre divine, în care se regăsesc elemente autobiografice de o profundă delicatețe sufletească, emoție, o sensibilitate artistică rar întâlnită; scriitorul se întreabă deseori: „Ce sunt, cine sunt? Unde mă găsesc?” pentru că iubirea a devenit tot mai neînțeleasă, tot mai rară, fără simțăminte adevărate într-o lume anormală considerată normală, în care nonvalorile devin valori.

Vali Nițu desfășoară o bogată activitate literară, având publicate 30 de volume (proză și poezie) și se remarcă a fi unul dintre scriitorii esești contemporani de excepție, care pătrunde în labirintul sufletului feminin prin toate fibrele fine ale delicateții de artist talentat, cu „reverență”, iubire și un pios respect față de femeia iubită, asemenea cântecelor harpei dintr-un pridvor al casei de la țară acompaniate de adierea șoptelor calde ale vântului în amurgul roz-violaceu al unei toamne târzii. Este ca un ecou al pădurii copilăriei, ca o strigare la viață, la iubire, la

întreaga constelație spirituală a orizontului însufletit de o puternică energie vitală.

Scriitorul-eseist Vali Nițu este mesagerul iubirii venite din etnogeneza Lumii ca dar ceresc „și cât vom fi aici, vom respecta iubirea (citat, op. pag. 36) mărturește cu demnitate autorul. Opera cuprinde metafore poetice, sugestive, hiperbolizate adresate femeii iubite de către bărbatul îndrăgostit ca suflet pereche al acesteia, cu aceeași intensitate a iubirii, când două inimi bat ritmic într-una singură, într-o trăire vie, vibrantă, nesfârșită. „În fiecare zi mă îndrăgostesc de tine, dantelă a sufletului meu, splendoare sub formă de lumină” (ibidem, pag. 37). Femeia „perla divină”, „muntele dragostei”, „suflet de vis care nu are egal cu mintea ei în aritmetica Universului”. Autorul face în permanență declarații de dragoste înflăcărâte, sincere, femeii de care este veșnic îndrăgostit, ridicând-o în slăvilă cerului pe o scară a virtuților astrale infinite.

Femeia „cu suflet de floare”, „femeia-crizantemă”, „femeie-icoană”, „floare de nufăr din apa vie”, „femeia-simfonia anotimpurilor”, „femeia-o partitură de pian”, perla mea din realitate” (ibidem), care nu are egal, în timp ce bărbatul cu seducția sa de scorpion o învâluie în mister, în necunoscut; este o iubire perpetuă „care curge din clepsidra timpului trecut, prezent și viitor cât poți cuprinde cu brațele minții verbul a iubi”. Sunt numai câteva din metaforele iubirii cuprinse în idile, elegii, pline de romantism filozofic, o odă supremă închinată femeii ca soție.

Femeia este asemuită culorilor frunzelor copacilor în peisajul mirific al toamnei în care scriitorul se desfășoară, se relaxează, se simte confortabil, împresurat de revelație și reverie. Fiecare frunză este o vibrație, o emoție, o nerăbdare, o așteptare frenetică, care te poartă cu imaginația pe un tărâm ireal, magie,

(continuare în pag. 25)

paradisiac: „Sunt fericit în poala toamnei cu frunzele despletite, trăiesc într-o magie...” (ibidem, pag. 38).

Bucuria iubirii este o poveste de dragoste fără sfârșit, repetabilă, inimitabilă, pentru că Eul tău e numai al tău, creat ca sufletul-spirit, diferit, original, unic, fără nici o asemănare cu a altuia. Unde a dispărut iubire? se întreabă de multe ori eseistul „Suntem născuți în aceeași zodie, Zodia Iubirii de semeni și noi „semănăm” sămânța frumuseții de Oameni, dragostea noastră este esența vieții, niciodată nu se va împărția în zarea timpului trecut, ea merge-n viitor” (ibidem, pag. 42). Această carte pe care am citit-o cu multă atenție, pe care am „savurat-o” cu cugetul, cu sufletul, cu imaginația, este o Carte a Destinului, în care scriitorul este pus în ipostaza de încercări grele ale vieții, dar lupta aprigă pentru supraviețuire este câștigată de Acesta numai prin Credință, prin Iubire, răbdare, bunătate, smerenie, curaj, putere, dragoste de semeni, printr-o comuniune sinceră cu Creatorul Lumii (Dumnezeu), Ocrotitorul pământurilor în toate necazurile Omenirii.

Scriitorul mulțumește cu recunoștință Creatorului care l-a ajutat să depășească boala necrutătoare, să iasă biruitor prin rugăciunea continuă, prin încredere și speranță. „Slavă Ție, Creator al Eului...” (ibidem, pag. 45). În percepția autorului femeia este considerată metaforic „femeia-stâncă”, busolă pentru drumul parcurs în picioare” (ibidem, pag. 88), este cea „care dăruiește necondiționat viață și frumusețe, iubire și senzualitate, sens și împlinire” (ibidem). Scriitorul eseist Vali Nițu mulțumește lui Dumnezeu că i-a dăruit acest măreț cadou „pentru porția de hrană spirituală, pentru peniță și călimara cu cerneală” (ibidem, pag. 90). Este plin de mulțumire sufletească, de împlinire a tuturor dorințelor sale înimaginabile pe care i le oferă femeia iubită, devenind steaua călăuzitoare în destinul său, busola drumului vieții.

Opera scriitorului Vali Nițu este un dialog liric cu Eul Sinelui, cu care uneori se răzvrătește, alteori se liniștește, își pune întrebări despre filozofia vieții, despre esența și frumusețea ei, de care toți trebuie să ne bucurăm. La întrebarea: „Cine sunt eu?”, autorul răspunde: „Calea Luminii din „Libertatea de a fi Eu”, un rebel îmbrăcat în haina de catifea a metaforei, un capitol din Cartea Universului, o culoare din curcubeu, o nuanță dintr-un suflet de scorpion cu mânuși de boem, scriitor al anotimpurilor ce pleacă și vin în odaia albă” (citată, pag. 121, ibidem).

Irealul, magia visului prin iubire fără egal a femeii iubite care se contopește cu sufletul pereche al bărbatului adorat: „Eu sunt Tu și-mi ești un Eu, ca într-o legendă dintre Cer și Pământ... o iubire ce curge în fiecare eseu, curge în sine precum lacrima care izvorăște din emoție, din bucurie, din mine pentru tine, femeie-poezie” (ibidem, p. 127, 208).

Pentru eseistul Vali Nițu femeia e „mai presus de lume”, e femeia perfectă a sufletului ce întrușipează trăirea, vindecarea, sănătatea trupului și a minții, Adevărul; scriitorul este împăcat cu Sine: „Eu sunt Eu și așa voi rămâne până la capătul lumii, o lume a mea, o lume ca mine” (ibidem, pag. 218).

Femeia este „iubirea-munte”, îl face pe bărbat mereu fericit, îi dă liniște și pace ca o melodie fredonată de „Harpa sufletului” (ibidem, pag. 138). Visul se trăiește în limitele real și ireal, posibil și imposibil: „lubesc, iubesc femeia, fecunditatea, femeia care dă viață, alt și alt rod în Univer-

sul magic al trăirii (ibidem, pag. 141).

Dacă nu ai trăit asemenea clipe de dragoste, nu poți înțelege aceste simțiri divine de contopire a două inimi care bat cu intensitate în una singură, ce va da naștere la o altă Viață, Copilul, Duhul Sfânt, creația lui Dumnezeu.

Scriitorul se întreabă: „Eu cine sunt în Universul dragostei? Și-și răspunde: „Rodul iubirii, fruct al Luminii” (ibidem, pag. 179). Monologul cu sine, Eul lăuntric, vocea inimii, filozofia iubirii, conjugarea la timpul prezent în fiecare zi a verbului a iubi”, sunt amprente ale sufletului plătând, sensibil, delicat ale unui artist cu talent și har divin care trăiește la maxim flacăra nestinsă a iubirii supreme dintre Bărbat și Femeie, un tot unitar, simbol al vieții și nemuririi Luminii. Eseul „Libertatea de a fi Eu” este Crezul Iubirii, Crezul Estetic al scriitorului contemporan Vali Nițu, o Carte a Destinului, O călătorie în vis, o poveste reală jucată ca o piesă de teatru de către actori, un spectacol real cu un public special care admiră, repetă și prețuiește iubirea, o coordonată reciprocă între sufletele îndrăgostiților. Iată ce rostește Femeia: „Tu ești bărbatul pe care l-am așteptat o viață! Ești boemul meu fără pereche, am adunat în seiful din grădina cu pomi înfloriți 1094 de zile, le-am așezat într-un buchet de frezii, știi tu, din cele galbene, le-am dat câte un nume, le-am udat cu lacrima bucuriei, le-am hrănit cu dragoste nemăsurată... Iubirea este logodna inimilor pereche pe care le scriu într-un pridvor cu brațele spre Cer (citată, op. Pag. 316, 317 ibidem).

În finalul operei scriitorul mulțumește lui Dumnezeu pentru vindecare și sănătate „care m-a ajutat să scriu acest volum de eseuri...!” Comunicare între spirite există numai la ființele superioare, inteligente, evaluate spiritual, care sunt capabile să recepționeze mesajele divine ale Omului cu Divinul Ceresc din care am coborât și ne vom întoarce.

Scriitorul Vali Nițu posedă o energie sufletească colosală, puternică, capabilă de a recepționa mesaje divine, pentru că are Credință, Iubire și Dăruire, Bunătate și Smerenie, într-o permanentă Conexiune Astrală. Vali Nițu este mesagerul divin al Iubirii pe Pământ, Iubirea pentru Oameni, pentru Femeia iubită care are în suflet, minte și trup, toate calitățile spirituale, precum și menirea sfântă de a procrea viața, printr-un testament de credință și iubire, ce vine de la Dumnezeu, din străfund de milenii, curat ca lacrima izvorului de munte. Numai Femeia poate împlini această misiune de perpetuare a speciei umane cu Bărbatul ce i-a fost sortit să-i fie pereche, o Iubire Veșnică, care însemnă viață.

În concepția eseistului, femeia este de o frumusețe picturală, sculpturală, arhitecturală, dar și de condei imagistic al unui scriitor înzestrat cu toate darurile artistice, de a pătrunde afectiv în universul liric al femeii, în cele mai adânci fibre ale sufletului său gingaș, plin de afecțiune și credință.

Femeia este metaforizată, hiperbolizată într-o viziune originală, unică singulară, ingenioasă, despre Viață, Iubire și Credință prin Adevărul rostit. Scriitorul folosește un stil distins, elegant, romantic într-un limbaj metaforic inegalabil al unei gândiri elevate, plină de mare delicatețe, sensibilitate și echilibru artistic.

(continuare în pag. 27)

Cornel Simion GALBEN

Teme eminesciene

Încântat de felul în care a decodat muzica și plânsul din opera poetică bacoviană, am căutat cu interes sport noua carte a scriitorului Petre Rău, dedicată de data aceasta autorului *Luceafărului*, geniul inegalabil al literaturii române: *Mihai Eminescu. Gânduri în oglindă* (Galați, Editura InfoRapArt, 2022). Spre deosebire de precedentă, criticul dunărean a selectat acum patru teme incitante, abordate pe alocuri insuficient de ceilalți eminescologi sau care au stârnit controverse ce suscită în continuare interes, mai ales în rândul teribiliștilor care-i vor demola opera, denigrând-o pe toate căile și murdărind tot ce le iese în cale, cu intenția vădită de a șterge pentru totdeauna mitul Eminescu. Consecvent cu sine și conștient de responsabilitatea asumată, finul cunoscător al operei eminesciene le demontează pas cu pas tactica „banală, deloc diabolică, ci una la nivelul minții lor josnice”, însă mai înainte le demonstrează prin comentarii aplicate de ce Eminescu a fost și va rămâne veșnic și, mai ales, de ce el va fi în continuare „un stindard al academismului estetic, cultural, instituțional și etic”.

Respectând ordinea din sumar, prima temă abordată e cea a fenomenului de oglindire, ce „există de când lumea” și a generat suficiente experimente și teorii de-a lungul vremii, începând cu Ptolemeu, care a abordat primul problema oglinzilor și a refracției luminii, continuând cu Arhimede, cel ce a folosit lentila convergentă ca armă în asediul Siracuzei, cu Buffon, Platon, Lucrețiu, Ernst Mach, Martin Gardner și Julien Eymard, iar în spațiul autohton cu G. Călinescu, T. Arghezi și R. Munteanu, pentru a aminti doar de cei citați de autorul pornit pe urmele lor. Ca și Eymard, care a sesizat în eseul „Tema oglinzii în poezia franceză” câteva coincidențe ce l-au făcut să se întrebe dacă tehnica a contribuit la „orientarea poeziei clasice spre exactitate și claritate”, Petre Rău constată că mitul oglinzii atinge la Eminescu cele mai rafinate forme din poezia românească și că rolul puterii ei magice este acela de a „reduce dimensiunile cosmice, de a împreuna spații și de a transpune ca un obiect de apropiere”.

Cum observăm din suita comentariilor la versurile selectate, oglinzile preferate de Eminescu sunt „lacul, izvorul, apa în general, dar și luna, marmura, gheața și, desigur, oglinda propriu-zisă”. În același timp poetul vizează lumi duale, simetrii și asimetrii, jocuri de umbre și lumini care transpun imagini paralele deosebit de sugestive. În perioada iluziilor și idealurilor tinerești poetul s-a exprimat prin tonalități majore, culori vii și lumini curate. Poezia tinereții - tânjind după bucuria clipei de dragoste și împlinirea iubirii desăvârșite - abundă de vegetație și veșnice sclipiri de ape. Prezența constantă a apei în ipostaza de

Petre RĂU

Mihai Eminescu Gânduri în oglindă

lac sau de izvor este caracteristică acestei perioade. Apa joacă un dublu rol de imagine: unul coloristic, sprijinind jocul de valori plastice, plin de lucire fină și tremurătoare în întinericul pădurii, și unul sonor, de acompaniament al stărilor sufletești.”

De la *Frumoasă-i* (1866), la *Lasă-ți lumea* (1883), criticul ne introduce cu artă măiestrită în toată simbolistica eminesciană, depistând nu numai rețetele proprii ale acestui „sfânt preacurat al versului românesc”, ci și ceea ce alții n-au sesizat în adâncime, lăsându-ne să înțelegem prin viziunea lor că reflectările în oglindă sunt „atât de puternic integrate în viața noastră de toate zilele, încât avem impresia că le cunoaștem și le înțelegem complet”, dar stârnind cu „atât mai multă confuzie, cu cât este ușor să construim oglinzi care, așa cum s-a mai precizat, să nu inverseze stânga cu dreapta”.

Nu vom intra și în alte amănunte, pentru că genialitatea poetului este încă o dată dovedită și în cel deal doilea eseu, în care regăsim pe alocuri versuri din poeziile deja disecate în prima parte, dar și poemele care atestă că opera eminesciană e „covârșitoare prin genialitate” și că, prin ea, Eminescu a „dăruiat romanțismului o expresie unică și totalizatoare”.

Ca să puncteze elementele genialității eminesciene, eseistul apelează mai întâi la cei ce au definit într-un fel sau altul tema condiției omului de geniu, începând cu matematicianul Mark Kac, continuând cu poetul Owen Meredith, inginerul Libb Thims, „supertalentata” poetă Denisa Lepădatu, ea însăși un geniu în devenire”, și încheind cu Eminescu însuși, care a constatat pe propria-i piele că „Geniul n-are moarte, dar nici noroc”. Observând, la rândul-i, că „față de omul de rând, geniul contemplă altfel lumea, o contemplă mai profund decât li se înfățișează ea și celorlalți, cu deosebirea însă că aceasta se reflectă în

(continuare în pag. 27)

(urmare din pag. 26)

creierul lui mai obiectiv, adică mai pur și cu mai multă claritate“, amendează definiția dată de polonez, care „suferă de ceva subiectivitate“, și, „fiindcă există și multă confuzie“, oferă celor interesați propria variantă: „Geniul este cineva la care cota de creativitate depășește limita a ceea ce obișnuim noi să înțelegem prin acest termen. Creativitatea înseamnă de fapt a produce o paradigmă, adică a sparge o barieră, nu doar o metamorfozare lentă și deseori fără intensitate a celor implicate. Geniul nu trebuie confundat cu talentul“.

Odată clarificate lucrurile și enumerate calitățile pe care trebuie să le întrunească geniile, Petre Rău ne asigură că Eminescu le-a atins pe aproape toate, că a fost un geniu „în sensul cel mai apropiat al cuvântului“ și că, spre deosebire de alți romantici, a abordat „magnific și pe larg problema genialității în opera sa scriitoricească“, pronunțându-se cât se poate de „simplu și original“: „Oamenii se împart în două categorii: unii caută și nu găsesc, alții găsesc și nu se mulțumesc“. În care dintre poemele sale veți găsi însă „personajul cu harul genialității“ rămâne să descoperiți dumneavoastră, însoțind pagină cu pagină pe cel „asediat de poezie“, cum l-a catalogat Daniel Corbu.

Am făcut-o și noi, numai că acum ne oprim la cea de-a treia temă pusă pe tapet, respectiv la relația cu Dumnezeu a lui Eminescu și, implicit, la dilema iscată de întrebarea dacă el a fost sau nu un om religios. Deși s-au scris mii de pagini pe marginea acestui subiect, Petre Rău ține să adauge și el câteva, mai mult pentru a face un rezumat al părerilor anterioare, dar și pentru că vrea neapărat să-și facă publică propria opinie. Judecând și numai după cele 23 de surse bibliografice folosite, ne dăm seama că subiectul l-a captivat încă de la începuturi și că pentru a ajunge la propria imagine a avut ceva de trudit, mai ales că zecile de opinii pro sau contra s-au înmulțit în timp și că însuși Eminescu a dat loc la destule interpretări. Cu răbdare benedictină, exegetul le analizează și le întoarce pe toate părțile, alege cu atenție poeziile de inspirație religioasă, numără sintagmele specifice, caută rudele călugărite, reiterează dorința intrării poetului în mănăstire, deși nu o consideră plauzibilă, reanalizează educația creștină din familie, atitudinea lui față de biserică, ce spun adepții religiozității și ce zic cei ce-l consideră ateu, în ce constă „izvorul biblic“ din publicistică, care sunt „mostre(le) de evlavie“ și încă multe altele, pe care suntem siguri că le veți decripta.

Analizându-i în amănunt opera, Petre Rău ajunge la concluzia că „poetul nu a avut o credință simplă și cu atât mai puțin una oarbă, irațională. Adevărata credință a sa a fost una naturală, ca a celor care, căutând sensurile existenței, descoperă lumea și rațiunile ei și se descoperă pe ei înșiși“. Deși în totalitatea ei poezia eminesciană nu poate fi „socotită una profund religioasă“, creația reprezintă pentru Eminescu „o aspirație către frumosul și adevărul absolut, iar absolutul nu poate fi imaginat decât în forme divine“. Concepția lui despre dumnezeire ne arată „cât de profund a asimilat scrierile Sfinților Părinți, oferind la rândul său textelor creștine forme și expresii remarcabile“, precum acest gând și concluzia ce vine în cele din urmă de la sine: „Dumnezeu nu e în cer, nu-i pe pământ; Dumnezeu e în inima noastră“ (*Opere*, vol. XVII).

Cu aceeași acribie, eseistul s-a aplecat și asupra unor poeme încadrate de el în categoria celor ce „ar putea fi pe gustul copiilor“, pe care, pornind de la „Copii eram noi

amândoi...“ (1871) și încheind cu „Somnoroase păsărele“ (1883), le analizează cu minuțiozitate, deslușind „într-o oarecare măsură și evoluția creativă a poetului“. O temă, cum veți constata, mai puțin abordată, însă care ocupă, prin cele 15 poezii selectate, un loc important în creația eminesciană.

Deplângând faptul că niciun poet al zilelor noastre „nu mai este un exponent al ideilor dominate în conștiința națională, pe care să le exprime artistic și să îmbogățească cu ele sufletul celor care le ascultă“, Petre Rău îi beștelește aplicat pe criticii „de mult descalificați moral“, pe toți cei ce folosesc „tehnicile infame“ și ne propune un Eminescu mai actual ca oricând, „niciodată desuet“, de care avem nevoie în continuare și care, nu doar în opinia sa, trebuie apărat.

(urmare din pag. 25)

Prin toate aceste calități ale operei, Vali Nițu ocupă un loc de frunte special în literatura modernistă și postmodernistă actuală. Scriitorul eseist Vali Nițu mărturisește cu modestie, emoție și sinceritate: „... nimic și nimeni nu-mi poate lua libertatea de a fi Eu, poate rebel, poate prea sensibil, dar așa simt să fiu... sentimentalist al sinelui, pur și simplu, Eul din sine“ (ibidem, pag. 106).

Întreaga sa operă te surprinde prin felul sincer de cugetare debordantă, asemenea râului liniștit care se revarsă pașnic peste câmpiile înverzite ale Spiritului mereu flămând și însetat de iubire, de un zbor divin nemărginit, un călător al Eului singuratic, imaculat, delicat ale unui artist boem plin de omenie și demnitate, de armoniei și Lumină.

Este o carte de suflet pentru suflet, despre Credință și iubire pe care o „savurezi“, o simți prin toate razele divine; de aceea o recomand cu căldură cititorilor ca medicament de hrană spirituală.

Rujul Albei ca Zăpada

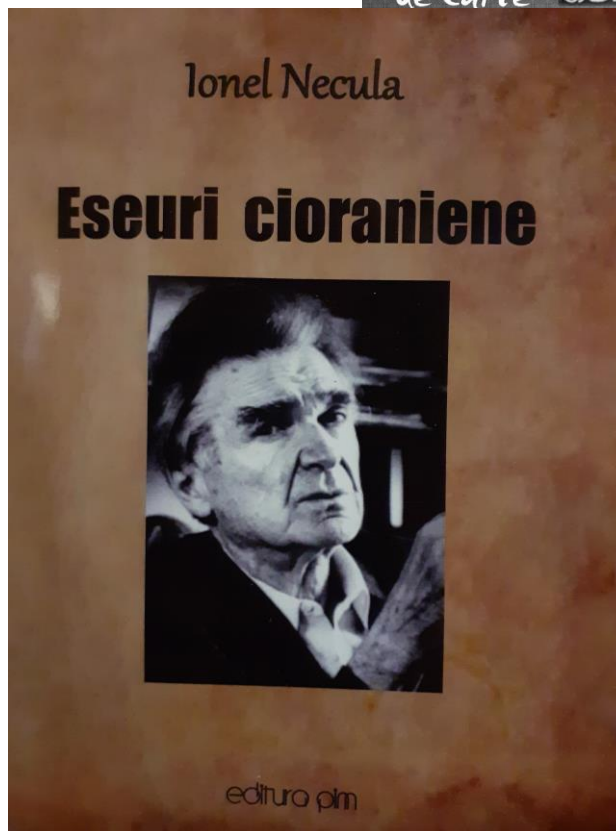
Camelia ARDELEAN

Ionel Necula și ce înseamnă a gândi sau a fi cioranian

Scriitorul **Ionel Necula** (n. 1940) din Tecuci (jud. Galați) nu încetează să ne surprindă cu entuziasmul său molipsitor pentru cuvântul scris, în general, și pentru creația/personalitatea lui Emil Cioran, în special. Obsesia lui pentru acest mare scriitor și filosof român, pe care am mai amintit-o cu alte ocazii, s-a concretizat de data aceasta în volumul **Eseuri cioraniene** (Editura PIM, Iași, 2023) – el având deja peste 100 de volume personale publicate, dintre care multe sunt dedicate idolului său.

Chiar în **Cuvântul prefațatoriu**, autorul tecucean ne mărturisește atracția sa neobișnuită pentru scriitorul apatrid (“indiferent Cioran nu mi-a fost niciodată”), atracție ce a debutat în adolescență, prin intermediul unor “intelectuali bătrâni” de unde se aproviziona cu publicații încă necenzurate, în care l-a întâlnit pe acesta pentru prima oară. Ionel Necula merge mai departe cu destăinuirile, afirmând/susținând că “toată formația (sa) intelectuală” poartă amprenta marelui filosof și că resimte același “disconfort de viață”, disconfort ce l-a determinat să parcurgă, de-a lungul existenței, “întregul decalog al formelor de cioranizare”, pe care l-a adus în atenția receptorilor și în alte împrejurări. Spicuim din acesta câteva “condiții” necesare unui “cioranian” pentru a fi veritabil/credibil: Neantul trebuie resimțit “ca gol (...), ca haos de început sau ca alternativă la divin”; “răul din lume” trebuie “văzut și colosalizat”; trebuie conștientizată și partea negativă a progresului, “consecințele (sale) toxice, nefaste”, “dezastroase”; trebuie resimțită “spaima metafizică” de vremelnicia civilizației noastre pe pământ, melancolia inerentă ființei umane; trebuie înțeleasă “prăpastia dintre om și cercul strâmt pe care îl circumscrie”; trebuie recunoscute și acceptate calitățile/defectele specifice poporului nostru; trebuie “a înțelege religiozitatea ca o componentă a conținutului interior prin care se definește personalitatea umană”; este necesar “a adjuceca aforismul ca o formă ideală de exprimare”, în situația în care scepticismul este “filosofia cea mai potrivită nebuniilor lumii moderne”; este indispensabilă înclinația pentru “ideea de individuație” și pentru alte “concepte și direcții de gândire”; trebuie a considera “scepticismul și vitalismul” ca fiind “singurele filosofii compatibile cu lumea modernă” etc.

În ce privește conținutul, volumul de față cuprinde câteva eseuri scrise “în genul lui Cioran”, în care Ionel Necula își exprimă punctul de vedere referitor la unele probleme de actualitate, pe care Emil Cioran le “vedea”, la vremea sa, exact așa cum acestea aveau să se întâmple. În **Eseu despre progres**, autorul prezintă cele trei modalități de abordare a evoluției (“de confirmare”, „de stag-

nare” și „de negare”), insistând asupra „negatorilor” ce pun la îndoială sau chiar contestă posibilitatea omului de a face în continuare noi invenții/descoperiri pentru dezvoltarea sa în planul terestru. Ființa umană are însă nevoie să creadă în ceva (în progres) care să o motiveze în continuarea „luptei” sale, nu cu morile de vânt, ci cu realitatea, cu vicisitudinile („În ce să mai credem, dacă ne luați și această credință?” – citat preluat de Ionel Necula din Cioran, **Caiete**, II, p. 186).

Autorul remarcă faptul că atitudinea marelui „sceptic” referitoare la progres nu este constantă, Cioran contrazicându-se frecvent. Pe de o parte, filosoful prezenta în scrierile sale latura pozitivă a progresului, faptul că acesta duce la îmbunătățirea vieții pe Terra, la o cunoaștere mai profundă de sine a omului, completată de o cunoaștere amplă a lumii și universului. Pe de altă parte, el considera că nefericirea/dezastrul ființei umane este cauzat(ă) de convingerea acesteia că ar putea crea pe planeta albastră un nou Eden, lucru imposibil, de altfel, dacă ne gândim la diferența uriașă dintre puterea omului și cea a divinității, respectiv la imperfecțiunea și limitele primului. Ionel Necula subliniază, printre altele, pericolul uriaș în care ne aflăm din cauza progresului în anumite domenii, mai ales (substanțele explozibile în cantitate imensă, în mai multe zone ale planetei etc.), pericol pe care l-a prevăzut și Cioran și care ar putea declanșa chiar distrugerea/dispariția unei părți din continentul nostru. Filosoful apatrid era de părere că „omul a descoperit deja ceea ce trebuia descoperit” și că progresul tehnologic „are un gust de paradis otrăvitor” (ceea ce se adevărește, din păcate, de multă vreme), astfel încât oamenii de știință fac în prezent eforturi ca să anihileze/reducă „urmările nocive induse sănătății omului și societății” în „epoca de avânt necontrolat”. Necula

(continuare în pag. 29)

afirmă că am ajuns de mult la cuvintele lui Cioran, care mai susținea că „omul nu mai este stăpânul creațiilor sale” (citată de autor din *Caiete*, I, p. 113), devenind un „monstru”, că orice evoluție presupune și un regres, o pierdere, poate fiindcă binele și răul coexistă dintotdeauna, pentru a crea un echilibru. Este evident că omul trebuie să se reîntoarcă la natură (pe care nu ar fi trebuit să o părăsească încă de la început, mai spune „scepticul”), nu numai pentru a nu se pierde cu totul pe sine, ci și pentru a nu pierde minunăția de planetă pe care Creatorul i-a dăruit-o ca să viețuiască și să se înmulțească.

Din *Eseu despre ființa fiindului* aflăm ce înseamnă cunoașterea filosofică, precum și a filozofa, autorul amintind, printre altele, de „actul denominării”, de „faimoasa *ceartă a universalilor*” și de „apriga dispută antică” dintre Platon și Aristotel având drept motiv individualitatea („ființa fiindului”) sau/și definirea acesteia. Mai luăm cunoștință de faptul că „Nimicul este pietrificat” și „veșnic”, în timp ce „posibilul” este o „realitate pe cale de împlinire” (Virgil Bogdan), iar raționalitatea este „dislocuită de revelație” (în teologie, de exemplu), după cum spunea/observa Platon în urmă cu aproape 2400 de ani etc.

Eseul despre maladiile democrației ne aduce în atenție că nu întotdeauna „puterea poporului” este de bun augur; acesta își poate manifesta dreptul la opinie în mod violent, solicitând anumite schimbări prin constrângere, prin producerea de pagube materiale serioase ori și mai rău, de victime omenești (cum s-a întâmplat pe parcursul revoluțiilor sau al altor mișcări sociale etc.). Democrația poate deveni așadar periculoasă atunci când nu se limitează la argumentări și manifestări pașnice în scopul obținerii transformărilor dorite în viața socială, politică etc., ci caută să impună cu forța perspective/viziuni/unghiuri de abordare unice. Practic, dictatura și democrația se aseamănă, în sensul că orice democrație are „principii ferme, inderogabile, ce se impun dictatorial”, așa cum orice dictatură presupune o „minimă consultare publică”, chiar dacă aceasta este, de multe ori, „formală, teatrală, ipocrită”. Putem spune (conform autorului) că progresul a survenit și în ce privește metodele dictatoriale: acestea nu mai constau în existența unui „tiran” sau a „dictatorului clasic”, el fiind înlocuit, în modernitate, de anumite instituții (fisc etc.) cu rol de protecție a consumatorului, a mediului etc., ce dispun de metode actuale de constrângere (aplicarea unor sancțiuni, diverse reglementări de conviețuire etc.) care îl suplinesc pe „despotul” cunoscut (de majoritatea dintre noi) de la lecțiile de istorie. Autorul susține chiar că această așa-zisă democrație este de fapt o „libertate iluzorie”, deoarece „hățișul de norme și reglementări” la care omul este supus i-a redus drastic „libertatea de mișcare” de care aparent se „bucură”, crescând totodată pericolul ca el să devină „culpabil”. Concluzia lui Necula este că „democrația și dictatura coexistă simbiotic”, cu supremația celei de-a doua.

Următoarele eseuri regăsite în volum (*Eseu despre cultură*, *Eseu despre omul cioranian*, *Eseu despre conținutul interior*) prezintă alte teme interesante: noua definiție a conceptului de cultură, concept care s-a metamorfozat, de asemenea, de-a lungul timpului

(aceasta devenind un „ansamblu de creații și informații disponibile pentru întregul mapamond”, în condițiile în care omul însuși s-a transformat într-un „polihistor” ce „bate meridianele”); opiniile lui Cioran, exprimate la vârsta de 25 de ani, referitoare la cultură, la individ și colectivitate, la personalitate și etnie; convingerea filosofului că intelectualitatea este „condusă de majoritatea mediocră” care votează și se impune numeric („explicația” ar fi că partidele politice nu ar avea interesul, după spusele sale, să promoveze în cultură sau în alte domenii oameni de calitate, care să-și aducă aportul la ridicarea nivelului general de competență); „fragilitatea civilizației actuale”, prevăzută de Cioran cu mult timp în urmă și având drept cauză pierderea „vitalității interioare” a ființei umane etc.; deosebirea dintre omul paradisiac și cel terestru, în viziunea „scepticului”; drumul presărat cu spini de la naivitate la cunoaștere, de la „inocență genuină” la vinovăție, de către ființa umană, purtătoare a unei „conștiințe încărcate”, a unor „tare ancestrale” preluate dintr-un timp „când încă nu intrasem în istorie”; încercarea (ne)reșită a omului (pre/post)modern să-și reconstruiască paradisul terestru pierdut la începuturi și să supună natura, care s-a întors împotriva lui, otrăvinduo-l, pentru simplul motiv că „nu există progres fără regres”; „sintagma *conținutului interior*”, Cioran afirmând că nu oricine poate să aibă o soartă memorabilă ori să facă istorie, ci numai indivizii care posedă această „substanță interioară” („luciditatea” sau „un salt spre marele conținut”), respectiv cei conectați cu Creatorul; conflictul invariabil al omului cu divinitatea, din cauza „păcatului (său) originar”, care a dus la îndepărtarea sa de religie, la nihilism și/sau vid interior, mai concret, la nefericire etc.

În capitolul *Secvențe de disconfort existențial*, Ionel Necula ne propune trei eseuri (*Cioran în publicistica românească*, *Cioran și starea de insomnie* și *Cioran la Dieppe*), în care înfățișează alte chestiuni demne de atenție: momentul de debut publicistic al „scepticului”, pe o „scenă” dominată de conflicte și „mișcări naționaliste”, acesta fiind „deopotrivă adulat și contestat”, curtat de multe dintre publicațiile vremii; simpatiile de extremă dreaptă ale filosofului (și criticile la care era supus, din această cauză, din partea stângii politice), el fiind nevoit, la un moment dat, să aleagă calea exilului; informații despre corespondența sa din Germania, publicată în ziarul „Vremea” din acea perioadă, în care îl elogia pe Hitler și care i-a adus o ripostă agresivă din partea lui Al. Sahia (și nu numai); reproșurile adresate lui Cioran, din cauza „presupusului (său) ateism” și a viziunilor sale politice (regăsite în scrierile proprii), de către armeanul Arșavir Acterian, secretarul Editurii „Vremea”, unde filosoful publica, precum și de către alți critici importanți; trecerea în revistă a unora dintre cele mai importante volume ale sale, începând cu cel de debut (*Pe culmile disperării*, 1934), considerat de criticul Alexandru Dima „o tristă spovedanie a unui copil al veacului”; modul în care Cioran a fost recepționat de alte personalități literare (spre exemplu, de Mircea Eliade, care îl considera „o apariție fenomenală în cultura românească”, sau într-o ordine aleatorie (aici), de Nichifor Crainic, C. Noica,

(continuare în pag. 35)

Cristian MLADIN

Interviu cu artistul plastic arădean Cosmin Moldovan

Dincolo de aparențele formale ale arealului cotidian, există oameni care transcend spațiul și timpul prin creațiile lor. Căci artiștii sunt cei care pășesc peste pragul delimitat al convenționalului, iar viziunile lor prind viață într-un univers palpabil, aparținând atât oniricului cât și pragmaticului.

Invitatul nostru de astăzi este **Cosmin Moldovan**, artist plastic și profesor la Colegiul de Arte "Sabin Drăgoi" din Arad. Să deschidem așadar poarta spre vis, rămânând însă ancorați în realitate.

Cristian Mladin: *Rolul asumat al unui artist este de a (se) produce (prin) emoție. Aflat într-o continuă căutare a sinelui, artistul se etalează în fața publicului său metamorfozat în lucrările sale. Ce te-a determinat să alergi calea artei și când ai înțeles că trebuie să urmezi acest drum?*

Cosmin Moldovan: Fiecare artist are propria poveste și călătorie în lumea artei, iar motivele pentru care alege să-și exprime sentimentele și gândurile, prin creație, pot fi foarte profunde.

Pentru mine, această călătorie a început în adolescență, a fost mai degrabă o descoperire care, pe parcurs, a fost influențată de o mulțime de lucruri, cum ar fi educația, iar ulterior experiențele de viață, inspirațiile culturale și mentorii pe care i-am avut pe parcursul acestei călătorii care continuă...

Cristian Mladin: *Cuvintele sunt redundante în cazul unui artist plastic, întrucât culoarea și forma dau putere mesajului său, substituind comunicarea verbală. Cum apreciezi poziția artistului în societatea de azi, axată pe consumerism și globalizare?*

Cosmin Moldovan: Poziția artistului în societatea contemporană, caracterizată de consumerism și globalizare, poate fi complicată și influențată de o varietate de factori. Într-adevăr, limbajul vizual al artistului, care este exprimat prin culoare, formă, mișcare și alte forme de manifestare, are capacitatea de a transmite mesaje puternice și poate chiar să evite utilizarea cuvintelor în comunicare.

Dar relația artistului cu societatea poate fi diferită. Pe de o parte, arta are capacitatea de a aduce critici sociale, de a pune accent pe problemele contemporane sau de a ilustra diversitatea culturală. Prin urmare, artistul are capacitatea de a juca un rol semnificativ în educarea publicului și în provocarea acestuia de a gândi critic.

În schimb, arta poate deveni uneori o marfă sau un produs comercial într-o societate care se concentrează pe consum și globalizare. Galerile de artă, târgurile de artă și site-urile online devin o modalitate de a găsi artă.

Cristian Mladin: *Orice creator are ca obiectiv originalitatea. Într-o lume a contrastelor, a fi original e un obiectiv tot mai greu de atins. Ce dorești să transmiți prin lucrările tale și care sunt motivele pe care le accentuezi în acest sens?*

Cosmin Moldovan: Indiferent de domeniul lor de activitate, mulți creatori aspiră la inovație. Cu toate acestea, originalitatea poate părea o provocare într-o lume bogată în influențe culturale și artistice. Originalitatea nu înseamnă întotdeauna să fii complet izolat de influențele din jur; mai degrabă, înseamnă să aduci ceva unic și personal în creația ta.

Eu personal doresc să transmit o varietate de mesaje prin intermediul lucrărilor mele. Aceste mesaje reprezintă anumite trăiri personale, critici sociale, explorări estetice sau pur și simplu dorința de a comunica cu publicul într-un mod creativ. Motivele diferă în funcție de viziunea și experiențele anumitei perioade pe care o traversez.

Accentuarea anumitor motive sau teme în lucrările mele sunt o modalitate de a-mi exprima identitatea sau de a aborda anumite probleme care mă preocupă. Ca și majoritatea oamenilor, artiștii decid uneori să se concentreze pe anumite elemente pentru a crea un limbaj artistic cunoscut și pentru a menține o coerență în lucrările lor.

Fiecare artist are motivele și obiectivele sale pentru a crea, iar găsirea de noi idei poate fi o căutare continuă.

Cristian Mladin: *Sculptura este un domeniu frumos și provocator în același timp întrucât, pentru a putea crea, e nevoie de cunoaștere din sfera celorlalte ramuri ale artelor plastice. Și totuși, tendințele actuale sunt puternic contrastante cu sculptura renașcentistă, spre exemplu. Modelele și temele Renașterii sunt prezente aici și acum. Sculptura modernă nu mai abordează arta în maniera clasică însă. Cum explicit*

(continuare în pag. 31)

această schimbare de paradigmă în sculptura actuală în particular și in extenso, în arta contemporană?

Cosmin Moldovan: Evoluțiile sociale, tehnologice și culturale au dus la schimbări de paradigmă în arta și sculptura contemporană. Această schimbare de direcție în arta contemporană este cauzată de mai multe motive:

- schimbările socio-culturale: Valorile, perspectivele și preocupările societății moderne s-au schimbat de-a lungul timpului. Identitatea, politica, mediul și tehnologia sunt temele mai actuale pe care sculptura contemporană le folosește adesea pentru a reflecta aceste schimbări

- progresele în tehnologie: datorită progresului tehnologic, artiștii au acum oportunități noi și neașteptate de a crea opere de artă. În sculptură, exprimarea creativă în moduri care nu erau posibile în trecut este posibilă prin utilizarea materialelor și tehnicilor modern

- diversitatea culturală și globalizarea: O varietate de influențe culturale și artistice au fost aduse împreună de globalizare. În mod obișnuit, artiștii contemporani sunt expuși la o gamă mai largă de stiluri, tehnici și perspective, ceea ce îi încurajează să producă lucrări inovatoare și eclectice

- expresia individuală și imparțialitatea: Expresia individuală și subiectivă este o preocupare frecventă în sculptura contemporană. Artiștii își folosesc creațiile pentru a-și transmite propriile experiențe și perspective, în opoziție cu tradițiile artistice mai standardizate.

Prin urmare, sculptura contemporană nu respinge în totalitate modelele și temele care au fost folosite în trecut; mai degrabă, le reinterpretează și le adaptează.

Cristian Mladin: Copiii sunt receptori ai informațiilor primite din societate și din mediul educațional. Ca profesor

la Liceul de Arte "Sabin Drăgoi", cum îi percepi pe tinerii artiști pe care îi îndrumi, raportat la elevii celorlalte licee arădene, care nu sunt vocaționale? Te consideri privilegiat prin meseria de profesor, prin care poți forma caractere și viitori artiști?

Cosmin Moldovan: Ca și profesor la o școală vocațională, în cazul meu la Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi”, am posibilitatea de a trăi o dinamică și o interacțiune cu elevii care diferă de cele din liceele non-vocaționale. Elevii de la școli de arte au adesea un interes și o pasiune specială pentru artă. Acest lucru poate duce la un mediu de învățare vibrant și devotat.

Imaginația tinerilor artiști poate fi entuziastă, deoarece se află într-un mediu care le permite să-și exploreze și să-și dezvolte creativitatea într-o măsură mai mare decât în clasele tradiționale de liceu. Poți vedea, de asemenea, un grad mai mare de implicare și dedicare al elevilor spre activitățile artistice; acest lucru poate fi motivant și stimulant pentru un profesor. A fi profesor într-o școală de arte înseamnă și a ajuta și a ghida elevii în dezvoltarea lor artistică și personală.

Experiența de a împărtăși cunoștințele, experiențele și îndrumarea lor în acest domeniu poate fi extrem de satisfăcătoare și semnificativă.

Cristian Mladin: Într-o societate influențată tot mai mult de evoluția AI (artificial intelligence), cum apreciezi evoluția artei pe termen scurt, mediu și lung? Ne vom orienta spre arta virtuală, cum ar fi NFT-urile (non fungible tokens) spre exemplu?

Cosmin Moldovan: Domeniul artei a fost influențat semnificativ de evoluția inteligenței artificiale (AI) și a efectelor tehnologiei digitale asupra societății. Artă este frumoasă tocmai prin diversitatea ei. Artiștii folosesc și vor folosi orice tehnologie nouă care va apărea în viitor, totul pentru a reprezenta și expune propriile trăiri..., impactul îl vor evalua istoricii de artă.

Cristian Mladin: Cum procedează artistul Cosmin Moldovan atunci când începe să lucreze la un proiect artistic? Dar atunci când ajunge acasă, la familie, după o zi încărcată?

Cosmin Moldovan: În general, artiștii pot folosi abordări diferite atunci când lucrează la proiecte

(continuare în pag. 32)

artistice, iar stilul în care își petrec timpul acasă poate varia în funcție de interesele, valorile și personalitatea fiecărui artist. În timp ce unii artiști pot prefera un proces mai planificat și structurat, alții pot prefera să se dedice complet proiectului lor, să experimenteze tehnici noi și să se lase inspirați de mediul lor. Eu mă regăsesc în ambele situații.

Cristian Mladin: Se spune despre un om că moare cu adevărat doar atunci când nu își mai aduce aminte nimeni de el. Există anumite voci care spun că Aradul este "mort" din punct de vedere cultural. Care este opinia ta, legat de acest subiect? Ce se poate îmbunătăți în politica locală, raportat la viața culturală a urbei?

Cosmin Moldovan: Aradul NU este "mort" din punct de vedere cultural. Opiniile despre vitalitatea culturală a unei comunități pot varia în funcție de perspectivele individuale, dar este important să se evalueze și să se dezbată aceste chestiuni în mod deschis și constructiv. În ceea ce privește Aradul sau orice alt oraș, îmbunătățirea vieții culturale implică adesea o colaborare între autoritățile locale, instituțiile culturale, artiști și comunitatea în ansamblu.

Cristian Mladin: Aflat într-o perpetuă frământare interioară, artistul nu ajunge niciodată în mod real la finalul căutărilor sale. Ce proiecte artistice ai în plan și ce ți-ai dori de la anul 2024 în plan personal și artistic?

Cosmin Moldovan: Așa cum ai afirmat, artistul nu ajunge niciodată în mod real la finalul căutărilor sale, pentru mine anul 2024 este un an al unor noi provocări și finalizarea unor proiecte mai vechi.

Cristian Mladin: Mulțumesc pentru sinceritatea și bunăvoința de a purta acest dialog cultural și îți doresc multă sănătate și putere de muncă pentru viitor. Să fie Artă!

Cosmin Moldovan: Mulțumesc pentru urări și eu. Îți doresc mult succes în tot ceea ce întreprinzi!

Cristian MLADIN

„Zgomotul liniștii”

Recenzie la volumul „Câmpul cu liniște” al scriitorului Lucian Ienășescu

„Câmpul cu liniște”. Un titlu ce face trimitere la calmul și imensitatea spațiului sau, de ce nu, la numele unei străzi din Arad. Numai că volumul ce se lansează astăzi este diametral opus titlului cărții, în ceea ce privește dinamica și vivacitatea personajelor ei.

Cele optsprezece povestiri ale volumului surprind microcosmosul unui cartier observat prin prisma unui locuitor de facto al său. Acțiunile, povestirile aparțin sau nu cartierului, dar povestitorul surprinde cu acribie toate fațetele psihologice sau sociale, ce dau plenitudine mesajului transmis.

Fin observator, autorul ne poartă și ne face părtași celor descrise cu umor fin și ironie subtilă. Obiectiv, povestitorul nu se cruță nici pe sine în demersul său artistic („Povestind despre Ronela”, „Aproape clovn-povestire cinică”, „Agitat, în așteptare...” etc.).

Oamenii obișnuiți ascund uneori poveștii inedite, iar cotidianul pare a fi un punct de plecare atunci când vrem să evadăm. Luca Vasile, Arcadie B., Livius M., Manole Cezar, Arsenite, pot fi prietenii sau vecinii noștri, din stânga sau din dreapta, alături de care privim cu înțelegere spre trecut și ne bucurăm de prezent. Povestirile cu și despre oameni, ne fac părtași ai unei vieți ce curge liniar, cu frumusețea simplității lor, etalată sau nu.

Simpli sau complecși, cu toții ne asemănăm prin însăși natura umană, iar acceptarea și colaborarea dintre noi sunt deziderate valabile oricând.

Și totuși, tăcerea vorbește, iar zgomotul liniștii poate fi uneori asurzitor. Căci nimic nu se pierde, ci totul se transformă. Așa este în viață, așa este și în artă. Imaginația devine artă, iar cuvântul este vehiculul care ne transportă din real în imaginar și viceversa.

Creatorul acționează sinergic pentru a obține rezultatele scontate, împletind realul și oniricul în căutarea obținerii unor efecte complexe și ofertante pen-

(continuare în pag. 34)

Elisabeta DRĂGHICI

Fragmente din poezia catalană feminină

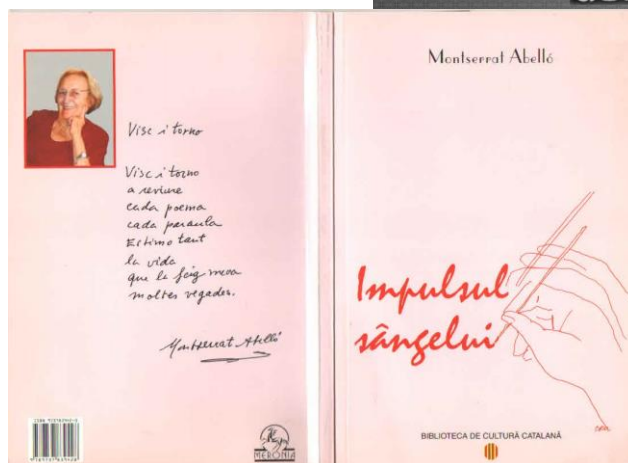
„Impulsul sângelui”, autor Montserrat Abelló - Editura Meronia, București, 2010. În traducerea (din catalană în română) Janei Balacciu Matei și Xavier Montoliu

Biblioteca de Cultură Catalană a editurii Meronia (editor Jana Balacciu Matei) oferă cititorului român posibilitatea de a pătrunde în literatura catalană. Vă invit într-o aventură prin această lume literară, prin intermediul poeziilor scrise de Montserrat Abelló, în care vom descoperi un univers feminin complex. Montserrat Abelló este traducătoare și poetă catalană care s-a născut în anul 1918, pe 1 februarie, la Tarragona din Catalonia, Spania. A murit în anul 2014. A absolvit *Facultatea de Filologie și Literatură a Universității din Barcelona* și a fost profesor de limba engleză (într-un liceu din Barcelona) iar, mai târziu, într-o școală elvețiană din Santiago de Chile. Revenită, în 1960, în Barcelona lucrează la *Institució Cultural del CIC* până la retragerea din activitate.

Contribuția sa la cultura catalană se distinge prin traduceri în catalană ale operelor poezilor englezi Sylvia Plath, Dylan Thomas, E.M. Forster, Iris Murdoch și Mohsen Emadi, iar din catalană în engleză prin traducerea operelor lui Salvador Espriu, Mercè Rodoreda, Maria Àngels Anglada, Maria Mercè Marçal și Olga Xirinacs Díaz, aducând astfel propriul aport la promovarea literaturii catalane în lume. Acestei contribuții i se adaugă și cea de creație, oferind literaturii catalane propriile poezii. Găsim foarte puține informații în română despre creația acestei poete catalane. O listă a cărților publicate este disponibilă pe Wikipedia. Ca poetă, debutează, în anul 1963, cu volumul *Vida diària* („Daily life”); alte volume publicate, așa cum sunt menționate pe Wikipedia sunt: *Vida diària: Paraules no dites* („Daily Life: Words not said”) publicat în 1981, *El blat del temps* („The Wheat of Time”), an publicare 1986, *Foc a les mans* („Fire in Hand”) volum apărut în anul 1990, *L'arrel de l'aigua* („The Root of Water”) în 1995, *Son màscare que m'empovo* („Masks of Sleep that I Try”) publicat în anul 1995, *Dins l'esfera del temps* („In the Sphere of Time”) publicat în anul 1998, *Asseguda escrivint* („Seated Writing”) apărut în 2004 și *Memoria de tu i de mi* („Memories of You and Me”) publicat în anul 2006.

Asociația Scriitorilor în Limba Catalană, pe site-ul propriu (*Associació d'Escriptors en Llengua Catalana*), conturează un portret literar al Montserratei Abelló. Printre altele, mai aflăm că, în anul 2002, toate poeziile sale au fost reunite într-un singur volum, *Al cor de les paraules 1963-2002* („In the Heart of Words: Poetic Works 1963-2002”), de către editura Proa, volum care a fost distins cu: premiul *Cavall Verd-Josep Maria Llompart* pentru cea mai bună colecție de poezie, cu premiul *Cadaqués a Quima Jaume* pentru recunoașterea creației poetice, dar și cu premiul *Lletra d'Or* pentru poezie. Primește și alte distincții din partea *Asociației Scriitorilor în Limba Catalană*, fiind membră de onoare a acestei asociații. Este activă în cercul cultural catalan până în anul 2014, când încetează din viață. Prezența sa în lumea literară este apreciată, fiind considerată una dintre poetele care s-au impus la sfârșit de secol XX.

Revenind la cartea anunțată în titlu, „Impulsul sângelui”, Oriol Izquierdo scrie, în deschiderea volumului, că

în „această colecție de poeme” cititorii români pot descoperi „vocea cristalină și pozitivă a uneia dintre femeile care, parcă fără să vrea, a știut să facă din cuvântul nud o mărturie înaltă a sensului cel mai profund al vieții”.

Prin ceea ce voi reda în continuare voi lăsa loc versurilor poetei să-și împlinească singure menirea (de a fi mărturie a sensului vieții), redând câteva poezii integral, impresiile mele având darul de a face introducerea din perspectivă personală. Aproape toate poeziile sunt fără titlu, ca o intrare directă în lumea autotarei. Volumul începe cu următoarea poezie:

„Ești fragil
ești bolnav.
Confunzi alb cu negru.
Și mă întreb de ce.
De ce enigma asta nu pot
să ți-o dezleg, dacă ești
sânge din sângele meu.” (pag. 9)

În poeziile Montserratei Abelló găsim trăiri feminine autentice, neliniști, nedumeriri, reflecții asupra existenței umane, ca și cum aceasta se consumă prin teribilul efort al înțelegerii rostului vieții. Ne surprinde ipostaza maternă a ființei, transpusă în cuvinte simple, în continue căutări ale răspunsurilor la întrebările pe care femeile și le pun, în existența lor în jurul copiilor. Îndemnul matern al poetei este unul oferit celor ce-și încep drumul vieții. Sunt tulburătoare versurile ei prin simplitatea îndemnului și sugerarea legăturii dintre om, natură și evoluție umană:

„Picioarele în pământ să înfigi.
Să nu ai teamă.
Să simți seva urcând
tot mai sus, sus.
Să crești ca un pom.
La umbra lui
adăpost să ofere oricui
se simte singur, singură,
ca mine, ca tine.” (pag. 32)

Apelând la reflecția filosofică, poeta catalană dă bogăție versurilor sale, fie că abordează teme precum certitudinea, incertitudinea, conceptele pe care le folosim, întrebări, trăirea unor „îndoieli spre a putea înțelege” sau (așa cum se vede în poezia redată mai jos), împletirea timpului cu propriile trăiri:

„Mă așez să privesc timpul,
aștept, poate vreo scânteie
încă vie

(continuare în pag. 34)

(urmare din pag. 33)

îmi stinge setea de tine.

*Scriu cu râvnă
să păstrez, geloasă,
plăcerea de-a te simți al meu
în fiecare cuvânt așternut.” (pag. 60)*

Sentimentele redade în descrierea jocului sincerității și al disimulării, impregnate totodată de uzura sufletească, sunt exprimate concis, în câteva versuri, reflectând capacitatea umană de a trece prin viață (prin timp):

*„Priviți cum râd
Probez măști.
Marcată de timp,
împinsă de resorturi pășesc,
ochii deschiși, deja fără lacrimi.” (pag. 65)*

Cum ar putea fi exprimată mai bine frica acumulată de undeva din spațiu, mulțimea de oameni dintr-o piață, comunicarea cu aceștia, trecerea timpului și apoi introspecția, analiza propriilor însușiri și supliciu autoevaluării? Iată cum o face Montserrat Abelló în câteva versuri:

*„Simt cum picură
frica,
încet, pe umbrele.

Drepti, în piață,
umăr la umăr, strigăm,
ne împreună mâinile.

Rămânem apoi tăcuți.
Ca ele, ca ei, îmi mășor
slăbiciunea.” (pag. 76)*

Rostul cuvântului, etern puternic și purtător de mesaj, este acela de a ne asigura hrana sufletului, a comunicării cu alții, și chiar cu sine, și mai ales, de a ne da liniște. În lipsa lui, poetul își plânge neliniștea cu care s-ar putea confrunta, fără a mai avea cu ce să-și construiască universul poetic.

*„Liniște care
nu va mai fi
fără cuvântul
să o exprime.” (pag. 97)*

Și apoi, îndoiala de a te putea elibera sau nu într-un tipăt pornit din adâncul ființei captive într-o lume croită de alte forțe care au puterea de a acapara își face loc. Dorința de eliberare este prezentă la autoare, fiind exprimată astfel:

*„Câteodată ai dubii,
dacă n-ar fi mai bine
să țipi, să țipi.

Să țipi fără oprire!

În liniște culpabilă
să nu rămâi
prinsă.” (pag. 103)*

După aceste câteva expresii ale formelor captivității ființei într-un univers prea mare, prea complicat pentru o întrupare feminină ce trăiește intens conflictul rolurilor (femeie, mamă, profesor, poetă etc.), și ale chemării interioare, nedumeririi în fața unor întâmplări ale vieții, în fața jocului curcubeului societății, ne oprim la o ultimă reflecție asupra existenței, printr-o definiție a vieții:

*„Viața, un cerc
cu voci ce se-nalță
mereu mai sus,*

*cu o forță aparte,
căutând veșnic
originea,
din foc flacăra.” (pag. 107)*

Cu aceste versuri sper că am convins că poezia catalană are ceva unic, născut din împletirea tumultului interior al omului cu nevoia sa de a construi o lume care poate „*adăpost să ofere oricui*”. Versurile poetei catalane Montserrat Abelló trebuie citite lent, în liniștea dată chiar de cuvintele acestora.

Referințe:

1. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Montserrat Abelló 1918-2014. <https://www.escriptors.cat/autors/abellom/portic>; <https://www.escriptors.cat/autors/abellom/biografia-montserrat-abello>
2. Montserrat Abelló, „Impulsul sângelui”, Ed. Meronia, Buc. 2010
3. Montserrat Abelló i Soler. *Wikipedia. The Free Encyclopedia.* https://en.wikipedia.org/wiki/Montserrat_Abell%C3%B3_i_Soler

(urmare din pag. 32)

tru publicul țintă. Se spune că cel mai bine păstrat secret e cel aflat în văzul tuturor. Ori, iată că oamenii de lângă noi trăiesc cu secretele la purtător, dar în văzul tuturor, căci în cartier nimic nu rămâne ascuns.

Nu ne vedem greșelile în timp ce le facem, dar ulterior însă, ne putem învăța lecțiile de viață. Este ceea ce face Lucian Ienășescu în volumul de față, arătându-ne un alter ego al nostru, al tuturor, o oglindă în care ne putem vedea cu toții, așa cum suntem sau cum am putea fi.

Poate cea mai reușită parte a cărții este „Pre-texte” un exercițiu sintetic, în care autorul surprinde stop-cadre bine conturate ale personajelor sale. Cuvintele curg domol, asemeni trecerii timpului, limbajul folosit este simplu dar incisiv pe alocuri sau cu răsturnări de situație ce dau un farmec aparte.

Diversitatea este aceea ce caracterizează umanitatea în general, iar personajele lui Lucian Ienășescu excelează în această privință. Totuși, se pot observa cu ușurință o serie de tipare recurente ce caracterizează actanții povestirilor volumului: afemeiatul (Arsente), motociclistul rebel (George M.), modelul de viață (dom' Cornelio), prietenii de pahar sau cei dornici de aventuri, cu toții pot fi întâlniți în orice sat, oraș sau țară.

Autorul nu disociază părțile pozitive de cele negative ale personajelor sale, ele sunt un întreg, o unitate în diversitate. A lor ca și a noastră, a tuturor. Personajele sunt sau pot fi reale, iar situațiile descrise pe parcursul paginilor cărții pot fi sau nu conforme cu realitatea.

Cert este însă faptul că sunt redade prin ochii povestitorului, așa cum le-a perceput el, fără a judeca sau a pune etichete, ca un observator corect și imparțial. Ne putem regăsi cu siguranță aproape toți în paginile cărții, trăind întâmplările alături de personajele sale, mici universuri personale înglobate în universul orașului, povești solitare ce compun povestea cea mare numită viață.

Lucian Blaga, George Călinescu – acesta din urmă percepând spiritul cioranian ca pe „o muscă zbatându-se între două geamuri, între lumina unei odăi și întunericul unei nopți” etc.); atacurile împotriva lui Cioran din perioada comunistă etc.

Necula se apleacă, în continuare, asupra „insomniilor cioraniene” – a insomniei „ca propedeutică a cunoașterii” sau ca „orgoliu al lucidității” (orgoliu pe care indivizii „obișnuiți” nu îl au) – respectiv asupra acelei stări de nesomn, apanaj al „omului cult” ce „practică” o „veghe epistemică” pentru a-și domoli/conștientiza/hrăni arderile interioare. El ne împărtășește, printre altele, opinia lui Cioran, care susținea că „Înveți mai mult într-o noapte albă decât într-un an întreg de somn”, noapte în care „Simțurile nu se mai îndreaptă spre exterior” și în care filosoful apatrid putea resimți nestingherit „sentimentul de pustiu și singurătate” ce îl caracteriza, având totodată impresia că este „singurul supraviețuitor al umanității”. Pentru Cioran, insomniacul era „ales” și „damnat” în același timp, trebuind să lupte în permanență cu frământările cotidiene și/sau cu infernul (său) lăuntric.

Finalul volumului este dedicat de Ionel Necula perioadelor din viața lui Cioran în care acesta evada la Dieppe (în sudul Normandiei), împreună cu partenera sa de viață, Simone Boué, locuind vara în case de vacanță sau în apartamente oferite periodic de unii prieteni (până când își va cumpăra o mansardă „în stare foarte proastă”, jenat să apeleze de fiecare dată la aceștia). Aflăm, astfel, despre multe lucruri interesante pe care scepticul, din cauza dezinteresului/dezgustului manifestat față de orice, le-a pierdut, respectiv informații despre personalități istorice care au ales acest oraș ca destinație de vacanță (de ex., Mihail Sturza, fost domnitor al Moldovei, ce și-a construit în zonă un castel, moștenit ulterior de nepotul său etc.), despre pictori celebri (Nicolae Tonitza, Nicolae Vermont) care au pictat peisajul marinar extrem de ofertant etc.

Lăsăm însă cititorului plăcerea să descopere și să aprofundeze toate aceste subiecte menționate de noi și cuprinse în paginile volumului, pe care Ionel Necula le dezbate cu bine-cunoscuta sa acribie. Nu ne rămâne decât să încheiem în stil cioranian, cu una dintre afirmațiile marelui filosof, care, deși este izvodită cu mult timp în urmă, se potrivește ca o mânășă vremurilor actuale: „Ne-am pierdut curajul de prea multă singurătate și am uitat să trăim, gândind prea mult viata”...

larna în sat

**Geanina
BÎRLĂDEANU**

Irizări shakespeariene sub tagma livrescului poetic

“Lumina se stinge, iar în noi în liniște ascultăm cu-vinte de-nceput...”, așa începe mărturia unei autoare tinere, de numai 23 de ani, mărturie așezată ca o tăgădă pe coperta a patra a celor ce urmează a fi prezentate în volumul de debut semnat cu pseudonimul “Ande”. De fapt, acest pseudonim literar are ca substanță creatoare numele Ancăi Denisa Șogor, poeta care propune spre exegeză contemporană o nouă formă livrească-**“Crâmpie de emoție / Fragments of emotion”**. Scenariile lirice însumează un volum de poezii bilingv, apărut la editura Pim, 2023, tehnoredactat, machetat, copertat și tradus în limba engleză de însăși autoarea mai sus menționată. Cu o prefață semnată de către Profesor Dr. Petrache Plopeanu (scriitor, poet, critic literar, istoric și membru UR), mimetismul existențial aduce spre lecturare un substrat afișat prin contextul dramatic, care se subordonează fără niciun dubiu, bine-cunoscutei replici shakespeariene: “Lumea-ntreagă e o scenă și toți oamenii-s actori”.

Conceperea și prezentarea publică a scenetelor se raportează în mod dual la un plan, „teatral” al textului, dar și la unul “poetic”, subiectiv. Ele constau în acuitatea observației și măiestria condeiului creatorului, hirotonit să surprindă cele mai profunde aspecte ale naturii exterioare, a laturii umane sau a diferitelor situații sociale. Ipostazele Actului 1 și a Scenelor (6 la număr), multiplică penelul metonimiei, obligat ascetic de către autoare să își ducă această lume actoricească spre o evoluție generală, divizată exponențial în “n” forme, astfel temele principale ale poeziei devenind una și aceeași-de existență atât individuală cât și socială. Esența acestor teme și motive clasice sunt prezentate într-o formă nouă, de factură contemporană, ele fiind vizibile ca identificare eminesciană sau a simbolismului minulescian: *confruntarea dintre El și Ea*, (dintre gingășie și forță), *iluzia iluziei, visul, emoția, monotonia* - transpuse inclusiv prin metoda analepsei dar și într-o pendulare amnetică. Prelungirea timpului de trăire și formare a versului conferit în acest demers literar, se face într-un ecou *crescendo*, acesta pendulând pe o scenă ce cuprinde trăirile adolescente și mai apoi, printr-o apă-sare lentă de buton să meargă “contra timpului” creând un imperiu teatral ce duce până la vârsta aparent matură din punct de vedere moral, care își permite să dea sfaturi altora ce îi urmează. Propunerea de față vine cu valențe noi, personajele luând rând pe rând diferite roluri. În mod paradoxal, aceste trucuri de poziții creative, aduce avantajele unei comunicări lizibile în ceea ce pri-

(continuare în pag. 36)

vește relația autor-cititor, comportamentul lumii înconjurătoare fiind pus sub forma critică de “marionete”, “grații”, “păpușar” sau “martor anonim”.

Prima parte a ascezei de imunizare și vindecare a unor răni anterioare se face printr-un “**Caleidoscop afectiv**” în care masca așezată în mod aleatoriu pe fețele actorilor, cade în mod simbolic, pentru a favoriza împăcarea care se are loc undeva “după cortină”: “*Grația stă față în față/ cu cel care odinioară/ mima lupte de gherilă./ Și-și dau mâna mulțumiți/ c-au mimat în fața lumii/ ce-au putut ei înțelege despre grație și luptă.*” Deopotrivă, impactul social văzut de această generație actuală transformă lumea prin mod creativ, în spectatori ce poartă ecoul unei societăți în care aceste *lupte de gherilă* sunt cerute pe scena cotidiană “*piese noi cu-aceiași oameni*” (**Despre grație și luptă**, p.12).

Monotonia vine și ea în primă parte ca o formă de subzistență: “*Sunt un martor anonim,/ rătăcesc în continuare/ căutând ceva pierdut/ și uitat de multă vreme[...]... Nici căldură nu primesc,/ nici măcar o alina-re./ Totu-i monoton în zare*”,/ îmi spun eu în sinea mea,/ afișând un zâmbet mic.” (**Totu-i monoton în zare**, p.22). Confesiunea afectivă dezvăluie trăiri adolescente, dezamăgiri interioare blânde, în care autocaracterizarea prinde aspecte lirice ce transformă toate deziluziile din crisalida sufletului într-o perfectă stare de putere divină interioară: “*Nu sunt izvor, nici creator,/ sunt doar un scut curtat de înger/ dintr-o Grădină-mpărătească,/ ce au venit să-ncredințeze suflete mici pentru o viață*” (**Esență**, p.13”). Fuga de partea incertă și neplăcută a lumii, într-un univers cu realități diferite, reflectă foarte bine această stare de căutare identitară, tinerii de azi, urmându-și “instinctual”, destinația fiind “incertă” și nedefinită: “*Ești un călător străin/ printre oameni fără chip*” (**Granița cu realitatea**, p.21). O asemănare izbitoare de transmitere a ideilor de angoasă, de monotonie și acceptare a lumii înconjurătoare, se perpetuează oarecum într-o formă a postmodernismului, dar care detectează în melodica versurilor un fior al simbolismului minulescian. Contrar acestor afirmații cu iz shakespearian, din care rezultă că nimic din tarele umanității nu mai poate fi spus și criticat, creatoarea aduce dovezi concrete, în sensul că de fapt, scena cotidiană poate fi neîncăpătoare, iar actorii zilelor noastre se metamorfozează uneori spre veșnice nedreptăți. Din imensitatea rolurilor, se înțelege că cel mai bine privit și ales în mod arbitrar, este rolul pozitiv, cel de “de păpușar”. Imensitatea frumosului se lasă suplinită de alegerea binelui, adevărului și de efortul de a trece peste toate nemulțumirile cauzate de diferite personaje, atribuindu-le acestora o cale de formare a noului Om. Totodată falsa iluzie de civilizație nu invocă de fapt, decât o imunitate concomitentă cu trecerea vârstei: “*Tot în jurul meu se schimbă,/ de la oameni la fundal./ Azi e una, mâine-i alta./ Greu mă voi trezi din vis./ Totu-i cufundat în ceață/ și nu pot să îi țin pasul,/ totul e un vis prea real/ ce sfidează nu doar timpul...*” (**Oblivion**, p.37). Scufundându-se în “Marea Nepăsare” există o tendință de pierdere, de angoasă a generației 2000, de căutare a sinelui, poziția ambiguă fiind aparent nedefinită clar într-o societate mereu în transformare. O perpetuă căutare identitară poate fi văzută și în proza contemporană (Lavinia Braniște – “Sonia ridică mâna”, Nora Iuga “Berlinul meu e un monolog”), Anca-Denisa Șogor adu-

când de astă dată, sub forma versului liber, mărturia căutării și regăsirii de sine adecvată vârstei, conducându-și spre finalul volumului monologul dramatic, spre o postură clară și bine accentuată.

“**În contra direcției timpului**”, autoarea ne propune de fapt o incursiune ce se propagă printre file de memorie, invocând timpul de “încă un răgaz mic”. Aici, personajul dramatic principal nu face altceva decât să se reîntoară spre ființă, mai exact, să se regăsească: “*Mă poartă pașii pe un drum/ adânc înscris în al meu piept / care așteaptă ființa dragă/ să se întoarcă iar acasă.*” (**Din nou acasă**, p.11). Este de fapt, acel refugiu care îl aminteam și la autoarele consacrate, menționate mai sus, un popas în care sufletul se odihnește pentru a-și aduna puterile, a se reconstrui și în final, a fi pregătit să dea piept cu lumea exterioară. Școala, anii de liceu sunt alte locașuri spirituale unde popasul se săvârșește “în surdină” pentru a se odihni la nivel mental. În această parte a Scenei 1, Actul 2, se conturează destul de evidentă **emoția** meditației, a cântării lucrurilor, a amintirilor, atunci când vârsta permite lipsa oricărei griji. “Vălul sufletesc” acoperă această ancorare în dunele fenomenului de întoarcere în trecut, decorul fiind construit din aspecte ce cuprind vremea copilăriei sau a colindelor. Îmbrăcându-se în speranță și noi vise, avântul prezentului se face plin de curaj, cititorul fiind îndemnat să se arunce în caruselul vieții odată cu autoarea: “*Se lasă tăcerea, caruselul e gol./ Iar notele-așteaptă să fie cântate./ Facem și noi pasul cel mare/ Pe urmele mici ale celor dintâi[...] căci totul se-nvârt la fel pentru toți:/ se-nvârt și copacii, se-nvârt alte corturi/ și cântă-n surdină o muzică veche...*” (**Carusel**, p.57). Din momentul acesta, creatoarea

(continuare în pag. 46)

Gina OBREJA

**Lansarea volumului de memorii
O VIAȚĂ ÎN VIBRAȚIA AMINTIRILOR,
Autor Dumitru Stoian, 13 ianuarie 2024, Țepu**

În cea de-a 13-a zi a lui Gerar, Centrul Cultural Tudor PAMFILE din comuna Țepu, județul Galați, a fost gazda unui eveniment local deosebit: lansarea volumului „O viață în vibrația amintirilor”, a cărui autor este cunoscutul profesor DUMITRU STOIAN din localitate.

Ne-am bucurat de prezența în mijlocul nostru a unor invitați speciali - personalități ale vieții culturale gălățene și nu numai, de la Galați au venit scriitorul și editorul Petre Rău și poetul Adrian Talabă, iar de la Tecuci poetul și publicistul Tănase Dănăilă.

În deschidere, domnul primar al comunei Țepu, Călin Rugină, l-a felicitat (ca de la primar la fost primar al comunei Țepu) pe autorul DUMITRU STOIAN.

Stăpânit fiind de sentimentul ireversibilului, al trecerii vieții fără posibilitate de întoarcere, autorul, cu o bogată experiență de viață, a dorit să împărtășească bucuria lansării volumului de memorii cu oameni dragi, cu oameni pe care îi apreciază sau cărora le-a marcat viața la un moment dat, în calitate de profesor, primar, cetățean al comunei Țepu. Chiar dedicația de la începutul cărții subliniază acest fapt: „Dedic această carte soției mele, părinților noștri, copiilor și nepoților, tuturor rudelor și prietenilor de prin toate colțurile lumii.” Avem doar o viață, iar a scrie o carte este cu siguranță unul dintre cele mai nobile lucruri pe care le poți face...

Domnul profesor Dumitru Stoian nu este țăpean la origini, dar a prins rădăcini în comună, dat fiind faptul că cea mai mare parte a vieții și-a petrecut-o la Țepu.

Doresc să fac cunoscute câteva informații biografice: Dumitru Stoian s-a născut la 13 noiembrie 1937, în localitatea Târlele Filiu, orașul Ianca, județul Brăila, din părinții Ion și Constanța Stoian, ce au avut 5 copii: Maria, Elena, Dumitru, Ene și Pompilia. Ciclul primar l-a urmat în satul natal, iar gimnaziul l-a continuat într-o localitate vecină, Perșoru. În 1952 termină Școala medie tehnică de îmbunătățiri funciare (3 ani), cu practica la orezăria din satul Gura Câlniței. Anul 1956 îl găsește la Sfatul Raional Filimon Sârbu-Făurei, ca tehnician cadastru. Îndeplinește serviciul militar în 1957, la Sălcălaz, Timișoara, la trans-

misiuni. În 1958 se angajează la O.T.A. Galați. În 1959 se căsătorește cu sora medicală Moraru Alexandrina, vor avea o fată Măgduța Violeta STOIAN, care peste ani va deveni inginer. După ce se căsătorește, va lucra la Circa Sanitară Țepu și Cooperativa de Consum Țepu. În anul 1964 obține diploma de maturitate. Din 1964 va fi profesor de sport la școala din Țepu, iar din 1965 director al Căminului Cultural ȚEPU. Aici a desfășurat o bogată activitate culturală, având alături pe domnul învățător Ionel Constantinescu. În anul 1972 urmează cursurile școlii de partid. În 1973 absolvă institutul de 4 ani, iar în 1982 absolvă Facultatea de biologie-geografie, specializarea Științe naturale și agricole. Definitivatul îl susține în 1977. În anul 1978 este profesor la Ghidigeni (Gefu Nou). Preocupat permanent de formarea sa profesională, în 1982 își obține licența la biologie și revine la școala din Țepu. În 1986 este profesor la Gohor, dar și director al căminului cultural la Țepu. În 1992 înființează SC STOIMPEX SD SRL.

În perioada 1995-2004 a fost primar al comunei Țepu, mai întâi din partea Partidului Democrat Agrar și din 1996 din partea PSD. Cu o vechime în câmpul muncii de peste 56 de ani iese la pensie și se bucură de tot ce a agonisit și de susținerea celor dragi. Iar când a trecut pragul vârstei de 86 de ani avea în manuscris lucrarea ce se lansează astăzi.

Mie domnul D. Stoian nu mi-a fost profesor, dar cât a fost primar am colaborat bine, dumnealui sprijinind activitatea Bibliotecii comunale Țepu. În ultima perioadă a făcut donații de obiecte personale și diverse documente, tăieturi din ziare care întregesc infor-

(continuare în pag. 38)

mațiile despre comunitatea locală la un moment dat. Eu cunoșteam intenția dumnealui de a-și consemna vasta experiență de viață într-o carte și, iată că visul i s-a împlinit. Mă înclin pentru strădania dumneavoastră, Domnule Profesor! Felicitări!!!

Primul invitat special, **Petre Rău** este un scriitor gălățean, „Născut în zodia Nicorești” (așa cum este și titlul monografiei localității sale de baștină), dar și un pionier al informaticii din țara noastră. Deși a îmbrățișat profesia de matematician-informatician, publicând numeroase articole științifice în reviste de specialitate românești și străine, peste 15 volume de specialitate precum și manuale tipărite sau electronice, pasiunea pentru creația literară, descoperită în anii de liceu se completează întocmai cu știința exactă. A debutat literar în anul 1971 cu poezie publicată în suplimentul literar-artistic al revistei gălățene „Viața nouă”, a continuat în perioada studenției, a revenit în anii 1980, când a devenit membru al cenaclului literar “Noduri și Semne”, punând chiar umărul la fondarea acestuia, „odată cu dispariția în decembrie 1983 a neasemuitului poet Nichita Stănescu”.

Un adevărat deschizător de drumuri, în anul 2000 a înființat o asociație culturală, intitulată ASPRA - Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice, prin care, ca președinte al acesteia, a reușit să organizeze o serie largă de evenimente culturale.

În anul 2007 înființează editura InfoRapArt, editură specializată în primul rând pe carte și revistă literară, astăzi cunoscută sub denumirea de editura Boem@.

În anul 2009, devenind membru cu drepturi depline al Uniunii Scriitorilor din România și având alături câțiva prieteni scriitori profesioniști a fondat revista literară Boem@, ce a ajuns la nr de 180/februarie 2024.

A publicat peste 30 de volume de literatură (poezie, proză, eseu, critică). Cele mai importante dintre acestea sunt: *Mogoșoaia-istoria unei tragedii* (roman-document), *Întârziata vestire* (poezie), *Oglinda lui Eminescu* (eseuri literare), *Autograf* (eseuri), *Softangiul român* (umor), *Orologiul de nisip* (roman), *Insomniac 1001* (panseuri), *Judecata de apoi* (poezie, ediție bilingvă), *Portretul cărții românești* (critică literară), *Întoarsele gânduri* (proză), *Singurul apei* (poezie), *Eden în cădere* (poezie), *Viața în Times New Roman* (proză), *Eu și Dumnezeu* (minieseuri).

Scriitorul Petre Rău este redactorul-sef și directorul editurii Boem@ din Galați, editură care a facilitat apariția volumului ce se lansează astăzi. Întrucât dumnealui încu-

rajează apariția cărților, ne-a relatat cum a fost colabo-rarea cu autorul volumului de la Țepu, pe cât de intere-santă pe atât de dificilă, din cauza volumului mare de informații și fotografii strânse într-o perioadă de 86 de ani. Dar, la finalul colaborării a rezultat un volum generos și interesant, mai ales pentru cei ce-l cunosc și-l apreciază pe autor. Ca un intelectual adevărat, la finalul discursului său, domnul Petre Rău a anunțat că donează bibliotecii comunale un număr de 43 de cărți și reviste ale editurii Boem@, și doresc să îi mulțumesc și pe această cale.

Un alt invitat cunoscut și apreciat la Țepu. este și domnul profesor Ștefan Andronache, care din motive de sănătate nu a putut veni în mijlocul nostru. Vreau să amintesc celor prezenți că lansarea volumului „TUDOR PAMFILE - Biobibliografie” ce-i poartă semnătura s-a realizat la Țepu, în 2021, fapt ce ne-a bucurat în mod deosebit.

În luna noiembrie 2023, profesorul tecucean a vernisat expoziția de fotografie "Poezia toamnei - Atmosferă, lumină și vibrație". Artistul, fost director al bibliotecii tecucene, a expus 30 de imagini care au ca subiect central toamna, realizate în zonele Munteni, Poiana, Țepu, Buciumeni și Nicorești. A elaborat biografii pentru mari personalități tecucene, cum ar fi Ștefan Petică, Tudor Pamfile, Ion Petrovici și alții. Cunoaștem că dumnealui colaborează și cu revista de literatură și artă BOEM@, iar astăzi, pentru a susține un colaborator de altădată, pe domnul profesor D. STOIAN, ne-a trimis materiale video ce ne transpun într-o altă lume, a naturii și a copilăriei: „Poezia Toamnei” și „Dor mi-i de satul meu”.

(continuare în pag. 39)

Ne-am bucurat și de prezența domnului Tase Dă-năilă, poet și publicist tecucean. Dumnealui este membru al Cenaclului literar "Calistrat Hogaș" iar debutul publicistic și l-a făcut la revista "Ateneu". Colaborează intens cu publicațiile: "Viața Nouă", "Viața liberă", "Viața Buzăului", "Observator T", "Tecuciul Cultural" etc.

Ca o recunoaștere a activității sale a primit Diplomă de Onoare din partea Casei de Cultură din Tecuci (2015).

În toamna 2023 a lansat volumul „Aspirații transparente”, apărut la editura UZPR- Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România. Menționez faptul că și domnul Tănase Dă-năilă face parte din colectivul de redacție al revistei literare Boem@, practic toți invitații de astăzi fac parte din familia revistei Boem@. În stilu-i binecunoscut, dânsul a apreciat lansarea volumului de memorii a profesorului D. Stoian, tocmai pentru că a avut ce povesti, fapt ce nu e la îndemâna oricui. La finalul discursului său, a donat bibliotecii cel mai recent volum al său, „Aspirații transparente”.

Ultimul, dar nu cel din urmă invitat este domnul Adrian Talabă, poet, membru al cenaclului „Noduri și Semne” ce apreciază apariția volumului de memorii a profesorului D. Stoian, la aproape 87 de ani, ceea ce poate fi un model și pentru alți membri ai comunității. Semnătura poetului gălățean se află pe trei volume de poezii: „Întrebări fără răspuns”, „Îngeri pe suflet”, „Un strop de dragoste”. Donează bibliotecii din comunitate volumul de „exprimări artistice care încântă”, „Îngeri pe suflet”, pentru care mulțumim.

După ce am ascultat discursul fiecărui invitat, a venit rândul autorului care, cu emoție în glas, a mulțumit tuturor celor prezenți pentru susținerea la evenimentul de lansare a volumului de memorii, invitaților speciali, membrilor familiei, foștilor elevi, colaboratorilor, cetățenilor din comună. A urmat o sesiune de autografe, fiecare participant a primind cartea lansată oficial astăzi, „O viață în vibrația amintirilor”.

Permiteți-mi, în încheiere să inserez rândurile izvorâte din înțelepciunea vârstei autorului: „Amintirile sunt întotdeauna speciale. Câteodată râdem amintindu-ne zilele când am plâns. Și plângem amintindu-ne zilele când râdeam... Asta-i viața!”

Alina PANAIT

Prof. Colegiul *Spiru Haret* Ploiești

Postmodernism și optzecism în dramaturgia românească

Format într-o epocă plină de contradicții, în care tendințele de globalizare manifestate prioritar în plan economic, dar și social și cultural, se impun, fiind totodată contracarate de tendințele de afirmare și consolidare a identităților, **postmodernismul** se configurează ca un curent internațional, pregnant marcat de contradicțiile și trăsăturile societății postindustriale. Dacă unii teoreticieni sociologi datează epoca postmodernă în relație cu dezvoltarea exarcerbată a mașinilor informatice (*Societățile noastre intră în epoca postindustrială și culturile intră în epoca numită postmodernă*¹), alți teoreticieni, cu deosebire esteticieni, sunt mai circumspecți, vrând să evite capcanele determinismului tehnic din era postindustrială.

Într-o succintă privire diacronică, curentul postmodernist se prefigurează de prin 1920, odată cu emergența mișcării dadaiste, care propunea, de fapt, două componente esențiale ale orientării ulterioare postmoderniste: colajul și accentuarea ramei obiectului ca fiind mai importantă decât conținutul însuși. Un alt curent cu impact asupra postmodernismului este existențialismul care plasează centralitatea enunțului individual ca sursă a moralei și a înțelegerii.

Postmodernismul a produs divergențe în problematica încadrării temporale care, de fapt, nu generează decât în aparență o opoziție de opinii, fiind vorba, mai degrabă, de abordări din unghiuri diferite. Astfel că, din perspectiva unora postmodernismul reprezintă o constantă, o structură atemporală, care duce către afirmația că fiecare perioadă are propria sa postmodernitate, iar în viziunea altora el este doar o etapă istorică bine determinată, o variabilă, care i se succede modernismului, având ca premisă ideea continuității. Privind postmodernismul în imediata apropiere a modernismului, momentul de cotitură dintre aceste două mișcări este dificil de stabilit, dacă nu chiar imposibil. Ceea ce se poate afirma cu certitudine este că postmodernismul se constituie ca o componentă a cadrului mai larg, supraintegrator al modernității, față de care se definește referențial ori ca rezultat sau consecință a modernismului ori ca dezvoltare sau negare și respingere a acestuia.

La nivelul diferitelor forme de artă, postmodernismul se impune ca mod de reflecție estetică și de obiectivare artistică. Sfera amplă și diversă a formelor de artă a fost puternic marcată de ideile și tendințele postmoderne, care respingeau, în general, fundamentele teoretice ale orientărilor estetice anterioare, în favoarea spontaneității și noutății în creație. În timp ce modernismul se străduia

să reliefeze universalile sau fundamentele artei, postmodernismul încearcă să le detroneze, promovând astfel, diversitatea și contradicția; sunt refuzate standardele și normele estetice, modelele care consemnau cum trebuie făcută arta, cum trebuie receptată, consumată sau ce trebuie să reprezinte. Se neagă chiar sensul artei și se propune o atitudine ludică, un joc cu sensurile. Și totuși, atitudinea de negație este mai degrabă una polemică, postmodernismul apropiindu-și, într-o manieră originală, imaginile lumii moderne și lucrările artiștilor care i-au precedat. În recuperarea și reconsiderarea trecutului cultural, a stilurilor vechi și a convențiilor acestora, postmodernismul polemizează cu trecutul cultural pe care îl consideră *util pentru a fi recondiționat și reintegrat unei viziuni care îl reabilitează ca fapt de experiență încheiată, de istorie și de memorie*².

Pe linia respingerii granițelor rigide de orice tip, artele postmoderne (literatură, pictură, muzică, film, arta spectacolului de teatru, coregrafic, de operă etc.) promovează parodia, ironia și ludicul. Tonul grav ce însoțea actul de căutare a adevărului, în sens filosofic, dar și actul de transfigurare artistică este refuzat și substituit prin joc. Postmodernismul nu este anarhic, ci critic și ironic, propunând o schimbare radicală de atitudini. El sfidează idealitatea, aspirațiile spre absolut sau transcendentalizarea actului creator, coborând creația „în stradă” prin limbajul său argotic și prin invenția lexicală colocvială, abordează realitatea imediată, cotidianul, elementul banal, derizoriul, propunându-și, în permanență, democratizarea procesului lecturii prin întoarcerea la realitate și revenirea la limba vorbită.

*Abia ieșită din stalinism, cultura română a trebuit, din lipsă de modele contemporane, să recurgă la un ciudat autotransplant, reîntorcându-se la experiențe artistice interbelice (pandantul cultural al industrializării din economie)*³. Reînnoirea legăturilor cu marea cultură românească, petrecută în anii '60, a putut părea aproape un miracol în acel context istoric, dar, în euforia acestei întoarceri la arta adevărată, nu s-a observat și faptul că prețul ei a fost un retard cultural de treizeci de ani față de experiențele artistice din Occident. Explozia metaforică a poeziei generației lui Nichita Stănescu, spectaculoasă în sine, a creat iluzia unei mari poezii într-un moment când nicăieri în lume nu se mai scria poezie metaforică de tip modernist. Lumea comunistă a însemnat, într-adevăr, o înghețare a societății, în toate aspectele ei, în tiparele depășite ale modernității, complicată până la nevroză de tribalism, naționalism, totalitarism.

Chiar și în aceste condiții a existat însă, mai ales în zonele marginale ale culturii române, o fermă orientare liberală, deschisă influențelor exterioare și informată în privința evoluției culturale din lumea liberă. O elită intelectuală și artistică, în multe cazuri ignorată de critica momentului (dar fascinată de poezia modernistă și de romanul „obsedantului deceniu”) și aproape necunoscută publicului, viețuind subteran în cercuri de prieteni („Școala de la Tîrgoviște”, „grupul oniric”), în grupuri de discipoli în jurul unui maestru („grupul de la Păltiniș”), cenacluri literare („Junimea”, „Cenaclul de Luni”) sau reviste („Echinoc”), a încercat să recupereze, pe diverse căi, decalajul care avea

(continuare în pag. 41)

să aibă un pronunțat aspect postmodern. Despre o atitudine explicit și conștient postmodernă se poate vorbi însă în lumea românească abia după 1980. Chiar și după această dată însă ar fi hazardat să vorbim despre o impunere temeinică a conceptului. Putem constata doar că este primul concept teoretic important, denumind un curent literar, intrat în limbajul critic românesc după ultimul război și că frecvența folosirii lui, pozitive sau negative, este în continuă creștere, fiind atașat solid promoțiilor '80 și '90 din literatura română și folosit cu o anumită constanță și în muzică și artele plastice.

De fapt, în contextul actual al lumii românești, care își caută, șovăitor încă, drumul către valorile democratice, apelul la concepte și puncte de vedere tipic postmoderne ca pluralismul, toleranța, afirmarea minorităților de toate felurile, decanonizarea culturii, democratizarea artelor sau mult ironizatului concept de *political correctness* (puternic legat și el de postmodernitate) este cu desăvârșire un deziderat încă utopic pentru societatea românească de azi, deși el pare unica noastră șansă.

În spațiul cultural românesc **optzeciștii** reprezintă gruparea cu cea mai acută conștiință a demersului lor artistic, cu cele mai noi demersuri ale mecanismului textual, preocupați continuu de propria identitate, propunând aproape redundant autodefiniri uneori divergente. Deși au debutat în grup, de cele mai multe ori în volume colective (*Aer cu diamante*, *Cinci*, *Desant '83*), deși s-au format în jurul unor cenacluri consacrate constituite ulterior în adevărate puncte de iradiere a optzecismului ("Cenaclul de Luni", condus de Nicolae Manolescu, Cenaclul "Junimea" al Facultății de Litere, sub oblăduirea lui Ovid S. Crohmălniceanu, Cenaclul "Universitas", păstorit de Mircea Marin, "Cercul de critică", toate acestea la București, sau "Cenaclul "Echinoc", la Cluj, "Pavel Dan" la Timișoara etc) sau al unor reviste nu mai puțin importante ("Echinoc", "Dialog", "Opinia studentească", "Convingeri comuniste" etc.) debutanții de atunci nu au fost uniți în jurul unui program coerent, cu liniile precis trasate, nu și-au arătat fidelitatea față de un unic mod de a concepe și practica literatura. Cu alte cuvinte, după cum sintetiza Nicolae Leahu, *chiar în interiorul generației nu a existat o unitate de vederi în ceea ce privește statutul, proiectul / programul ei: când afirmat cu fanaticism, scris și rescris sau refăcut, când privit cu toleranță și indiferență sau, pur și simplu, supus unei violente negații*.⁴ Cum la început tonalitatea comună a celor mai mulți nu reprezenta decât un semn al căutării tonului, iar producția literară a generației era, în fond, îndeajuns de pestriță pentru a permite o eșalonare pe direcții, teme sau formule, diversele note comune ale acestora devin din ce în ce mai greu de sintetizat, iar opinia conform căreia optzeciștii nu alcătuiesc o generație decât prin prisma temporală este îndreptățită.⁵ Totuși, în ciuda eterogenității literaturii optzeciste, nu se poate trece cu vederea un fapt constatat de majoritatea criticilor, și anume că, o dată cu anii '80', are loc o schimbare radicală a paradigmei literare.

Lipsindu-le un program bine delimitat, optzeciștii au căutat să suplinească această frustrantă lacună prin adoptarea entuziastă a unor concepte atrăgătoare, în primul rând prin noutatea lor, calchiind experiențe estetice viabile ori deja consumate în Occident sau dincolo de ocean. Este cazul mult discutatului postmodernism și,

mai apoi, al textualismului⁶ teoretizat în repetate rânduri de Marin Mincu.

În ciuda insurgenței sale manifestate inițial, asemenea avangardei, cu care are în comun raportarea la trecut și negarea unei însemnate părți a literaturii care a precedat-o, generația optzeciștilor s-a sedimentat, s-a așezat, s-a clasicizat, devenind uneori obiect de programă școlară. Spre deosebire de antecedenții lor, optzeciștii nu s-au mulțumit numai să fie acreditați de criticii oficiali, ci și-au făcut și ei auzit glasul răspicat în presa culturală, sprijiniți de criticii cu cea mai mare autoritate, apți să influențeze decisiv receptarea generală (Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Ovid S. Crohmălniceanu, Eugen Simion, Al. Călinescu, Marin Mincu, Livius Ciocârlie, Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Ion Pop și alții). Numai că, de cele mai multe ori, tonul l-au dat chiar tinerii scriitori, iar aceasta o dovedește antologia alcătuită de Gheorghe Crăciun, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*⁷, care aduce numeroase contribuții la fixarea și limpezirea unor elemente ale noii paradigme pe care optzecismul a impus-o în câmpul literar.

În ceea ce privește **postmodernismul generației optzeciste**, discuțiile continuă și astăzi, opiniile fiind divergente. Clarificarea și sedimentarea conceptului de postmodernism devin evidente odată cu aparițiile numeroaselor exegeze asupra acestui curent⁸. Concluzia la care se poate ajunge în urma acestor lecturi este aceea că nu se poate pune semnul egalității între postmodernism și optzecism, mai exact, nu toți autorii ce țin de această generație biologică se dovedesc a fi postmoderni, în ciuda afirmației globalizante a criticului Nicolae Manolescu care consideră întreaga literatură de după '80 ca apartenența canonului postmodern. (*O dată cu generația '80 canonul se schimbă din nou: în locul aceluia modernist, având aproape vârsta secolului XX, se impune canonul postmodern*⁹).

Dintre acești optzeciști se numără Nichita Danilov, Mircea Cărtărescu, Mariana Marin, Alexandru Mușina, Matei Vișniec, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Liviu Ioan Stoiciu, Mariana Codruț, Magdalena Ghica, Aurel Dumitrașcu, Ion Mureșan, Emilian Galaicu-Păun, Cristian Popescu, Ioan Es. Pop, Daniel Bănuțescu, Andrei Bodiu, Smona Popescu, Ovidiu Nimigean, Radu Andriescu, Mircea Nedelciu, Ștefan Agopian, Ioan Groșan etc. În ceea ce îl privește pe Matei Vișniec, el este denumit de Bogdan Crețu **un optzecist atipic, suspect, care se desparte în multe privințe de congenerii săi... ieșiți, cei mai mulți, de sub mantaua încăpătoare a Cenaclului de Luni, păstorit cu statornicie de Nicolae Manolescu**.¹⁰ Faptul că numele lui Matei Vișniec se află într-un plan secund al intereselor exegeților este explicat de același Bogdan Crețu prin afirmația tăioasă că acesta *s-a arătat a fi, încă de la debut, un optzecist bine temperat, dar neascultător, care nu și-a trădat temperamentul de dragul unor comandamente ce nu i se potriveau și care nu a irosit prea mult zel în campaniile generației sale, care nu a debutat în volume colective și nici nu s-a istovit peste măsură să se înhame la carul lansării grupului, în întregul său*¹¹.

Ceea ce îi conferă dramaturgului un profil particular, detașându-l de imaginea unitară a grupării, este

(continuare în pag. 42)

faptul că el nu se desparte irevocabil de unele tendințe fertile ale literaturii anterioare lui și nici nu le folosește exclusiv ca materie primă pe care să o relativizeze, discreditând-o, prin intermediul ironiei sau parodiei. În opera sa se regăsește forță imagistică în concentrări dense de alegorie și simbol, amplă arcură parabolică, acuitate senzorială, lexic bogat – dar în expresii eliptice – vehementă stilistică, precizia și finețea detaliilor precum și intelectualizarea emoției, care sunt, de fapt, caracteristicile celui mai bun teatru postbelic. Dramaturgul propune universuri noi și o altă modalitate de abordare a realităților decât cea cu care ne obișnuise dramaturgia clasică; el se dovedește crud și fantast, cu elaborări rafinate și detașate de cele ale antecesorilor celebri ai speței, plâsmuind un grotesc acaparant prin obsesii toturante în urma cărora rămâne speranța. Umorul său mușcător, câteodată bonom, îndulcește dramele, dar cumpăna scriiturii înclină adesea spre registrul tragic.

Originalitatea dramaturgiei lui Vișniec vine din inserția autoritară a poeziei într-o complexă și dramatică formulă, precum și din lipsa oricărui demonstrativism. Postulatului istoric el îi opune dezeroizarea, pe care o săvârșește cu vervă sau cu un sentiment întunecat de mefiență. Situațiilor-limită izvodite de un anume context le deschide un orizont neașteptat prin desființarea finalului-concluzie și înscrierea ultimei secvențe într-un continuum. Dramaturgul polemizează neistovit cu aparențele, denunță conformismele, se războiește cu duplicitatea, demască travestiurile, dar nu oferă nicio soluție didactică. El *contrazice adesea logica elementară, produce antropomorfizări bizare, inexplicabile (ca de exemplu, o groapă respiră, cântă, e voiasă sau supărată, oferă apă potabilă, dar și miasme otrăvitoare), răsucesce uneori aserțiunile proprii în altele, contrarii, urmărind însă totdeauna, atent și tenace, o idee proprie clivată din idealul unei umanități ce va fi capabilă să-și ordoneze stabil valorile și să-și întemeieze opțiunile în chip inebranabil.*¹²

Lumea pe care o folosește ca sursă de inspirație i se pare deformată, haotică, iar raporturile dintre oameni câteodată inexplicabile și minate de reprezentări false, deformări ale concretului, anomalii morale. În lupta pentru existență apar învingători dubioși și înfrânți ce poartă un nimb de puritate. Dar sub cerebralitatea avidă a unor conflictualități, și dincolo de ambiguitatea situațiilor, de inocența intrigii ori de complexe tulburi se află o *undă fină de comprehensiune lirică salvatoare, pe care nimic n-o poate abate de la cursul ei izbăvitor*¹³. Ambianța metafizică, existența acategorială, nevrozele terifice, sensurile transcendente, paradoxurile dramatice și comice generate de degradarea materiei umane nu atentează la degradarea materiei umane, care examinează anxietăți ale timpului nostru.

Scriitorul este și un filosof al vremii sale, căutând explicații în conexiunile ce apar ca haotice și aflând substanțe dincolo de crusta aparențelor, într-o implicare discretă dar hotărâtă, trecând cu deplină libertate și invenție de la realism la expresionism, de la comic la tragic și mixându-le cu discernământ.

În 1967, Florin Tornea reproduce ideile lui Martin Esslin, care încercase un pronostic asupra teatrului din viitorul apropiat - în studiul *Brecht, absurdul și viitorul*¹⁴. Reputatul tetrolog britanic vedea rezultând din fuziunea

principalelor curente ale avangardei dramaturgiei din deceniul șapte un fel de dramă fluidă teatrală care folosește scena cu o extremă libertate și este capabilă să treacă de la realism la cea mai exagerat expresionistă și stilizată versiune a realității exterioare, iar de la aceasta, la o realitate interioară a introspecțiunii, a visării, a coșmarului; un teatru capabil să combine o prezentare și o adresare directă către public, cu toate tehnicile brechtiene de prezentare în perspectivă a lucrurilor; un teatru care s-ar bizui pe poetica imaginii scenice în aceeași măsură ca și pe folosirea cea mai liber posibilă a limbajului, de la bogăția verbală a lui Harold sau Beckett, până la totala dispariție a limbajului în unele dintre piesele lui Ionescu; un teatru capabil să parcurgă un traseu original, de la aspectul cel mai delicat până la cel mai grotesc, dar care, în esența lui, ar rămâne întotdeauna fundamental tragi-comic. Pornind de la această teorie, Valentin Silvestru afirmă că *posibilitatea unei astfel de dezvoltări a teatrului există într-adevăr, bazată pe temeuri realiste, practice și teoretice, iar unul dintre acești scriitori îndrăzneți și talentați e Matei Vișniec, al cărui teatru constituie o dezvoltare a cuceririlor și achizițiilor din deceniul șapte al avangardei.*¹⁵

¹ Jean Francois., Lyotard, *Condiția postmodernă*, Babel, 1993, p.57.

² Nicolae, Leahu, *Poezia generației '80*, Cartier, Chișinău, 2000, p.63.

³ Mircea, Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Humanitas, București, 1999, p. 15.

⁴ Nicolae, Leahu, *op. cit.*, p.14.

⁵ Ipoteză îmbrățișată și de Marin Mincu, care își exprima, încă din 1986, unele dubii în legătură cu legitimitatea axiologică a oprceștiilor ca o generație de creație. Criticul a rămas fidel acestei opinii și un deceniu mai târziu, reluând-o în *Argumentul* la antologia poeziei contemporane pe care o alcătuiește în 1998.

⁶ Textualismul a rezonat în paginile revistelor culturale din anii 80', găsindu-și destui partizani. Interesul pentru dimensiunea intertextuală, pentru mecanismul funcționării poemului reprezenta una di direcțiile sau modelele la care s-au raliat destui poeți (Mircea Cărtărescu, Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Gheorghe Iova, Ion Stratan, Petru Romoșan, Matei Vișniec), astfel încât, noua teorie a câștigat destui aderenți. Poezia devenea obsedată de propriul statut, ținând să pună în paginătocmai procesul ei de creație.

⁷ Gheorghe, Crăciun, *Competiția continuă. Generația 80' în texte teoretice*, ediția a II-a, Paralele 45, Pitești, 1999.

⁸ Dintre care se putem aminti unele folosite în prezenta lucrare: Mircea Cărtărescu, *op. cit.*, Alexandru Mușina, *Postmodernismul, o frumoasă poveste*, în Gheorghe Crăciun, *op. cit.*, pp. 423-444, Ion Bogdan Lefter, *Poezia se întoarce*, în *Observatorul cultural*, nr. 56, 20-26 martie 2001.

⁹ Nicolae, Manolescu, *Literatura română postbelică*, vol. I, *Poezia*, Aula, Brașov, 2001, p.13.

¹⁰ Bogdan, Crețu, *Matei Vișniec, un optzecist atipic*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2005, p. 13.

¹¹ Idem, pp. 46-47.

¹² Valentin Silvestru, *Călătoria prin ploaie a lui Matei Vișniec în Țara lui Gufi, împreună cu misteriosul Madox, osânditul Artur și Spectatorul condamnat la moarte*, prefață la Matei Vișniec, *Păianjenul din rană* (Teatru I), Cartea Românească, 1996, p.9.

¹³ Idem.

¹⁴ Florin Tornea, *Teatrul*, XIII, nr. 2, februarie 1968, p. 40.

¹⁵ Valentin Silvestru, *op. cit.*, p.17.

Leonard POPA

HATTRICK (I)

1

Mă numesc Petroniu. Petroniu Venizzeti. Multă lume și chiar cititorii se vor întreba de ce un astfel de nume, cu rezonanță de fotbalist italian. Nu am știut nici eu multă vreme. Când eram copil, m-am simțit complexat. La școală, toți erau Alexandru, Vlad, Cristi, Adrian, numai eu eram **Italianul** sau **Mafiotul**. Mai târziu am aflat și de ce se ajunsese în această situație neplăcută. Străbunicul din partea mamei a venit în România în perioada interbelică, din regiunea Bari, și a rămas aici. Se pare că a făcut și ceva pușcărie pentru furt de biciclete. L-au prins la a patra. Știți, povestea veche cu italienii... Nu vorbea nimeni în familie despre asta, considerând că e ceva rușinos. Eu nu le-am dat dreptate, cei mai mulți băieți de pe strada noastră au stat la zdup și asta nu i-a făcut să nu fie băieți de treabă. Bunicul s-a ales, însă, cu un tic verbal la ieșirea din închisoare. Înjura la tot pasul, dar nu mi-am dat seama pe cine. Probabil, pe comuniști. Vreme de vreo doi ani, după Revoluție, toți îi înjurau, acum s-au mai temperat lucrurile. Bunicul a lucrat la drumuri, a fost care-va-să-zică drumar. Bătea piatra. Dacă vă amintiți strada aceea din piatră cubică care ducea la gară prin fața Hotelului Traian și Decebal, realizați, desigur, și cu ce s-a ocupat. Nu am putut să-i urmez cariera, spre disperarea familiei. Acum, eu sunt profesor de limba română la o școală rurală și în fiecare zi trebuie să accept curiozitatea profesoarei de limba engleză, Doina Teodorescu, care îmi apreciază originea numelui.

-Vai, ce nume frumos aveți... Este italianesc?

Am confirmat de zeci de ori, până ce profesoara a ieșit la pensie.

2

Fac, așadar, naveta. Asta îmi ia tot timpul și nu am posibilitatea să-mi văd de romanul meu. Nu-l pot începe, deși știu sigur despre ce voi scrie. Când scrii un roman, cel mai greu lucru e începutul, primele trei pagini. După aceea, totul decurge mai ușor. Schema narativă o am în minte. Personajele sunt create și ele. Trebuie doar să le pun cap la cap. Mă gândesc că, dacă ar fi să o compar cu ceva, toată chestia ar semăna cu un trenuleț electric.

Un lucru extrem de important, deloc de neglijat, în romanul pe care îl voi scrie, e că joc și fotbal în echipa locală, acolo unde fac naveta. Voi fi fotbalist și profesor în toate capitolele cărții... Nu am un post anume. Am fost încercat pe toate, numai în poartă nu am stat. Nu înțeleg de ce atâta instabilitate. Pun asta pe schimbarea frecventă a antrenorilor, din lipsă de performanță. Ultima dată ne-a antrenat frizerul comunei. Nu am primit niciodată vreo îndemnizație, dar eram, totuși, recompensați. Tunsul și bărbieritul erau gratuite, în frizeria antrenorului. Până la un punct, antrenamentele decurgeau extraordi-

nar. O oră eram lăsați liberi să facem ce vrem, să ne antrenăm singuri. De regulă, trăgeam la poartă, de la toate distanțele. Eu am vrut să impun și un alt tip de exercițiu dinamic. Lovitură de cap prin plonjon. Oricât ne-am străduit, nu a reușit niciunul să execute așa ceva. Ne aruncam mereu înainte ca mingea să ajungă în aria noastră de execuție. Sau mult după aceea. Colegii de echipă mi-au reproșat că am idei trăsnete și am renunțat. Am revenit la șuturi. În funcție de asta, erau împărțite locurile în teren. Cine nimerea poarta era considerat automat atacant central. Au fost situații când am jucat partidele și cu 7-8 atacanți. Nu s-a marcat, însă, nici atunci niciun gol. Mingile zburau aiurea peste gardul stadionului. **În interiorul mingii sunt păsări migratoare** - ne spunea mereu Johnny Râposu, căpitanul nostru de echipă, un băiat tare de treabă. După ce a plecat în Germania, să culeagă șparanghel, ne-a trimis două mingi de fotbal. La un interviu pentru ziarul județean, am fost întrebat dacă nu ar fi mai bine să transformăm echipa într-una de rugby. După cum știți, rugbyul are un regulament complicat. Pasele se dau numai înapoi și n-ai voie să scapi mingea din mână în față. Băieții nu au fost de acord. Aveau alte reflexe.

3

Antrenamentele cu echipa erau deosebit de interesante și inovatoare, păcat că nu au condus la nimic. În schimb, m-au marcat profund pentru că m-au determinat - firește, mai târziu - să prețuiesc libertatea de mișcare și, mai ales, libertatea de exprimare, întrucât pe teren fotbaliștii se adresează unii altora cu tot ce le vine la gură. Dacă nu te pui la punct cu înjurăturile, nu ai nicio șansă să supraviețuiești. Ca sport, însă, trebuie să recunosc, rugbyul e superior fotbalului. Asta se remarcă în jocul marilor echipe, Noua Zeelandă, Australia, Africa de Sud... Sunt mai spectaculoase decât sunt, în fotbal, Spania sau Brazilia. Totuși, în romanul meu, fotbalul e înzestrat cu o importanță deosebită. Face legătura între capitale. E prezent în toate și e vorba despre mine, autorul. Toți cititorii vor să știe ce-i cu autorul cărții. Dacă e un jucător talentat, capabil să facă diferența, cum se spune...

4

În ultima etapă, formația noastră a pierdut cu 5-0, pe teren propriu și a retrogradat de pe locul 7, ultimul. Dar asta nu a mai contat, echipa a fost desființată. Nu s-a sesizat nimeni, în afară de Vasile Ștenghea, care continua să vină pe stadion cu butoiul de vin în fiecare duminică. Nu mai urmărea, însă, nimeni ce se întâmplă pe teren. Eu nu mai jucasem de vreo șase etape fiind speriat de-a binelea. În ultima mea deplasare cu echipa, în timpul meciului, am primit o piatră în cap. Se știa cine a aruncat-o (directorul școlii din comuna respectivă), dar persoana respectivă nu a pățit nimic. Avea susținerea partidului de guvernământ.

Astăzi, în cancelarie, la trei ani de la desființarea formației, profesoara de limba engleză, Teodorescu Lulia, m-a felicitat din nou pentru felul în care jucasem duminică. Nu i-am spus că echipa fusese desființată cu mult timp înainte. Am lăsat-o să mă felicite în continuare. O făcea sincer. Simțeam asta din privirile ei de domnișoară bătrână.

(continuare în pag. 44)

5

Pot spune că echipa câpătase o constanță de invidiat. În ultimele etape, am pierdut de cinci ori la același scor, 0-6. Președintele asociației, primarul comunei, antrenorul erau extrem de mulțumiți. Stabilizasem o situație. Nu reușeam să marcăm, dar nu încasam mai mult de șase boabe. Azi, în minutul 90, am scăpat singur cu poarta goală (portarul era pe margine, se hidrata), dar- ghinionul dracului- am călcat pe minge. Altfel, aș fi marcat și aș fi devenit golgeterul echipei.

A fost și o situație amuzantă. La F., am pierdut, de fapt, cu 4-0, dar am insistat ca în foaia de arbitraj să fie trecut 0-6, tocmai pentru a menține această constanță. În sport, constanța evoluțiilor are mare importanță. Demonstrează preocupare și responsabilitate. În ziarul local, au menționat că suntem o echipă în plin progres. Anul trecut, pierdusem toate partidele cu 7-0. Vina o poartă, însă, ghetete noi pe care le primisem înaintea meciului, din partea lui Vasile Șlenghea, cel cu butoiul, personajul cel mai bogat din această povestioară, pentru că așa am vrut eu, autorul, ca să-l determin să apară pe stadion în fiecare duminică... Nu e ușor să joci în ghete, de aceea Andrei Conache, interul nostru, o făcea desculț. La un meci, reușise chiar să marcheze, dar golul, singurul din tot campionatul, nu s-a pus. Arbitrul ne-a spus că e interzis să marchezi, dacă joci desculț. L-am crezut, n-aveam timp să verific regulamentul. Mă apucasem de planificarea materiei la clasele la care predam și asta lua timp. Trebuia să șterg din caiet ceea ce scrisesem anul trecut. De fapt, doar datele erau menționate cu creionul.

6

Am stat mult și m-am gândit până ce am grupat textele sub același titlu. De fapt, am stat destul până l-am găsit. Mai întâi, am consultat bibliografiile publicate de revista americană **Books and Us**. Cei mai mulți autori și-au dat titlul textelor după numele iubitelor și soțiilor (50 %). 15 % după ceva din natură care le-a plăcut la un moment dat. 25 % nu se știe nici acum ce au vrut să spună. Au folosit titluri imposibil de explicat fără să le citești cărțile. 10 % au glorificat armata rusă. M-am gândit, apoi, că toate cărțile au fost scrise într-o ordine firească, de la început la sfârșit. Puține au rămas neterminate. Niciun scriitor nu s-a gândit, însă, să publice o carte scrisă de la sfârșit la început. E ceea ce fac eu acum. La începutul cărții veți afla că revista aceea americană pe care am pomenit-o ca să impresionez nici nu a existat vreodată. Sau, dacă a existat, a dat faliment înainte de a apărea. Când acționariatul și-a dat seama că poate face ceva mai bun cu banii... Tot atunci veți înțelege că nu am jucat niciodată fotbal, că nu am frecventat niciodată stadioanele. Nu-mi plac. Le-am considerat vulgare. Epatante. Bucurii și gregete colective.

7

Cei mai mulți bărbați din orașul meu scriu poezii. Au multe iubite. Sau n-au niciuna. Proză mai scriu doar vreo doi. Unul dintre ei, K., mi-a plăcut și mie, care sunt mai selectiv în privința lecturilor. Nu că nu mi-ar plăcea și câteva romane proaste, dar renunțând la ele am câștigat o grămadă de timp pentru celelalte care, într-adevăr, contează. Unul dintre acestea, dintre romanele proaste, e cel al lui B.H. Personajul lui principal moare într-un accident de motocicletă, când se întorcea acasă de undeva din

Occident, unde spăla vasele unui restaurant ca să-și întrețină familia rămasă în țară. A călcat rău pe frână luat prin surprindere de o pisică ațipită în mijlocul drumului și dus a fost. Asta e tot subiectul cărții... Titlul e și mai nenorocit: **Motocicleta Slava 201**. Revenind la K., să spun că romanul lui de debut, **Îmbunătățirea**, este mai mult decât eclatant. Ridică mai multe semne de exclamare și de întrebare. Mai mult, valorifică câțiva ani de penitenciar de drept comun. Cartea a fost premiată de UTC. Când nemții au deschis arhivele Securității, numele lui K. a apărut printre agenții STA-SI. Probabil, acesta ar fi fost subiectul unui roman extraordinar pe care K. l-ar fi scris cu siguranță, dacă nu se prăpădea într-un accident de motocicletă. Când s-a făcut constatarea, s-a remarcat că motocicleta era tot o Slava 201. Curios, dar toți bărbații care mureau în orașul nostru mureau în fel de fel de accidente, în timp ce pilotau această motocicletă, Slava 201.

8

Astăzi, în cancelarie, profesorul de educație fizică mi-a dat un manuscris și m-a rugat să-l citesc. Eventual, să fac anumite corecții. Era un roman scris cu 30 de ani în urmă, dar după cum a precizat, ținut în sertar. Respectivul își propusese să ajungă scriitor, unul dizident, să poată fi pomenit la Europa liberă. Nu publicase niciodată niciun text, dar era convins că povestea pe care o ticluise e **ceva special**, după cum își prezenta singur lucrarea. Am acceptat. Subiectul era banal și prost scris. Un profesor de liceu își publică lucrarea de gradul întâi după care moare de o boală necunoscută. Am intervenit pe text și am îndreptat cât de cât lucrurile. I-am sugerat autorului să lase personajul în viață. Mi-a spus că nu se poate. Cartea ar fi respinsă de cenzură. După o lună, profesorul de educație fizică m-a abordat din nou. Același lucru și tot **ceva special**. Nu l-am refuzat, nu-mi place să am relații tensionate cu cei din cancelarie. Acasă, după ce i-am răsfoit manuscrisul, am constatat același lucru. Subiectul era banal și prost scris. Un profesor de liceu își publică lucrarea de gradul întâi după care moare de o boală necunoscută. Numele său ajunge să fie dat atelierului mecanic din școala unde a lucrat 25 de ani. Atelierul Mecanic Grigore Șubrezeanu... Asta era tot subiectul. Partea negativă a întâmplărilor e că profesorul de educație fizică s-a îmbolnăvit și a decedat el însuși în spital, răpus tot de o boală necunoscută. Nu a mai apucat să-și publice romanul, dar asta nu a împiedicat autoritățile locale să-l declare pe profesor scriitorul urbei post-mortem. Urma să fie pomenit la toate aniversările comunitare. De fapt, acesta este subiectul viitorului meu roman. Un individ ajunge scriitor și își trăiește viața literară fără să publice nimic... Am consultat din nou revistele internaționale. Nicăieri nu e pomenit vreun romancier fără niciun text scris. Profesorul meu de educație fizică a fost o excepție. Poate deveni personajul unei cărți pe care nu știu dacă o voi scrie vreodată, dar dacă o voi face, îl pot determina să scrie ceva acolo (o poezie de ziua națională?).

Mioara PĂGUȚE

MAKTUB - Așa a fost să fie

- fragment de roman în pregătire -

Mă uit la Dana cum mănâncă fără să scoată o vorbă, se vede cu ochiul liber că disecă tot ce îi povestesc. N-avea cum să știe ce am simțit eu atunci, pentru că nu am vorbit cu nimeni în acea perioadă. Bine, toți din jur puteau ghici după mura mea că sunt probleme în paradisi, însă știau că dacă sunt supărată, nu scot nimic de la mine. Pe de altă parte și eu îmi pun întrebări despre ea, la un moment dat s-a rupt de familie și a dispărut, iar eu vreau să află ce a făcut în timpul ăsta și de ce nu m-a vrut în viața ei?

- Și?! mă întrebă, aprinzând o țigară, te-ai lăsat incinerată sau ai luptat?

- Nici una, nici alta. Am omis să-ți povestesc că acel prieten a lui Sandu, Ionuț, care mi-a povestit de aventura cu fata din București, a început să-mi facă curte, parcă bucurându-se de ruptura noastră, lucru care la început m-a intrigat, apoi mi-a dat de gândit. Am simțit un feeling cum că nici el nu e străin de necazul meu, că pe lângă greșelile mele, am fost și „ajutată” din afară, așa că m-am hotărât să investighez, acceptând curtea lui și evitând să vorbesc de durerea mea. Povestea a durat vreo două săptămâni, timp în care omul deja făcea planuri de nuntă, mă prezentase familiei și era în culmea fericirii, iar mie îmi era tot mai clar că a avut și el un rol în poveste, așa că, într-o seară, ieșind la restaurant, am avut grijă să vorbesc mult de planurile de nuntă, pentru a fi sigur că sunt decisă, iar în paralel am tot ciocnit pentru „fericire” până s-a amețit ușor.

Arătându-i că nu-mi mai pasă de Sandu și strecurând întrebări subtile, mi-a spus că întotdeauna i-am plăcut și a căutat orice mijloc să ne despartă, iar venirea lui cu „bucureșteanca” în oraș i-a ridicat mîngă la fileu, că atunci când mi-a povestit de ea nu ne-am întâlnit întâmplător, el mi-a tăiat calea, că în timp ce eu mă iubeam cu Sandu el strecura influențe negative la adresa mea, urmărind să ne despartă și, cu o mare satisfacție, mi-a povestit că, după ce am acceptat să ne căsătorim, într-o zi, la servici, în pauza de masă, a anunțat colegii că se însoară cu mine și că felicitările colegilor au culminat cu o încăierare între el și Sandu. Atunci am înțeles pentru prima dată ce înseamnă egoismul, fățărnicia și răutatea unui om care știa că sufăr, îmi mai dădea și el un brânci în loc să-mi întindă o mână prietenească! Și cât de mare este orgoliul în celălalt dacă a pus influența prietenilor înaintea sentimentelor și din acea seară m-am îndoit dacă chiar a avut sentimente...

Ajunsă la scara blocului am terminat acel joc stupid care nu mă caracteriza, am refulat ca un vulcan, reproșându-i cât a putut fi de meschin și nu am mai auzit de Ionuț niciodată. Tot în acel moment s-a ridicat orgoliul în mine ca un tsunami și am refuzat să mai fac vreun pas spre Sandu, chiar dacă o perioadă l-am urmărit din umbră, bineînțeles că sufeream ca un câine în lapoviță, dar am mers mai departe pentru că nu a fost în stare să mă iubească îndeajuns sau nu a vrut, și dragoste cu sila nu se poate oricât m-ar fi durut. Apoi știi bine că l-am cunoscut pe Nelu și știi ce bine arăta, mai înalt, bine legat, drăguț, puțin arogant, cam bețiv, dar bunuț la suflet, îl știi și tu... Și asta a fost greșeala mea capitală, rezultatul fiind că l-am pierdut definitiv pe Sandu care, mai târziu am aflat, voia doar să-mi dea o lecție aspră, însă când a văzut că l-am înlocuit și-a pierdut încrederea în mine și fiind orgolios nu a mai apărut.

- Nelu... un înfumurat, nimic nu-l mulțumea, se credea superior pentru că provenea din familie de chia-buri și nu știu ce neamuri au făcut parte din garda regelui Mihai... Nelu... un candidat sigur la alcoolism și apoi tu nu l-ai iubit, nu te-am văzut niciodată vibrând lângă el.

- Avea și părțile lui bune, să recunoaștem...

- Eu n-am sesizat...

- Țuția i-am spus din prima că am o decepție, dar asta nu înseamnă că mi-o și trag cu bărbații pe care îi întâlnesc, dacă nu-i convine să nu piardă timpul. N-a plecat, dar m-am prins că se mai întâlnea cu alte fete, dar mă durea în cot! S-a format între noi, la început, mai mult o relație de prietenie pașnică, fără a impune nimic unul altuia. Gândul și inima erau la Sandu, însă orgoliul meu era mare și uitasem de vina mea, faptul că s-a afișat prin oraș cu o tipă când știa că eu sufăr mi s-a părut o jignire. Atât am putut eu să judec la vremea aia! Cu Nelu nu m-am gândit niciodată serios la un viitor, cred că îl acceptăm ca manta de vreme rea, dar cred că nici el pentru că știa repulsia mea față de cei care scapă des la pahar. Totuși, la început nu înțelegeam de ce își aducea sora în vizită la mine, pe urmă am preferat să mă fac că nu înțeleg pentru că nu îmi păsa până într-o zi când am plecat într-o excursie. Și Nelu și Sandu, pe lângă servicii aveau atestat de ghizi și mai făceau un ban în plus, însă nu am întrebat niciodată dacă se cunosc, pentru că nu aveam chef de confesiuni cu el despre Sandu și chiar nu voiam să află vești despre el, doream să las suferința amorțită. Ei, și într-o dimineață de vară, instalată în autocar cu soră-sa lângă mine aud că pe lângă Nelu mai este un ghid, surpriza!... Sandu, și nu singur... cu iubita! Știi cum explodează un obuz și face totul franjuri în jur? așa simțeam sufletul meu iar fața cred că îmi căzuse în adidași! Tipa se vede că era la curent cine sunt, că își dădea niște aere de vip(era) și toată durata excursiei m-a provocat. Eu am evitat, nu-mi stătea în caracter să mă cobor la scandal, nu voiam să stric ambientul vesel de excursie și nu doream să-l fac de râs pe Nelu însă când la restaurant a vrut să ia scaunul pe care îl rezervasem pentru, el, ghizii fiind la recepție să plătească masa și cazarea, am mârâit la ea să se potolească și știi ce mura sictirită fac când mă sâcâie cineva. Mi-a sărit în ajutor un coleg al ei

(continuare în pag. 46)

care cine știe cu ce o avea la mână că a potolit-o imediat însă asta nu are importanță, important e că în acele trei zile de excursie Sandu mi-a tot tăiat calea, vrând parcă să îmi spună ceva, dar eu, toanta, în loc să-l ascult, mi-am umflat orgoliul la maxim și păseam cu nasul pe sus de parcă pe puțin eram fată de ministru! A doua zi după ce m-am întors din excursie m-am întâlnit cu un coleg de-al lui, care mi-a spus că Sandu are nunta peste două săptămâni. Am rămas mută, pentru că deja mă informasem cine e tipa și de când sunt ei prieteni, abia de vreo două luni erau, dar am aflat că era nepoata șefului lui! Cam nasol, dar mi-am zis că am timp să mă gândesc cum fac să ne împăcăm, tot îmi făceam curaj să ies în calea lui și să-i vorbesc cât pot eu de cinstit despre ce simt. În relația cu Nelu nu vorbeam nimic despre durerea mea însă omul ăsta nu era tâmpit și simțeam cum mă analizează, dar îmi păsa prea puțin. În săptămâna nunții, Sandu mi-a telefonat, vrând să ne întâlnim, dar din cauza emoției puternice, am înțeles locul greșit și până m-am dezmeticit, până am ajuns la locul stabilit, traversând pe jos în fugă orașul, pentru că circulația era oprită din cauza vizitei președintelui în orașul nostru, ghinionul dracului, nu l-am mai găsit, pesemne a crezut că m-am răzgândit și cum la vremea aceea nu erau telefoane mobile... vezi tu, când soarta nu vrea, se pune de-a curmezișul! În ziua nunții, dacă îți amintești, eram turbată, îmi venea să mă duc și să opresc nunta, dar aș fi fost în stare? Iar Nelu s-a prezentat dis de dimineață la mine să mă ia cu mașina la o plimbare afară din oraș. Am acceptat, știind că așa o sa suport mai ușor, îți dai seama că în gândul meu participam cu durere la acel eveniment care era rezultatul orgoliilor noastre?! Seara, când m-a condus acasă, a scos din buzunar o pastilă de somn sfātuindu-mă să o iau, gestul lui m-a făcut să îi iert multe.

- Și ai luat pastila?

- Normal! Am dormit noaptea aia și încă douăzeci și patru de ore, iar mama mi-a spus că în timpul ăsta sunase sora lui Sandu și-a cerut să vorbească cu mine, Sandu spune că prostia care am făcut-o eu, fiind orgolioasă, tăcând, ieșind cu Ionuși si intrând în relație cu Nelu a făcut-o și el tot din orgoliu, numai că mireasa lui nu e gravidă, așa cum i-a spus și că în zorii zilei după nuntă a recunoscut răsând că a mințit. Mama, căreia întotdeauna i-a plăcut să se bage în treburi care nu sunt ale ei, i-a spus că dacă are ceva de vorbit să vorbească cu ea așa că el s-o fi speriat și nu a avut curaj cred, dar a fost și prost, dacă voia să o pedepsească avea 24 de ore la dispoziție să anuleze nunta. Poate nu știa, poate atitudinea mamei l-a făcut să nu aibă curaj sau poate orgoliile au fost mai puternice decât noi pentru că nici eu n-am făcut nimic să îl încurajez, în concepția mea despre viață un bărbat însurat era un bărbat care din punct de vedere sentimental nu trebuia să mai reprezinte nimic pentru mine, așa că am încheiat acest capitol din viața mea, rămânând să-mi ling rănile până la vindecare.

- L-ai mai întâlnit? Mai știi ceva de el?

- După mulți ani, în piață, el m-a oprit, eu eram grăbită, nici nu-l observasem și nu cred că l-aș fi recunoscut, se îngrășase, părul lui creț chelise ușor, dar mai purta mustață. Am schimbat câteva cuvinte convenționale din care am înțeles că știa de firma care mi-o deschisese, dar nu prea mult, așa că și eu am fost foarte evazivă în răs-

punsuri, însă mi-am dat seama că mi-a urmărit viața, deci a regretat și el. În mână avea o plasă cu alimente și un buchet de flori, eiii... florile alea m-au făcut puțin geloasă, eu nu primeam decât de ziua mea și de 8 Martie! Mai târziu am aflat că emigrase cu familia...

(urmare din pag. 36)

Începe să-și asume roluri puternice de "păpușar printre cuvinte", își implementează propriul ei "crez de creator" în care invocă o serie de îndemnuri: "Nu fi prea dur cu pana pe care-o ții în mână/ și nu spera s-atingi o utopie-n pagini,/ căci și imperfecțiunea bine executată/ e poate mult mai bună decât o filă goală" (**Crezul unui creator**, p. 59). Invocarea muzei poetice nu se lasă așteptată, leapșa printre cuvinte devenind jocul preferat în care actorul-creator începe să se definească la nivel emoțional ca un părinte care ceartă cu blândețe orice cădere în abis a trăirilor senzoriale: "Inimă blândă,/ te-ascunzi printre versuri/ rostite în minte/ sau când îți e greu./ Mâna ta, pe file puține, transpune în replici/ sau printre rânduri/ gânduri vise sau multe suspine/ rostite de bucăți de hârtie/ pe joacă pe scena dintre coperti." (**Ars anima**, p.69).

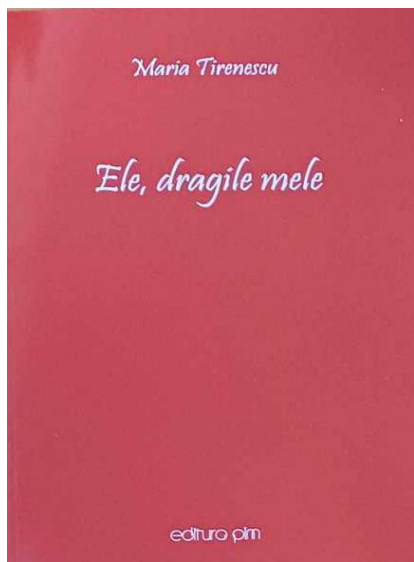
Propunerea lirică pe care Anca Denisa Șogor o invocă printre măștile dramaturgiei, poartă indubitabil o factură postmodernistă și nu una a Generației 2000, ci una cotidiană a unei noi înfiripări scriitoricești. Într-o formă la fel de mimetică, scenele poetice devin alcovul de vise imaginare lăsate în metamorfozare, pentru că "orice spectacol are un final care anunță un nou început", iar cortina condeiului magic este lăsată să cadă ca o condamnare a așteptărilor ce vor urma să vină. Și cum monologul este condus cu multă ingeniozitate, mă îndreptățeste să creditez afirmația că, tânăra autoare este înzestrată cu virtuți creative, având o viziune existențială de profunzime filosofică, prin împărtășirea trăirilor impuse în acest decor al simțurilor. Un *ars docendi* care conduce lectorul implicit ca părtaș voluntar la întrebarea-cheie: or noi, ca actori cotidiani suntem conștienți de rolurile pe care ni le asumăm în decorul social, familial și nu în ultimul rând în culisele Sinelui?

(Va urma)

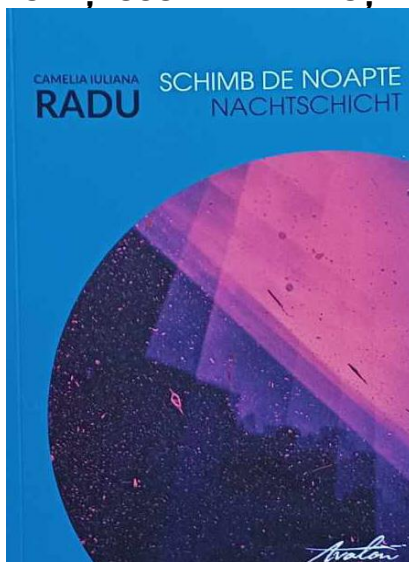

Hibernală

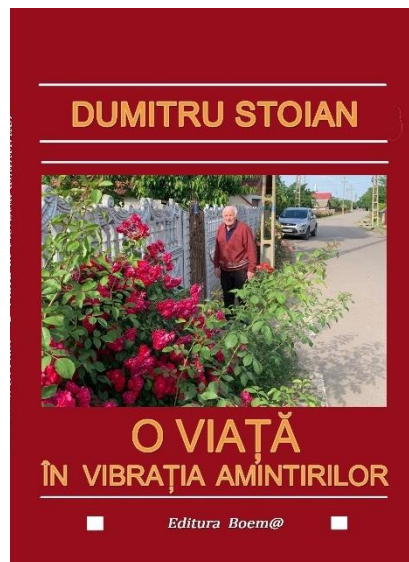
CĂRȚI SOSITE LA REDACȚIE

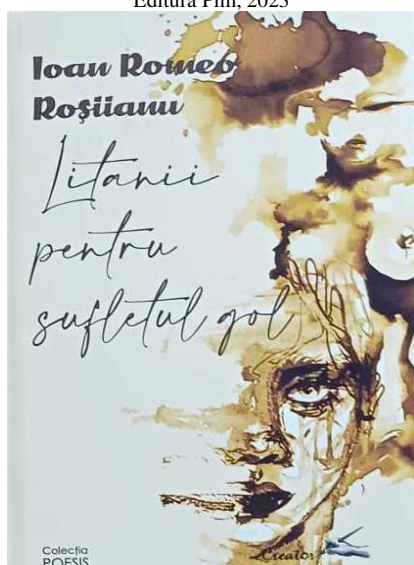
Maria Tiresescu – Ele, dragile mele
Editura Pim, 2023

Camelia Iuliana Radu – Schimb de noapte
(Nightschicht), Editura Avalon, 2023

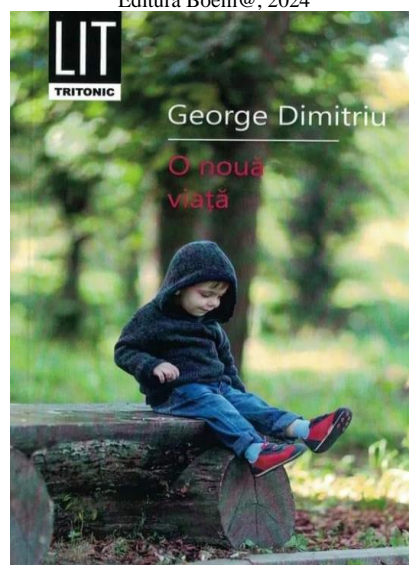
Dumitru Stoian – O viață în vibrația amintirilor
Editura Boem@, 2024

Ioan Romeo Roșianu - Litaniile pentru sufletul gol
Editura eCreator, 2023

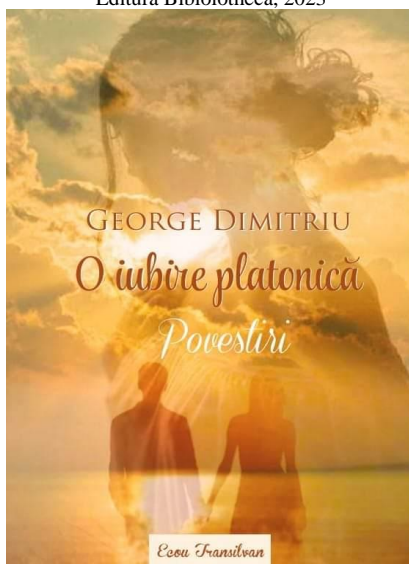
Vali Nițu – Elegie cu chip de scorpion
Editura Bibliothecca, 2023

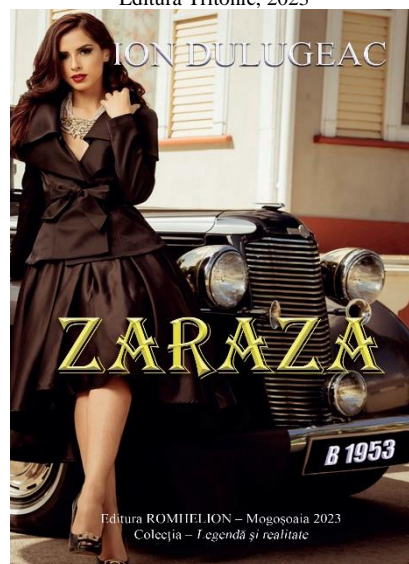
George Dimitriu - O nouă viață
Editura Tritonic, 2023

Vali Nițu – Metafore din palma cerului
Editura Bibliothecca, 2023

George Dimitriu – O iubire platonice
Editura Ecua Transilvan, 2023

Ion Dulugeac – Zaraza
Editura RomHelion, 2023

The logo for 'apler' is centered at the top of the page. It consists of the word 'apler' in a lowercase, black, serif font, enclosed within a white circle that is itself set against a grey square background.

apler

The title 'BOEAMA' is written in large, bold, red, hand-drawn letters across the middle of the image. The background is a surreal desert landscape with a single tree in the center, a body of water in the distance, and large, dark, jagged rock formations in the foreground. The sky is a gradient of light blue and green.

BOEAMA

www.boema.edituraboema.ro